

ART
ES
VES
LET

RES

00

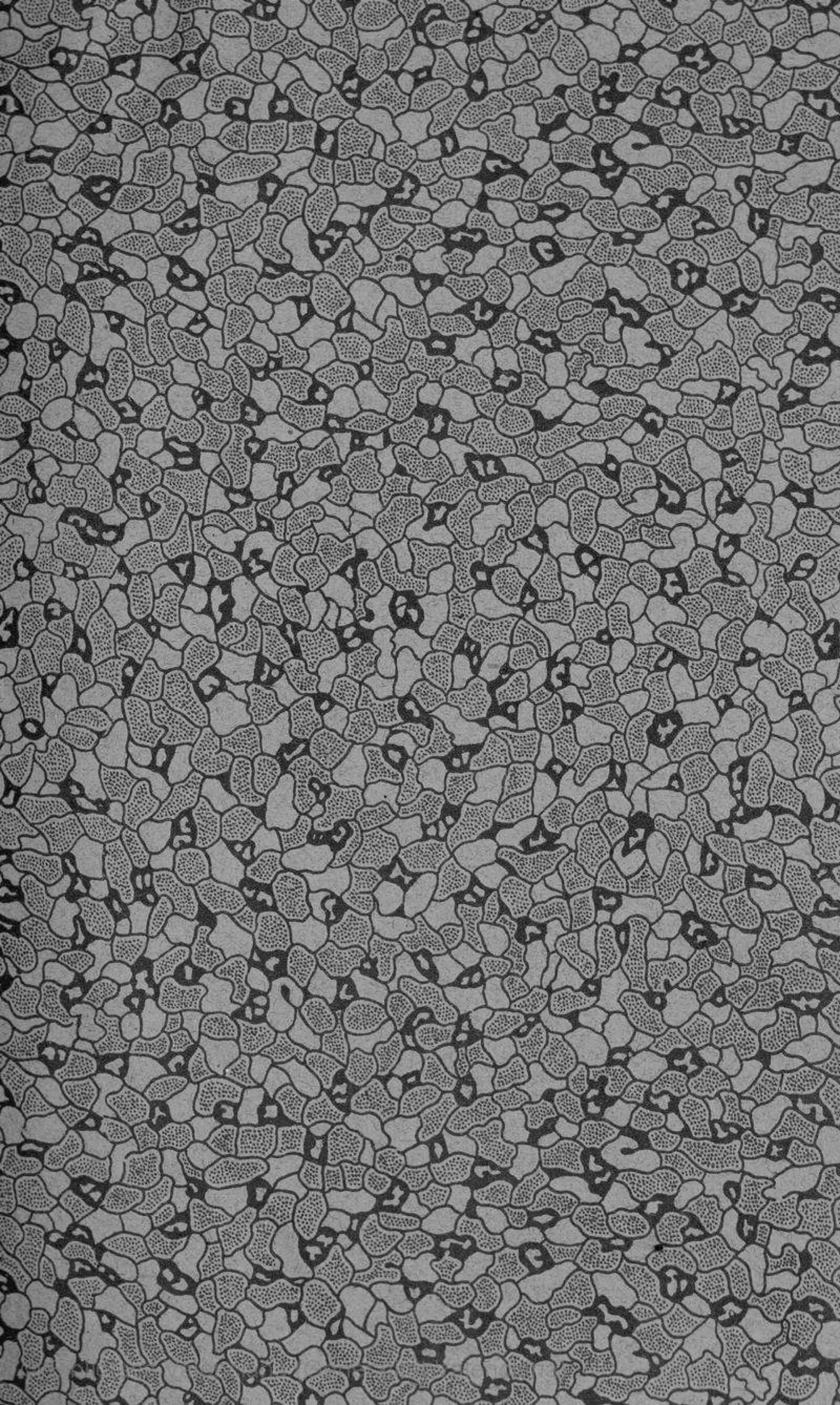
RARRERES

Biblioteca Valenciana

31000005499984

"Cantares / 3

OBRES FESTIVES

COMPOSTES

SEGONS ANTIGA, GENERAL Y MOLT RAHONABLE TRADICIO

PEL

PARE FRANCESCH MULET,

FRARE PROFÉS DOMINICO.

Reunides y publicades ab los únichs
apunts biográfichs que de l' autor fins ara se coneixen,

PER

EN CONSTANTÍ LLOMBART.

SEGONA EDICIÓ.

VALENCIA.—1876.

Llibrería de EN FRANCESCH AGUILAR, Editor,
CARRER DE LA MAR, 24.

OBRES FESTIVES.

OBRES FESTIVES

COMPOSTES

SEGONS ANTIGA, GENERAL Y MOLT RAHONABLE TRADICIO

PEL

PARE FRANCESCH MULET

FRARE PROFÉS DOMINICO.

Reunides
y publicades per primera vegada, ab los únichs
apunts biográfichs que del autor
fins ara se coneixen,

PER

EN CONSTANTI LLOMBART.

VALENCIA.—1876.

Llibrería de En Francesch Aguilar, Editor,
carrer de la Mar, 24.

*La propietat d' aquest llibre
li perteneix á lo seu editor.
Queda fet lo depòsit que la llei
senyala.*

Valencia 1876.—Emprenta de En Joan Guix, Cava-
nilles, 3, junt á la Universitat.

APUNTS BIOGRAFICS
DEL
PARE FRANCESCH MULET.

Venguts los grans obstáculos y no poques dificultats que pera durne á cap lo pensament que de molt temps ençá mirabem ab carinyós afany de donar á la estampa les festívoles composicions recullides en aquest volúmen, res mes natural que lo ferne coneixer así á llur celebrísim autor, já que, per un imperdonable descuit de nostres literats, que no acertariem á esplicarnos, apenes s'encontren fidels noticies sobre la vida y obres d'un tan popular poeta com lo P. Mulet, de qui los valencians referixen á cada trico mil contalles y gistes, traentne son nom á rogle ab molta frecuencia.

Sabut es que contém ab los llarchs catálechs de biografíes d'escriptors valencians, que anomenen los aficionats «Biblioteques de Rodrigueg, Ximeno y Fuster», en les que estos autors enclouen fins los menys importants de nostres escriptors y poetes. Puix bé; ¡pareix mentira!

ni aquestos citats, ni ningun altre d'els autors que d'estudis biogrífichs han escrit, ne fan menció ni dihuen una sola paraula respecte á tan renombrat poeta. ¿Per quína rahó, qu'ignorem, condenar al oblit sa memoria, que, á pesar de tot, se conserva encara viva entre nosaltres? No ho sabem.

Assó, com era consegüent, ha donat peu pera qu'alguns hatjen duptat de la existencia del P. Mulet, asegurantne formalment, que aqueste tan conegut nom, sols lo pseudónim habia segut baix lo qual acostumaba un altre incógnit poeta donarli lliure expansió á sa riallera musa.

L'incógnit poeta á qui, entre altres, principalment, li atjacaben aquells la paternitat de les obres del P. Mulet, n'era lo entusiasta llemosiniste En Cárles Ros, á qui tant y tant li té que agrahir nostra materna llengua. Los que tal crehuen, incurriren á un mateix temps en dos grosos errors; donchs, si ho reparen bé, vorán, no sols la gran diferencia que media entre l'estil, asunts y llenguatge d'estos dos autors, sino també qu'el P. Mulet, qu'ells suponien haber figurat á últims del pasat ó á principis del present segle, escrivé á mitjans del segle XVII, y lo il-lustrat notari En Cárles Ros, compongué los seus escrits durant los anys del'ultim ters de la pasada centuria.

Si ab imparcialitat y bona fé se fixen los lletjidors, promte es farán cárrech de les notables diferencies que habem senyalat, y no podrán menys de convéncerse de que, si no d'una manera absoluta, s'entra en cert modo, en lo convenciment de que la entitat del P. Mulet, autor de lo llibre que tenim entre mans, además de

que real y positivament vá existir, com ho demostren los datos que baix insertem (1), éll ne fon y no altre en veritat, qui ab son joliu ingeni produhí les divertides composicions qu'el formen.

*
* * *

Per lo mes d'Abril de l'any de 1624, y en la vila de Sant Matheu, vingué á la llum de la vida Francesch, lo fill de Blay Mulet y Monserrada Querol, per los qu'en la edat de la infantea fon dedicat á les faenes del camp, fins que, segons contá la tradició, pasant un dia per cert punt ahon hi habia un pou ab son brocal de pedra, y fixanse en que la constant roçadura de la corda habia, poch á poch, obert una fonda cavitat sobre la dura vora d'aquell, esclamá, posehit d'un arranch d'entusiasme:—«¡Si aquesta fluixa corda d'espart ha pogut penetrar adintre la dura pedra, també jo, per dur qu'el tinga, he de ferne entrar en lo meu cap l'estudi!»—Y tirant á rodar lo cabacet ab que anaba á femetjar, mamprengué dellavors l'estudi de les lletres, en les que, anant lo temps, ferme sempre, y confiant ab sa propia força de voluntat, conseguí conquerirse una lluida carrera y deixarnos lo grat recort que la fama li conserva encara entre nosaltres.

De quins pogueren serne los mestres del Pare Mulet en l'época de llurs primers estudis, no ens ha segut posible l'adquirir cap de noticia; puix sols se sap qu'en mes creixcuda edat vá ingresar,

(1) Pláunos molt donarlos así les gracias á los senyors En Joseph M. Torres y En Francesch Vives, per haber tengut la amabilitat de facilitarnos alguns d'aquestos apreciables apunts.

á lo que pareix, de coletjal en lo convent de Predicadors d'Oriola, ahon compongué lo romanç que ab lo títol de *Desapropio* n'incloem en este llibre; y que tanta ne fon la sehua aplicació y adelantament, que als 17 anys y dos mesos, pogué, en 9 de Juny de 1641, rebrer já lo relitjós hábit de Sant Domingo en lo convent de son mateix poble, y profesar després, per fill de Sant Matheu, en lo de la ciutat de Valencia, lo 14 de Juliol de 1642, en mans del V. P. M. F. Gaspar Catalán de Monsonís.

Uns nou anys mes tart, graduat de Mestre en Artsen la Universitat literaria de Valencia, obtingué per oposició, en Maig de 1651, la cátedra de Arts de vesprés, segons diu lo erudit dominico P. Joseph Teixidor en lo tomo tercer del *Necrologio* qu'escrigué y del que habem pres moltes d'aquestes notes; pero per lo qu'es lleig en un d'els llibres de actes de nostre Artjiu municipal, no fon nomenat pera lo desempenyo del seu càrrech, fins lo 14 de Maig de 1652.

A primers de la Quaresma de 1656 (referix Alegre) que habent jubilat los nobles Jurats en la cátedra de metafísica moral al P. M. F. Acaci March, se presentá á ferne oposicions á ella lo P. lector Fr. Francesch Mulet, y va, ab grandíssim llument, obtíndrela. Després, deixant procura pera la presa de posesió de la cátedra que tenia guanyada, prengué camí pera Roma, ahon tenia determinat sostindrer conclusions en lo Capitol general per la provincia d'Aragó.

Conten que allí, sens que nosaltres pogám garantir l'autenticitat del fet, habent aplegat en lo solemne dia de la Santíssima Trinitat, lo Papa, que já debia tenir coneiximent del celebrat ingeni del P. Mulet, li demaná que s'encarregara

de predicar-ne lo sermó d'aquella festivitát, y no encontrant per de promte manera de deseixir-sen, sense tenir, com qui diu, ni sixquera lo temps necessari per llevar-se de damunt la pols del camí, putjá dalt la trona, y predicá improvisadament aquell tan famós sermó, que començant per les sacrílegues paraules:—«Maldito sea el Padre, maldito sea el Hijo, maldito sea el Espíritu Santo!...»—y que, deixant per un moment aterrat y confús á lo respectable auditori, sabé continuar-lo tan ingeniosa com satisfactoriament pera tots, afetjine en seguida:—«Dicen los condenados en el infierno!»

Restá tan sorprés y tan sumament complagut lo Sant Pare de la agudea del P. Mulet, que volentli fer alguna gracia, li preguntá després del sermó, que qué era lo que desitjaba. Llavors lo reverendo dominico, dihuen que li vá respondrer, que únicament desitjaba *ser bou solt*. Estrany priviletji que li donaba facultats pera fer tot alló que millor li pareguera, y que, segons es fama, li fon otorgat per lo Papa.

En lo llibre de «Clavería comuna» (núm. 107, any 1666 á 67) artjivat en lo amunt citat Artjiu municipal de Valencia, consta habérseli pagat al P. Francesch Mulet, en fetja de 17 de Juliol, la paga de Sant Joan, que, com á catedrátich de Moral de la referida Universitat literaria li corresponia.

A contar d'aquesta fetja, fins á la de la mort del P. Mulet, notas també un altre llarch espay de nou ó deu anys, sens que, per mes qu'ham fet, hatjam pogut encontrar-ne ningun dato més, que nos manifestara los fets d'els últims dies d'aquell tan renombrat poeta.

Morí lo P. Francesch Mulet en Valencia, á 26 de Setembre de l'any 1675.

* * *

Pensen, sense fonament, moltes persones que per il·lustrades se tenen, que la jovialitat y lo bon humor no poden ferne enjamay bona lligaçã ab la ciencia, la virtut y la relitjositat, sent així que evidentment demostren tot lo contrari mil insignes eixemples de grans homens que, ab tot y aixó d'haber gastat en sa vida molta broma, han segut modelos de relitjositat, virtut y ciencia, y als que la humanitat rendirá eternament sa admiració y son respecte.

Per si, pera desvanir la falsa creencia que la matjoria d'els valencians ne tenen formada de que lo P. Mulet no va serne mes que, deixant á part son natural ingeni, un frare llech de rústich y vulgar enteniment, ó, com qui diu, un *petris incultis*, no hi bastara coneixer los anteriors apunts biográfichs, encara nos resta consignarne así la opinió tan poch coneguda com digna, per tots conceptes, de ser atesa, que lo docte P. Teixidor abans citat, ne tenia ventajosament formada de nostre home.

En comprobació de lo que venim dient, héu así lo qu'el P. Teixidor escriu en una de les sehues obres inédites, ocupantse del P. Francesch Mulet, á qui no seria ningun despropòsit apellar «lo Quevedo valenciá», ab qui pareix tenir algun punt de contacte, já que lo Quevedo catalá s'anomena en tots los pobles del principat de Catalunya á lo celebèrrim Rector de Valllogona: «Totes les memories manuscrites qu'he tingut ocasió de llegir (diu lo P. Teixidor), aseguren que lo P. Mulet ne fon un de los matjors subjectes qu'en llur temps va tenir la relitjó, de profun-

do enteniment, gran filósof y humaniste; y en la cátedra argumentaba ab tal eficacia, que pocas vegades deixaba de convencer.»

Fon també molt agut y salat en la poesia, com ho demostren varios manuscrits que d'ell conserven alguns relitjosos, especialment lo titolat *Desapropios*. Eguament ne conserven alguns la memoria d'altres gistes aguts y graciosos ditjos del P. Mulet. D'aquest género es la resposta á lo Dean mossen Frígola, que sent Rector de la Universitat, y trobantse Mulet argumentant en lo teatre, li digué ab molt poca cortesania:— «Acabe, P. Mulet.»—Y aquest, ab sa natural agudea, li respongué sonrientse:—«Ja m'ho deixe, mossen Frígola.»

Fins así arriben los elotjis y alabances que lo erudit P. Joseph Teixidor, home dignísim de tot crédito, li rendix á lo P. Francesch Mulet, podent, per elles, quedar completament convençuts de son error tots los qu'estaben en la falsa creencia de que lo P. Mulet tan sols va serne, con si diguerem, un palurdo frarot de *misa y olla*, ab algun natural ingeni pera compositar versos.

De huí en abant, tots los que, sens tó ni só, tenien format tan pobre concepte del P. F. Mulet, no podrán menys de confesar la sehua equivocació, y reconeixer en éll l'home que per oposició, lo qual algo vol dir en favor seu, vá obtindre per dos vegades una cátedra en la Universitat literaria de Valencia, al sabi que baix la capa de son genial alegre y franch, revelava les sehues no comunes facultats intelectuals, puix que, segons lo testimoni del P. Teixidor, fon tan notable relitjós, filósof y humaniste, com predicador, catedrátich y poeta.

Debem, puix, en conciencia, ferli justicia á lo

P. Francesch Mulet: debem tenir presents, no sols, com alguns ho fan, les javacanades que de la sehua ploma ixqueren, ó se li hatjen després atribuit, sino també tots aquells mérits que sobreixen en éll; y que seria negarlils ara, voler, sens mes ni mes, robarli la part de gloria que li pertoque.

Condenem, en bon hora, tot lo que digne de vituperi siga en lo P. Mulet, pero no per aixó deurem deixarne de aplaudir y lloarli sempre lo que, justament, mereixca nostres alabances ó nostres aplausos.

Moltes son, en veritat, ^{* * *} les composicions mes ó manco lliures, que, com á tots los poetes populars, se li han atribuit al P. Mulet; pero de totes elles, únicament habem admitit pera formar la present col-lecció, aquelles que, no solaments per ser desde antich conceptuades com á lletjítimes filles de sa maliccosa musa, concepte en que persones lletrades abunden encara, estábem en lo cas d'acceptarne, sinó també per serne ademés *molt rahonable*, com diem en la primera plana d'aquest llibre, la tradició que d'elles fins lo dia de huí nos han tramés los nostres avis, tradició, per altra part, conforme en un tot ab lo carácter bullanguer y ditjaratjero de lo satírich dominiquino.

Y fíxense los llegidors en que, al calificar nosaltres de *molt rahonable* l'antiga tradició de que parlabem, nos habem fundat, principalment, en la gran semetjança, per no dir identitat d'estil y de llenguatge, qu'en les poesies per nosaltres recullides en aquest aplech campetja, lo qual, agregat á que los géneros á que perteneixen y los asunts qu'en elles se tracten, en los que,

sempre en consonancia ab lo caràcter, costums, estudis y posició social del P. Mulet, se pinta ab tal exactitud la sehua época, que propiament pareix que s'ens trasporta á la Valencia d'aquells llunyadans dies, ens obliguen á reputarles autèntiques, ab casi la mateixa força de la mes llòtjica argumentació.

Baix d'este punt de vista, per poch que, pera examinar los treballs contenguts en este llibre, parém la nostra atenció, no tardarém en encontrarne suficiens motius pera reputarlos escrits per una mateixa ploma; promte, sens dupte, descobrirem la similitut que de moltes frases, modismes, pensaments y fins de versos sancers, es dir, tot lo que constituix lo llenguatge y estil d'un obra, existix entre les diverses composicions asi reunides, y tindrem que convindrer, per fí, en que totes elles revelen una mateixa procedencia.

Un d'els altres indicis que, si es vol, nos resten pera inclinarnos á créurerne oritjinals del P. Mulet aquestes obres, n'es, á nostre parer, lo vore ab claretat que, no obstant les moltes variants introduides en les numeroses copies que d'elles s'han tret en Valencia, no n'es precisament, si bé es mira, lo llenguatge qu'en elles s'emplea lo qu'en la época de son autor s'usaba en esta ciutat, puix mes promte pareix notarse en les tals composicions recialles del qu'en lo Maestrat es parla encara, terra á la que perteneix la referida vila de Sant Matheu, en la que, segons los datos adquirits, lo P. Francesch Mulet va naixer y fon criat los primers anys de sa vida, edat en la que, deprés lo natiu llenguatge, já may mes l'home l'oblida.

Rahonaments son estos que, sixquera siga mo-

ralment, tots contribuïxen á demostrarnos, no solamens que lo P. Mulet va existirne, sobre lo qual já no cap dupte ningú, sino també qu'ell y no altre, com se suponia, ne fon lo verdader autor d'estes obres.

* * *

Si de lo estil y llenguatge d'estes festívoles composicions fora lo nostre objecte l'ocuparnos en este lloch, no seria, per cert, molt favorable lo juhi que d'elles fariem; pero sent altre lo fi que nos habem proposat, únicament dirém aixina de pasada, que, á pesar de serne jabacanes y de mal gust en molts casos, no carixen d'ingenioses y fins algunes vegades bellisimes imátjens, com per eixemple, quant en *Los Amors de Melisendra* posa en boca de Gayferos y lo Rey lo següent diálech:

Gayf.

¿Y saps

Lo que talla aquesta espasa?
 ¿Saps lo valor de aquest bras
 Fins ahon aplega?—¿No has vist
 Véndre alborços enfilats
 Ab un junch?

Rey.

Sí.

Gayf.

Puix tants moros

Quants m'en eixirán dabant
 Los enfilaré en la llança,
 Y m'els enduré enrastrats
 Com alborços; y si alguns
 Lo caball em van rodant
 Per llevarme á Melisendra,
 Los barrets bermells del cap
 Los desfaré á coltellades,
 Tan menuts, que pensarán
 Qu'el cel ha sembrat roselles
 Sobre les herbes del camp.

La comedia *Los Amors de Melisendra* que habem citat, encara que no atja conseguit ni de molt la popularitat que la tan celebrada ab lo títol de *La Infanta Tellina y el Rey Matarót*, pera nosaltres, tant per la forma com per l'argument, sempre valdrá literariament parlant, molt mes qu'esta, á que de prou li exedix en mérit.

D'aquesta comedia, diu lo molt erudit En Pere Salvá y Mallen, en lo preciós catálech de la Biblioteca de Salvá, que «si be comunment los valencians la coneixen ab lo títol de *La Infanta Tellina y El Rey Matarot*, en lo eixemplar manuscrit en quart que'ell ne tenia, se titolaba: «Comedia famosa y nova de cent anys, Secret de peixcar tellines y traça de agañar rates», y ademés, qu'enjamay habia segut estampada per estar escrita ab prou de llibertad y contenir espressions no del tot honestes.»

Les dos comedies referides, de les quals la primera consta de quatre jornades y la segona de tres, perteneixen á lo qu'en lo dia ne diem *género bufo*, y que alguns, equivocadament, ne crehuen qu'es d'invenció moderna.

Llarch y fastidiós seria pera los que llitjen estes mal tirades ratlles, si anarem senyalantne así los mols intencionats epígrames, graciosos gistes, pensaments aguts, belles imátjens, com l'anteriorment copiada, y no pochs troços de solta y fácil versificació en que les composicions del Quevedo valenciá abundetjen; y no sent altre, com hem dit já, lo propósit qu'abriguem, que fer coneixer los treballs literaris de lo celebrat poeta de qui fins así venim ocupantnos, preferible creem ferne punt y apart en este asunt, deixant en ampla llibertat als lectors pera que formen lo seu cabal jubí sobre'l mateix.

Valga per lo que valga, ans de tancar aquests párrafos, res pedrém en indicarne, que per mes que'ns habém esforgat nosaltres, no nos ha segut posible l'encontrar ningun dato fidedigne que justifique la versió de que, com alguns aseguren, lo P. Francesch Mulet escrigué en prosa castellana un voluminós tractat de *Teolotjia moral*, que probablement, si fon aixina, no aplegaria á estamparse.

Tal volta algun dia done encara la casolitat d'encontrar qualsevol, ab mes bona fortuna que nosaltres, lo llibre del que diem, y llavors, tindriem lo gust d'estudiar y coneixer á lo P. M. Francesch Mulet, no já com á poeta humoristich, sino també com á escriptor del género sério.

* * *

Una pregunta els tenia que fer á los lectors abans de finir lo presente article:—¿Son per acás menys lliures les obres de lo famós Arciprest de Hita, los quentos de Bocacio, la *Celestina* de Joan de Mena y fins algunes comedies del mestre Tirso de Molina, frare mercedari, que les del P. Francesch Mulet? De segur qu'en sentit negatiu donarán sa resposta tots aquells que les coneguen.

Obres literaries son aquestes citades, de les que tots los dies s'están fent noves edicions, y de qu'en veritat ne seria una gran falta de ilustració y de cultura, lo voler privarne al públich.

¿Per qué, puix, deixar abandonades, donant d'aqueix modo lloch á qu'es perderen en lo mes llastimós oblit, les festives obres de lo célebre P. Mulet?

No veent lo motiu, hámles donat á llum, com desitjaban, y creem haberli fet altre servici á nostra literatura.

C. LLOMBART.

OBRES FESTIVES.

LO TORN DE SANT CHRISTÓFOL.

Puix que saps lo que te estime,
Contarte vullch, amich meu,
Lo qu'em dona en esta vida
Mes gust y entreteniment.
Molt bé saps que á San Christófol
Asovint vaig, perque sé,
Que de tots los de Valencia
Es éll lo millor convent.
En éll se troba lo afable,
Lo amorós y lo discret;
Lo virtüos y apacible;
Lo lliberal y cortés;
Lo curiós, polit y noble;

Lo constant y lo prudent;
Lo relijós y lo cast;
Lo llegal y lo perfet.
Estich jo tan agrahit
De les mercés que de éll reb,
Que per éll de bona gana
La vida que tinch pedré.
Jo les vullech á totes tant
Que en sentirles que les sent,
En lo meu cos se belluga
Lo cor, lo feche y lo lleu.
No sé jo, per vida mehua,
Manyo meu, lo que m'han fet,
Que já no me trobe alegre
Lo dia que no les veig;
Puix apenes jo demane
Per una, quant diligens
A parlarme molt alegres,
Per una m'en ixen tres.
Fánme pasar á la reixa;
Ríchme un rato, pase el temps,
Y si están molt ocupades
No parlem per lo rallet.
Per miracle pera mí,
Sol haber impediment,
Que com jo no só devot,
Lliure estich de un mal succés.
¡Si saberes lo que pasa
Un devot! jo sé molt bé,
Que un marit no patix tant
En una orada muller.
Un devot, si hó consideres,
Feste conte que es un prés,

Que á les guardes y al Alcait
 Bona cara els ha de fer.
 Eu un convent lo devot
 A pasar vé lo mateix;
 ¿Volsho veurer? vaig á dirte
 Lo que pasa un penitent.
 Aplega un devot al torn,
 Y si acás en éll hiá gent,
 A tots se lleva el sombrero,
 Fent dos mil acataments.
 El que es conegut li diu:
 —Senyor meu, toque vosté,
 —No senyor, vosté negocie,
 Que entre tant jo aguardaré.
 —No senyor, vosté demane,
 Que no só tan descortés.
 —Molt bó es aixó!—Quedo estigas.
 —No faré tal per ma fé.
 —Vosté deixes já de quentos,
 Que jo sé lo que dech fer.
 Y en aquestes cóses pasen
 Mig hora de compliments.
 Toch, toch, al torn;—*Deo gratias*,
 Diu la monja: ¡áh, senyor meu!
 A qui demana?—Demane
 A ma senyora Babech.
 —¡Jesús, quina aparició!
 ¡Válgam Deu, de ahón pareix?
 —Así estich jo cada dia.
 —Mil dies há que no el veig.
 —Qué hiá de nou dels gabajos?
 —Lo que es diu de estos pobrets,
 Que ha de fer un tiratot

- De sá hacienda nostre Rey.
 —Quánt venen los comediants?
 —A quince del mes que vé.
 —Y es bona la companyía?
 —Bonísima dihuen que es.
 —Los bous son en lo Mercat?
 —Sí senyora, allí han de ser.
 —Digam, senyor, y ¿han de eixir
 A torear caballers?
 —Tinch entés que no ix ningú.
 —Qué dihuen de este Virrey?
 —Que li agrada molt lo arrós.
 —Bo es lo arrós si está ben fet!
 —Cóm li vá de gobernar?
 —Goberna admirablement.
 —Cóm no há vengut la estafeta?
 —La ha detenguda la gent.
 —Ahón ballen? quí te les joyes?
 —Pense que en Benimaclét.
 —Quí es lo mort, que la Séu tóca?
 —La muller de un correjer.
 —Qué hiá de nou de les guerres?
 —Per ma fé que no en sé res.
 —A fé que em donen cuidado!
 —Tantes cóses diu la gent,
 Que á ninguna vullch dar crédito.
 —Lo nostre Rey, senyor meu,
 Tinch per molt cért, que á la llarga
 Ha de tenir bon succés.
 —Qué tenim de son amich?
 No me dirá qué s'ha fet?
 —Senyora, s'ha posat frare.
 —Diga, d'ahón?—Del Remey.

—¿Qui ix vesprá de Sant Joan,
Per capitá dels Armers?

—Ambrós Morla, mon nebot!

Li té prestat lo nanet.

—Dígam, no fá gran calor?

—Si fá temps d'anar nohuets!

—Vindrà demá per así,

Que ara em fá mal lo ventrell.

Mire, no vullech molt cansarlo;

Esperes y avisaré.

Toca prest la campaneta,

Baixa la monja corrent,

Y abans de parlar paraula,

Aguayta p'el foradet,

Y mira com pasetjant,

Se está lo pobre fonent

De aguardar á qui es posible

Acás no volerlo bé;

Perque en lo temps que ara corre,

Es cósa molt contingent,

No voler á qui bé vol,

Voler á qui no vol bé.

Ella el crida, y éll s'acosta

Mes alegre, y mes content

Que los cautius que han vengut

Aquestos dies de Alger.

Demánali cóm está,

La senyora fá el mateix,

Com si no se hagueren vist

De Sant Joan á Giner.

Fica lo cap dins lo torn,

Y ella diu: «parle baixet,

Que está así prop la priora;

Que no os senta molt la veu.»
 Y lo pobre fet un mártir,
 A ser vé tan obedient,
 Que sent lo tal contrabaix,
 Per contentarla, es tiplét.
 —Qué's feu ahir que no el viu?
 —Tinguí un poquet de quefer.
 —Al Grau s'en degué d'anar!
 Qué's pensa que tot no heu sé?
 Ja m'han dit que en unes dones,
 D'estes del punta corrent,
 Tapadetes á mig ull
 Que van fent lo vell francés,
 Parlar lo veren ahir;
 Puix á fé que no m'ho déu!
 Perque á saber lo que pase
 Jo así dins ficá per éll,
 Bé m'estimara en lo just.
 —Senyora, aixó de mí creu?
 —Diga, cóm vé en mentiretes?
 —Qué té, mongeta, qué té?
 —Que si es burla es una cosa,
 Mes si no...—Ménten, viu Deu!
 —No té pera qué jurar;
 De res de lo que diu crech,
 Que sé molt bé ses pasades:
 Sap que ha de fer? vájasen,
 Y no em torne así en sa vida!
 Que no tinch de pedre el seny,
 Per un hóme tan ingrát
 Que no coneix mes intents.
 —Jo la vullech mes del qu'es pensa,
 Que el meu amor no el coneix?

Si sap que per eixa cara
 Estich un astrólech fet,
 Puix per pensar sempre en ella,
 Ni repose, dorch ni bech,
 Pera qué cels me demana?
 Pera qué em fá pastorets?
 Jo pense que ella desitja
 Que perda lo enteniment.
 —De segur que no pedrá
 Lo que no ha tengut ni té.
 —Deixes de quentos, y pase
 A la reixa.—No pot ser,
 Que es dia de Comunió,
 Y en tals dies no podem.
 Vínghasen enjorn demá.
 —Sí faré.—Lo que pot fer,
 Venir tart com acostumbra.
 —D'aixó me'n guardaré bé;
 A quína hora puch venir?
 —Allá devés de les tres.
 —Reste, manya, en hora bona.
 —Deu lo guarde, jumillet.
 —Dígam, hi resta enujada?
 —No per cért; y éll?—Jo, de qué?
 —Puix jo m'en vaig molt contenta.
 —Ja saps, manya, que só teu.
 —Recordes de mí esta nit.
 —Sense aixó no dormiré.
 —Deu lo quart de tenir deutes.
 —No m'han de faltar secrets.
 Totes estes coses pasa
 Lo devot que es un dement,
 Que tot vé á ser una cosa,

Menys la cota y lo barret.
 Prou millor m'en folgue jo
 Quant m'asente en lo banquet;
 Mirant lo que en lo torn pasa,
 Me pareix un entremés.
 Per qué vé Vicent y diu:
 —Senyora, prenga la llet!
 Ahí van les camarrojes,
 Los ous, la beta y la neu.
 —Senyor Vicent, per sa vida
 Vatja per lo coquiller,
 Y de camí prenga y porte
 Quatre caneles de seu;
 Los diners embolicats
 Van en eixe paperet.
 —Senyora, así está Simó.
 —Simó, dígalí al paler,
 Que cóm se descuida tant;
 Ahí vá lo que li dech,
 Y pera les dos tortades
 Prenga huit fulls de paper.
 —Senyores, la llavanera.
 —Válgam Deu! á est'hora vé?
 ¿Qué no pot llansar de veure
 Que tenim dos mils quefers?
 —Senyora, vosté perdone,
 —No haguera vengut mes prest!
 —Senyora, así está lo sastre.
 —Asansa, cride á Oliver:
 —Senyores, qué's lo que manen?
 —Só Oliver, vatja corrent
 Al Mercat, y mire, pórte
 Dos lliures de moscatell.

Y de táperes y olives
Cosa de quatre diners.
Pase á la Peixcatería,
Y mire si veurá peix,
Que lo convent há molts dies
Que no sap qué cosa es.
Senyora Eugenia.—Qué mana?
—Ha portat aquell billet?
—Sí, senyora.—Y qué li han dit?
—Pase al cego y heu diré.
—Senyora, así está el bescuit.
—Per cert, Simó, no el entenche;
Cóm lo porta tan cremat?
—Tot lo qu'es pot fer s'ha fet;
¿Pensa vosté qu'en lo forn
No tenim altre quefer?
—Per cert que es bona disculpa!
Qué's roba de Genovés?
Lo millor de tot será
Tornar al forn de la Creu
Nova, que tenen cuidado
Y paler de millor seny;
Prenga, y porte eixa tortada.
So Vicent, porte un tinter.
Asansa!—Senyora!—Vatja,
Y porte aqueste roquet
A casa la llavanera,
Qu'está davant Sant Francesch.
Eugenia, tanque eixa porta,
Que no ens vetjen del carrer.
—Ave María.—*Deo gratias.*
—A la senyora Cortés,
Avisará que está así

Mestre Donís lo fuster.
 —Senyora, prenga la mel,
 Lo meló y els formatjets.
 —Só Vicent, este meló
 Está poch escrit y es sem.
 Toch! Toch! toch!... á sor Matilde.
 —Puix la demana, quí es!
 —Lo escolá de Sant Thomás.
 —Pasarém, puix, al tornet.
 Toch! Toch!—*Deo gratias*.—Avisé
 Qu'está así lo moliner.
 —Senyor Vicent, no se'n vatja,
 Que ha de portar un present.
 Toch! toch!—*Deo gratias*, quí crida?
 —Dos frares de la Mercé.
 Toch! toch! toch!—*Deo gratias*.—Cride
 A sor Manuela Ferrer.
 —Quí la crida?—Dígali
 Que una dona de Torrent.
 Toch! toch!—*Deo gratias*.—Senyores,
 Volen flor de taronger?
 —Ne du molta?—Sí, senyora.
 —Esperes y avisaré.
 —Toch! toch! toch!—Ahí vá el oli,
 Les peres y el quarteret.
 —Lo Sant Christófol demanen,
 Qu'está mal Miser Fuster.
 —Lo senyor Mosen Gregori
 Per lo Sant Christófol vé.
 —A la senyora Manrique,
 Só Vicent, es menester!
 —Ah! señor Mosen Gregori;
 Hágame usted la merced

De llevar el Sant Christófol.
—Señora mia, está bien!
Y si ustedes, mis señoras,
Tomáran mi parecer,
Aunque más me importunasen
No le prestara, pardiez!
—Señor, eso es caridad.
—Desdichada cósá es;
Todos por el Santo vienen
Y no dan un alfiler;
Ustedes, señoras, miren
Si le falta algun joyel,
Y dénme con que limpialle,
Porque á fé lo há menester;
Que está muy lleno de polvo
De la cabeza á los piés.
Miren en qué dia vienen,
Con tanto lodo y llover!
—Señor, la necesidad
Siempre careció de ley.
—Si necesario no fuera
No le llevara, ¡pardiez!
—A la senyora priora,
Que está así el señor marqués.
—Una lliura de besquits.
—De quáls vol.—Dels redonets.
—Asansa!—Senyora.—Mire
Si son bons eixos diners.
—Sí senyora, tots son bons.
—Prenga els bescuits.—Dónemels.
—So Vicent!—Qué es lo que mana?
—Acóstes así propet:
Pórtem dos dinés de fetje,

- Una fulla y un cervell.
 —De fetje, senyora mehua,
 No en volen fer dos dinés.
 —Dígali que es pera mí,
 So Vicent, al carnicer.
 —Senyora, prenga lo sucre,
 Los pinyons y lo ayguardent.
 —A una póbra, caritat
 Si fan per amor de Deu.
 —Germana, Deu la remedie;
 Aguardes, prenga un diner.
 Toch! Toch!—*Deo gratias*.—Senyores,
 Vólen, vostés, ramellets?
 —Ves en bonhora, giqueta,
 Que ramellets no en volém.
 —Asansa!—Qué es lo que mana?
 —Que vatja y pórtel del Trench
 Una lliura de estadal.
 —Senyora, así está el barber.
 —Per sa vida, so Vicent,
 Recordes dels ventallets.
 —Una lliura de composta,
 —Qué val?—Dos y mig.—No menys?
 —Hixó es lo que val, rulleta.
 —Senyora, así está Mateu.
 —So Oliver!—Qué vol, senyora?
 —Que vatja vosté corrent
 Per les tortaes, que tinch
 Por que les cremen, manyet.
 —Pos á la pastisería
 Per elles vaig.—Vatja prest.
 —Eugenia?—Qué es lo que mana?
 —Quatre diners de doncell,

Quatre de fenoll marí,
 Y un parell de cohombrets;
 Está ahí Asansa?—Qué vol?
 —Dóneli aquest cubilet,
 Y dígali, que va dins
 Lo sou de mástich é incens.
 Toch, toch!—*Deo gracias.*—Qué mana?
 Senyora, prenga lo fetje,
 La fulla y el cervellet,
 Los sigrons y les lletugues,
 Les pomes y els llimonets,
 —So Visent!—Qué es lo que mana?
 —Torne este fetje al moment;
 Tórnelo, que té veneta
 Y s'esgarrifen les dents.
 —Está bé: vol altra cosa?
 —So Vicent, fásam mercé
 De portar dos aleluyes,
 Y un sou de carn sense greix;
 Tinga dos reals valencians.
 —Jo, senyora, no la entench!
 Dígam: qué son aleluyes?
 —Turmes; ara sí que heu sé!
 Que aleluyes son aquelles
 Que sólen vendre els llibrers;
 Fetje blanch sé que li dihuen
 Allá en lo Peu de la Creu.
 —Y les de la Puritat?
 —Consolació; crech jo qu'es.
 —N' Asansa.—Senyora.—Prenga;
 Aquestos quatre rollets
 Y eixe tros de codonyat,
 Y mire, pase al rallet,

—Senyora, vaig en seguida,
Que tinch un poquet que dirli.
Pero ha de ser de secret.

—Senyora, así está el capser.

—Senyora, prenga els codonys,
Les panses, y los cardets,
Los tapins, y lo cresol,
La antorjera y lo meger.

—So Oliver: ¿cóm s'ha olvidat
De portarme lo paper?

—Per cert, que no tinch memoria;
De matí li' l portaré.

—Prenga, puix, eixe cabás,
Y en l' hora, de matinet,
Cómprem set dinés de fulles
Y un parell de melonets;
Y dos onces de satjí,
Mire que es molt menester.

De matí, senyor Vicent,
Un mes en sá que no el veig;
Avisse al doctor Curfá.

—Molt bé está; Jo avisaré.

—Oliver, tanque eixa porta,
Que es de nit ara mateix;
Vicent, encenga eixa llántia,
Que tinch un poch de quefer.

Aquestes cóses me causen
Molt gran entreteniment;
Asó es lo que gust me dona,
Que es aire tot lo demás.

TRACTAT DEL PET.

I.

De assó de tirarse pets
Y rotar per lo traser,
Un tratadet ne vullch fer
Pera ignorants y discrets.
Asentats uns notadets
Podré en major claritat,
Indagar en puritat
Del pet la esencia y substancia,
Perque no hiaja ignorancia
De esta important veritat.

II.

Nota primer; qu'el petarse
No está prohibit per lley,

Y així al vasall com al rey
 Los es lícit desventarse.
 Ni crech jo que puga darse
 Principi mes evident,
 Quant tots crehuen firmement
 Ser cosa molt natural,
 Y el no haberhi ningun mal
 En obrirli porta al vent.

III.

Nota en seguida; que el pet
 Sent efecte de una causa
 Interior, y que en gran pausa
 Va rodant per lo secret,
 No perteneix, segons dret,
 Al juhí y coneiximent
 De la Esglesia, si no ment
 Aquell adagi que indica,
 Que la Esglesia no judica
 Lo que pasa interiorment.

IV.

Nota tercer; que tot pet
 Sent efecte necesari,
 Es mixto de voluntari
 No en *in fieri* sino en fet.
 Segons este notandet
 No es pot lo pet evitar;
 Mes es podrá, á tot tirar,
 Suspendre per un breu rato,
 Hasta donar de barato

Lo que li pot costar car.

V.

Nota quarta: que de cosa
 Tan substancial com lo pet,
 No s'en trata en ningun dret,
 Facultat, ni lley, ni glosa;
 Gran descuit, y que á mí em posa
 En la major confusió,
 Vehent que hasta Salomó,
 Que de tot va disputar,
 Lo pet s'el volgué deixar
 Arrimat en un racó.

VI.

Nota també: que no obstant
 Que de pets hiá gran collita,
 May hiá qui li pose dita
 Ni la arrende per un tant.
 ¡Quín punt tan interesant
 A la industria popular!
 En éll debien posar
 Ses mires les societats,
 Y no deixar mal-lograts
 Tants pets con vehuen tirar.

VII.

Asentada esta doctrina,
 Que mes certa no pot ser,
 Averihuem qué ve á ser

Assó de la petorrina.
 Si es materia crasa ó fina,
 Si es ent de rahó ó real,
 Si es el petarse bó ó mal,
 Quánts siguen els seus efectes,
 Y quánt pot patir defectes
 Lo petar de cada qual.

VIII.

Siga, puix, la conclusió:
 Qu'el pet es un poch de vent
 Molt corromput y pudent,
 Que pren tan mala impressió
 De pasar per lo canó
 Y per altres parts merdoses,
 Que componen les sabroses
 Reliquies de tot menjar,
 Y per lo budell cular
 Colen sempre rejuploses.

IX.

Probatum: Que el pet es vent
 Es per sí cósa tan clara,
 Que es per demés que jo ara
 Probe lo que es evident.
 Lo rohido que se sent
 Quant lo cul está petant,
 Y el desvanirse al instant
 Lo que s'ou, y no es pot veure,
 Es prou pera fernos creure
 Que el pet es un vent volant.

X.

Que del pet la gran pudor
No siga propia del vent,
No es cosa menys evident,
Perque lo vent no té olor.
Ergo de causa interior
Li prové la corrupció;
De la merda ó cagalló
Es deu creure li provinga,
Y que já fora, es retinga
Lo que contragué el caixó.

XI.

¿Quí ignora les qualitats
Que sólen contraure els vents,
De pasar per llocs pudents
Y per pòbles apestats?
De así les enfermetats,
De así les constelacions
De unes altres poblacions
S'en pasen molt fácilmente,
Sent qui les porta lo vent
Y ses males impresions.

XII.

Confirma ser veritat
El tindre tot pet pudor,
Mes no de un mateix olor,
Puix hiá gran diversitat.
Uns ólen á socarrat,

Altres saben á rostit,
 Aquells suponen enfit,
 Aquells altres diarrea,
 No pochs denoten marea
 Y lo lloch de ahon han eixit.

XIII.

Sentat, puix, que el pet es vent,
 Anem ara á averiguarhi
 Si es un vent elementari
 Y reté el sér de element.
 Ell es principi evident
 Que tot vent es sech y fret;
 Calitats que no té el pet
 Quant es molt calent y humit,
 Puix á pets se escalfa el llit
 Y se humeta el faldaret.

XIV.

Mes diu la filosofia
 Que no hi pot vacuo haber,
 Fent la esperiencia saber
 Que tot buit el aire omplia.
 Si fora cert, jo ho creuria;
 Mes no, puix veig lo contrari;
 Puix qui buida el seu armari
 Del vent qué té per lo cul,
 Allaujera son baul
 P'el forat del tafanari.

XV.

Probatum mes: sent lo vent
 Lo que sol aigua portar,
 Lo vent que nos fá petar
 Anuncia merda corrent.
Ergo sols será element
 Per la part que meu tronades,
 Y al punt en fá apedregades
 De choriços, mondonguilles,
 Cocos, confits, peladilles,
 De que n'ómpli les privades.

XVI.

Que el pet, sent un poch de vent,
 Dega ser cosa molt fina,
 Qui no ho coneix, poch atina
 La finor de este element.
 Cada dia estém vehent
 Que despres de ben tancades
 Les portes, y encortinades,
 Sol colar un vent tan fí,
 Que ni la mel per allí
 S'en eixiria á vegades.

XVII.

Mes no obstant esta finor,
 Pren lo pet del lloch ahon pasa,
 Lo ser de materia crasa,
 Com ho indica la pudor.
 Ben clar ho diu la espesor

Que patix lo pobre nas,
 Puix molt asovint vorás
 Que el vé casi á entabuixar,
 Y per forsa has de tapar
 Y girar la cara atrás.

XVIII.

Aquell núbol tan espés
 Que en lo lloch se sol formar
 Per ahon molt se sol petar,
 Ho confirma més y més.
 Aplegant á tal ecsés
 Que á molts ha fet desmayarse,
 Y no pochs allí quedarse;
 Puix del mateix Jesuchrist,
 Una imátge já s'ha vist
 Lo nas en la ma taparse.

XIX.

Fon lo cas, segons contaren,
 Y no faltá qui ho creguera,
 Que es mogué tal fumaguera
 De cols que uns frares mentjaren.
 Els uns desmayats quedaren,
 Altres del cor se enfuchiren;
 Altres, torbats, presumiren
 Se hauria tapat lo nas
 La imáge, per ser tan cras
 Lo fetor que tots sentiren.

XX.

Que el pet no es ent de rahó,
Sines un ent molt real,
Es veritat lliteral
Que no té interpretació.
Sols la sehua formació
Nos pot be desenganyar,
Puix lo pet no es pot formar
Per virtut imaginaria,
Sino por via ordinaria
Del ventre y budell cular.

XXI.

Ent de rahó li dirás
Al que en acabant de eixir,
Es deixa olorar, sentir
De les orelles y el nas.
No que el canó de detrás,
Atapit com un mosquet,
Fá lo tro segons lo tret;
Y així, quant mes carregat,
Pega el tro mes esgarrat
Y es deixa oir de lluntet.

XXII.

Si el corrompres y escoltarse,
Com digué el papa Gregori,
Es un acte posesori
Que en tot cor deu encontrarse,
Encara que el pet palpase

No pot en les mans, ni dents,
 No li falten accidents
 Que el comproben ent real,
 Sent ú la pudor merdal
 Que comunica als presents.

XXIII.

Si el tirar pets es bo ó mal,
 Son figures de altre paner,
 Ni es deu tirar al carrer
 Este punt tan substancial;
 Aquells que diguen que es mal,
 Serán algo fetillers,
 Hipócrits, mals faeners,
 Que fent ascos de un mosquit,
 No reputen per delit
 Tragarse gamells sancers.

XXIV.

Del mateix parer serán
 Los papes, bisbes y reys,
 Y els que profesen les lleys
 De noblesa ú home gran.
 Los motius que alegarán
 Son, que lo estat no ho permet,
 Y menten, puix en secret
 No reparen de petarse,
 Sent lo mateix qu'encontrarse
 Asoles, que cluixca el pet.

XXV.

Contra el parer de estos tals
Milita directament,
Lo dir de tota la gent
De que los pets no sen mals;
Donant rahons tan cabals,
Y probes tan evidents,
Que els mes curts enteniments
Les coneixen per lo clar,
Podentlos casi palpar
O bé en les mans ó en les dents.

XXVI.

Primera: convé petarse
Descarregant lo baul,
Y despedint per lo cul
Lo vent que en éll sol posarse;
Sent molt bo pera lliurarse
Del grunyiment dels budells,
Puix lo vent tancat en ells
No tenint per ahon eixir,
Podria molt be esclafir
En terremots á parells.

XXVII.

Segona: es molt convenient
No jafarli al pet lo cap,
Sino redó com un nap
Afluixarlo prontament.
Puix somejant jafament,

Es motiu de que el faldar
 Es sol á voltes pintar
 De alguns flochs y bolletins,
 Que al cul y pels llochs veins
 Se acostumen apegar.

XXVIII.

Tercera: si al que estornuda
 Norabona li doném,
 Dientli, nos alegrém
 Que en lo estornut Deu lo ajuda;
 ¿Per qué quant la sort se muda
 Estarnudant p'el traser,
 Tan mal criats ham de ser
 Que no ens habem de alegrar,
 Y no lo ham de saludar
 Y ferli aqueste plaher?

XXIX.

Quarta: sols per la costum
 Es presis que el pet bo sia,
 Puix causa tanta alegría,
 Prescindint tot del forum;
 A qui li danye este fum,
 Al foch no vullga acostarse,
 Y si no deurá taparse
 Pronte lo nas en la má,
 O be forçós li será
 En bon ordre retirarse.

XXX.

Quinta y última: hasta ara
 No es sap que el tirarse pets,
 Ni als ignorants, ni als discrets
 Los haixca eixit á la cara.
Ergo es consecuencia clara
 Que una cosa tan corrent
 Siga del tot convenient;
 Y en cas que algú no heu cregués,
 Que vinga y li bes al ces
 Al que peta mes prudent.

XXXI.

Sobre els efectes dels pets
 Em pareix hiá tant que dir,
 Que crech ne podia omplir
 Tres ó quatre tratadets.
 Mes si, ignorants ó discrets,
 Tot hom al pet es deudor,
 No dubte será millor
 Tallarli á la ploma els pasos,
 Puix se li unflen els nasos
 Y els aplega la pudor.

XXXII.

Es, puix, efecte del pet
 Llevar le melancolía,
 Y causa molta alegría
 Al pobret que caga estret,
 Véurelo de matinet

Probar si podrà cagar;
 Despres mig dia esforçar,
 Y si no pot fins la nit,
 Antes de anàrsen al llit
 O cagar ó rebentar.

XXXIII.

També lo tirarse pets
 De aquells grósos y esgarrats,
 Fá als adormits, despertats;
 Als que están trists, alegrets;
 Dona facundia als discrets,
 Fá parlar als silenciosos,
 Fá contíndrer al fogosos,
 Confundir als presumits,
 Dona cap als erudits
 Y descarrega als flatosos.

XXXIV.

Lo petarse p'el matí,
 Segons referix Isopo,
 Dia un llobás vell y dropo,
 Es bon senyal pera mí.
 Jo sé que á molts succuí
 Lo mateix que á aquell llobás,
 Puix lo retar per detrás
 Pronostica molt bon dia,
 Y que en tot éll no hi hauria
 Cap desgracia ni fracás.

XXXV.

Efecte es també del pet
Deixar fer bé les coccions,
Y ajudar als cagallons
A que pasen per lo estret;
Ell es qui solta el masclet
Y lo qui els conductes obri;
Ell dona eixida al que encobri
Lo quarto fosch de la panja,
Y com si fos una manja
La ventilla li descobri.

XXXVI.

Per fí, lo efecte mes ver
Que de tots los pets se admira,
Es de que aquell que s'els tira
Participa lo primer.
Ni el seu nas es lo darrer
Qui perfectament coneix
Si oloren á carn ó peix,
Hasta que la gran fragancia
Esparcida per la estancia,
Diu tot hom qué li pareix.

XXXVII.

Averiguats los efectes
Del pet, com á ent real,
Del petar de cada qual
Apuntarém los efectes:
Qui pretenga que respectes

Al seu cul dehuen guardarse,
 Que es resolga á no petarse;
 Sino les bragues al aire
 Li traurem en molt donaire,
 Per mes que intente taparse.

XXXVIII.

Com pórten lo cul al ras
 Caballs, burros, majos, mules,
 Es molt fácil que calcules
 Lo que roten por detrás;
 Repara, puix, y vorás
 Que los que menjen garrofes
 Tiren pets com á carjofes;
 Mes los que sols herba y palla,
 Trahuen molta barumballa
 Cagant á pausas y estrofes.

XXXIX.

Los gosos, per lo contrari,
 Es peten á la sordina,
 Sempre que de carn mortina
 Han atacat be lo armari;
 Ni es presis ser boticari
 Pera advertir prontament
 La fragancia de este vent
 Que corrent tan silensiós,
 Indica ser pet de gos,
 Que quant mes fort, mes pudent.

XL.

Aném á les creatures
Que encara van en volquers,
Y els vorán plens los trasers
De molt tendres confitures;
Ni tota de estes pintures
Es la pudor que allí es sent,
Puix li donen gran augment
Los pets que es sólen tirar,
Efecte que sol causar
La llet, per ser flatulent.

XLI.

Mes pudents solen tirar
Los pets los gichs y les giques,
Perque de sopes y miques
Y de pá es solen fartar,
Casi tots solen tocar
Per la clau de violí;
Sos pets fan: *Quiquiriquí!*
Y cantant per contrapunt,
Primer los té ú damunt
Que dihuen: jo estich así.

XLII.

Los fadrins y fadrinetes,
Com piquen de enamorats,
Tiren los pets á grapats
Coents com unes pestetes.
També patixen caguetes

Per ser com son tan fogosos,
 Y com son tan revoltosos
 Y fan contínuo eixercici,
 En eixamplar lo orifici
 No solen ser pereosos.

XLIII.

Los casats, quant tenen fret
 Y volen calfar lo llit,
 Es tiren pets á profit
 Y cluixca pet contra pet.
 Tot ho paga lo angelet
 A qui els dos fan batería,
 Puix tirant pets á porfía,
 Hiá en lo mig tanta pudor,
 Que es desperta en molt calor
 Quant en molt fret se adormia.

XLIV.

Capellans, frares, canonjes,
 Com están ben recaptats,
 Tiren uns pets molt granats
 Y redons com á taronjes.
 Y ¿qué direm de les montjes,
 Y les que es diguen beates,
 Que agarrantse com les rates
 Quan s'han de tirar sos pets,
 Los tiren tan calladets
 Com se diu lo *Orate frates?*

XLV.

No ho fan així els llauradors,
 Menestrals y jornalers,
 Puix tiren pets tan sancers,
 Que sonen com á tambors.
 ¿Has oit los grans clamors
 Que fan los canons de batre?
 Puix cregues no pareix altre
 De tots ells la petería,
 Que una forta batería
 De canons de vintiquatre.

XLVI.

Los papes y cardenals
 Bisbes, reys y poderosos,
 Es tiren pets molt donosos,
 Autoricats y formals;
 ¡Qué compasió tinch dels tals!
 Perque pera autoricarse
 No els es permés lo petarse,
 Sempre que ho demane el cul,
 Ans bé tánquen son baul
 Hasta el punt de retirarse.

XLVII.

Ningú millor que els malats
 Que usant del fur de llicencia,
 Déixen correr la petencia
 Per los baixos y contralts.
 Entre estos brincos y salts,

Se ha vist no poques vegades,
 Que semetjants arruixades
 No obstant que embruten lo llit,
 Els han fet molt bon profit
 Y les febres son anades.

XLVIII.

També es peten los soldats,
 Y en los ranjos y piquets,
 Es sólen tirar uns pets
 Dels mes grosos y esgarrats;
 Puix están acostumats
 Al pá gros de munició,
 Que té gran part de cegó,
 Y atacarse bé de ví;
 ¿Qué es pot esperar de ahí
 Sino pet gros y redó?

XLIX.

¿Qué direm dels bandolers
 Gitanos, contrabandistes,
 Arrieros y ventistes,
 Donsayners y trompeters,
 Dels sastres y sabaters,
 Y demés gent de copet?
 Dir que no els agrada el pet
 Jo ho creuria ser així,
 Si no els agradara el ví
 Y de ayguardent lo traguét.

L.

Per fí, que tot lo mon peta
 Així lo gran com lo gich,
 Tant lo pobre com lo rich,
 Es constant y llana neta.
 Mes com cada ú concreta
 Sos pets segons té el forat,
 Tal es la desigualtat
 Que es nota entre pet y pet,
 Com ni hiá entre un foradet
 Y un forat molt esgarrat.

LI.

Per aixó gichs y giquetes
 Quant se posen á petar,
 Nos pareix oir tocar
 Algun concert de flautetes.
 Y es qu'encara les piuletetes
 Téndre tenen molt lo bech,
 Y per aixó lo jamech
 Que pel cul solen donar,
 May lo poden esforçar
 Y es queda al millor en sech.

LII.

Despres qu'el bech s'endurix,
 Y sels aumenta la panja,
 Já dona mes vent la manja
 Y mes forta la veu ix.
 Ni es menester que, mix, mix,

Li fasen pera maular
 Al ventre y budell cular,
 Puix com á gats en amor,
 Es saluden en primor
 Y maulen á no parar.

LIII.

Per lo temps creix lo forat
 Y eixamplantse mes loambut,
 Canten já per *re, fa, ut,*
 Sostenido ó bemolat;
 Já es la veu pintiparat
 Com la del baixó ó fogot,
 Resonant cada petot
 Segons lo ces com lo apreta;
 Puix lo ces es la llengüeta
 Que governa este cantot.

LIV.

Tant creix, en fi, lo forat,
 Y pot colar tan de vent,
 Qu'el tró que pega se sent
 Moltes llegües apartat.
 Per aixó já es escusat
 Fer castells y bateríes
 De canons, ni artilleríes,
 Podentho los culs suplir,
 En carregántlos lo tir
 Y péndre les punteríes.

LV.

En cegarse este forat
Y no colar bé los vents,
Já están en terra els valents,
Jâ no hiá un home quadrat.
Ningu siga descuidat
En tindre els conductes nets,
Pera que colen los pets
Y que bon profit els fassen,
A tots los que sels tirasen
Siguen grosos ó giquets.

LVI.

¡Ay, del que no pot petar,
Ni rotar per lo orifici!
No li faltará servici
Y tindrâ prou que rascar.
Jâ li voréu receptar
Begudes y draps calents,
Que aumentantli los tormentos
Lo van unflant com un bot,
Sent l'únich remey de tot
Tirarse uns pets ven valents.

LVII.

Ningu já en abant se admire,
Ni fasa ninguns extrems,
De que en tot lloch y en tot temps,
Encontre qui pets se tire.
Ans bé per sa salut mire,

Y quant oixca pets tirar,
 Si veu que no els pot guanyar,
 Traga forces de flaquesa,
 Unfle bé, y solte la presa,
 Petant hasta reventar.

LVIII.

Así te fi el tractadet
 Tan rejuplós y salat,
 En qu'el poeta ha explicat
 Lo ser y efectes del pet.
 Si es qu'el poeta no ha fet
 De sa part lo que debia,
 Perdó á tots demanaria;
 Y de aquells que els ha gustat,
 En un pet gros y esgarrat
 Per ben pagat se tindria.

LIX.

Rahó será, puix, que tots
 Los que así han concurrít,
 Y en tant de ouit han sentit
 Lo tractat dels pets ó rots,
 Coménsen á unflar los bots,
 Y á petar nos preparém,
 Já que en los pets li farém
 Tan gran obsequi al poeta,
 Y que á sa Musa discreta
 Tant per los pets li debém.

LX.

Alerta, puix, cada qual,
Y estiguen tots sobre el cas,
En desparar per detrás
Així que oixquen la senyal.
Y aflúixenli bé el ramal
Pera que brame el burret;
Posen la ma en lo masclet,
Obriguenli bé l'aixeta,
Y en oir la palmadeta,
(Péguenla fort),
Cluixca el pet y vixca el pet!

LA CANDILETA.

I.

La historia mes gran del mon
 Vaig á donar á la prensa,
 Y les majors que algú es pensa
 Ni una sombra d'esta son;
 Pero no sé dir ahón
 Sucsuí, ni si es curteta,
 Llarga, ampla ú estreteta,
 Ni si pegará en lo viu:
 Tan solament sé qu'es diu
 De monjes la *candileta*.

II.

Puix vaig á escriure la historia,
 Per qu'es la mes verdadera,

Orijinal en la esfera
 Y digna de la memoria;
 No diu ninguna faloria,
 Sino la veritat neta,
 Y si hiá alguna falteta
 Lo lector perdonará;
 Y en assó un favor farà
 Al que escriu la *candileta*.

III.

De monjes en un convent
 En lo salmo «Quant dilecta»
 Dien per la vía recta
Candileta clarament.
 Assó advertí un hom prudent
 Y les volgué corretjir;
 Elles qu'el varen oir,
 Já cada una entre sí,
 Digué: «Si em crehuen á mí
Candileta s'ha de dir.»

IV.

Pera millor discurrir
 Punt de tal diñcultat,
 Junta la comunitat,
 Cada cual diu son sentir.
 «¿Cóm sufrir ni consentir
 (Diu una molt agüeleta)
 Una cosa tan mal feta?
 Já que posesió gotjém,
 Em pareix que faltarém
 Si no diem *candileta*.»

V.

«Quant jo entrí en lo noviciat
 (Digué una gordona brava),
 Já la *candileta* anaba
 Y enjamay s'ha variat.
 Puix jo no fas novetat
 Qu'em coste una pataleta;
 Tenint jo posesió quieta
 D'una costum que fá lley,
 Encara que ho mane el rey
 No deixe la *candileta*.»

VI.

Una que habia deprés
 Les quatre regles de contes,
 Proseguí: «No sigám tontes,
 Ni tingám que mudar res.
 ¿No será un bon entremés
 Deixar un nom tan polit,
 No mes perque ho haja dit
 Eixe cap sense cervell?
 Que vatja y que ho diga éll
 Y li fasa bon profit.»

VII.

Una altra mare madura
 Digué: «Jo no diré mes
 Sino que no es mude res,
 Puix ho tinch per gran locura.
 Tota novetat es dura

En una comunitat;
 De lo que m'han ensenyat
 No mudaré una lletreta;
Candileta! candileta!
Candileta! y s'ha acabat.»

VIII.

Una molt cegueta estava
 Impacient per dir la sehua,
 Coneixentse d'una llegua
 Que já per votar rabiaba;
 Y á la que já li tocaba
 Parlar, saltá rabioseta
 En mes fel qu'una serpeta,
 Y á crits digué: «Cóm s'enten?
 Per *seculorum amen*
 Ham de reçar *candileta.»*

IX.

Una sorda, el «*Quam dilecta*»
 No pogué entendre molt bé,
 Y cridá: «Qué's aixó, qué?
 No'm vinguen á mí en pandecta:
 ¿Que jo soch de mala secta,
 O alguna infelíc cüeta,
 O alguna tonta bobeta?
 Vulch morir com he vixcut,
 Y reçar com he sabut,
 Dient sempre *candileta.»*

X.

Se posá llavors á dir
 Una de mitjana etat,
 Y digué en gran serietat:
 «Jo soch del mateix sentir,
Candileta hasta el morir!
 Y dirli á eixe gran doctor
 Qu'es nom que li cau millor,
 Y mentres tingám llengüeta,
 Dirém sempre *candileta*,
 Pera gloria del Senyor.»

XI.

Una molt maleta estava
 Já postradeta en son llit,
 Casi já sense sentit
 Y que apenes respiraba;
 Pero al oir qu'es trataba
 De fer tal innovació,
 «No, mares, digué, no, no;
 No digám tal parauleta,
 Que no em pareix devoteta
 Ni cosa de relijó.»

XII.

Les jovens totes á una
 Per *candileta* votaren,
 Y lo convengut firmaren
 Sense faltarne ninguna.
 «Eixa paraula moruna

De «*Quam dilecta*» já dir
 Ni es pot, ni es deu permetir;
 Digám sempre *candileta*,
 Que assó tot ho mou banyeta
 Pera darnos que sentir.»

XIII.

«No tinch já que advertir res,»
 Digué llavors la prelada,
 «Sent tan plena la votada
 D'este reverent congrés:
Candileta com adés
 Dirém sempre en claritat,
 Qu'aixó s'ha determinat
 En esta junta secreta,
 Aprobant la *candileta*
 La santa comunitat.»

XIV.

Al eixir de la votada
 Estaba allí el noviciat,
 Esperant lo resultat
 De qüestió tan intrincada.
 «Já está la cosa arreglada,»
 Digué una mare major,
 Y plena de gran fervor
 Respongué una novicieta:
 «Mare, si es la *candileta*,
 Doném gracies al Senyor.»

XXV.

Despres d'esta desició
 Que fueros de lley gotjaba,
 La *candileta* reinaba,
 Pero el «*Quam dilecta*» no;
 Y mogueren tal funció
 Per victoria tan completa,
 Que una qu'es dia discreta,
 Pegant moltes palmadetes,
 Els dia á les novicietes:
 «*Candileta! Candileta!*»

XVI.

D'allí esta lley ha pasat
 A tots los convents del mon:
 Sempre s'ha fet? puix alón!
 Fases sempre y s'ha acabat.
 Y si algun pobre ha intentat
 Dirlos alguna coseta
 Que no parega ben feta,
 Li han respost: «No, perque así
 Totes ho ham fet així:
Candileta, candileta.»

XVII.

Alló que sempre s'ha fet
 Forma entre monjes la lley,
 Y allí já no hiá remey,
 S'ha de seguir tort ó dret.
 Si alguna té un descuidet

Y deixa alguna sendeta,
 Es té per cosa mal feta
 Y la corritjen després;
 ¿Y no direm que assó es
 Una nova *candileta*?

XVIII.

Posant el pá contra el pit
 Solen les sopes tallar,
 Y se solen llastimar
 Com alguna ho ha sentit.
 Mes qu'el tallen s'els ha dit
 Sobre una tauleta neta,
 Y salta alguna velleta
 Dient: «May s'ha acostumat
 Eixa rara novetat.»
 Y avant en la *candileta*.

XIX.

Del ofici á la llisó
 Uns renglonets se afetjiren,
 Y s'els digué: se reuniren
 Y fundaren sa rahó
 Com cosa de relijó,
 En que aixó enjamay s'ha dit,
 Y en lo llibre está afetjit;
 «No es diu ni may se dirá:
 Com s'ha fet sempre es farà.»
 Puix *candileta* y al llit.

XX.

Si en el Ofici Diví
 Alguna antífona es deixen
 De les que dir se mereixen,
 Já no les traurán d'allí.
 Que sempre se ha fet així
 Dihuen á brega desfeta,
 Tant la gran com la giqueta;
 Conque já es veu clarament,
 Ser les monjes una gent
 D'empenyo en la *candileta*.

XXI.

Si algun nom llarch el fan breu
 O algun nom breu el fan llarch,
 Primer será dolç lo amarch
 Que deixen el modo seu.
 Del seu pas no les traureu,
 Perqu'en dir elles: «Así
 Totes ho han de fer així,»
 No se deixen la sendeta;
Candileta, candileta,
 Y ningú les trau d'allí.

XXII.

Si l'aigua beneida han pres
 Les monjes en lo dit gros,
 Seria una culpa atrós
 Si no heu feren les demés.
 Y si dius no vol dir res

Tocarla en los altres dits,
 Dirán que no tens sentits
 O que no saps ta má dreta,
 Y per esta *candileta*
 D'allí et traurán á jiulits.

XXIII.

Si els pimentons han donat
 Rostits, mes sense pelarse,
 No tinguen já que cansarse,
 En pelleta els dará el plat.
 «Sempre així s'ha acostumat,
 Dihuen, en este convent,
 Y este es lo costum corrent
 Que no admitix etiqueta.»
 ¿Y no es assó *candileta*
 Desde Llevant á Ponent?

XXIV.

En tot tenen sa costum
 Y es força s'ha d'observar;
 En el modo d'escombrar,
 De tosir, de pendre llum,
 De tancar els ulls al fum,
 De mocarse y escupir;
 Y cuidado, que futjir
 No es pot en esta regleta;
 ¿Y no es assó *candileta*
 Que s'en va sense sentir?

XXV.

De *candileta* retoch
 Tenen altres mil cosetes,
 Que també son candiletes
 O els ha de faltar molt poch.
 Una es el tocar á foch,
 Pera que cada monjeta
 Vatja per una braseta,
 Pera ensendre el seu braser:
 ¿S'ha fet sempre? S'ha de fer,
 Y vixca la *candileta*.

XXVI.

Altra que la veu primeta,
 Siga com siga, han de fer,
 Y el tó de veu ha de ser
 A modo de campaneta.
 Si alguna cabiscoleta
 Solta la veu natural,
 Li corritjen falta tal,
 Dient que parle com totes,
 Y la *candileta* en botes
 Seguíx son camí real.

XXVII.

Altra, qu'el hábit llarguísim
 Algunes solen portar,
 Qu'els impedix el anar
 Incomodantles moltísim.
 Pero es costum antiquísim

Que enjamay s'ha variat:
 ¿Totes així lo han portat?
 Puix avant la *candileta*,
 No eixirán d'eixa sendeta
 Per mes que ho mane el Prelat.

XXVIII.

Altra, qu'en algun convent,
 Lo jocolatejá fet
 Guárden en un porronet,
 Y de allí s'el van prenent.
 La quíquera no es consent,
 Pero sí una escudelleta,
 Qu'es precis siga negreta,
 Perque així s'ha acostumat:
 ¿Puix quí te dificultat
 En dir que assó es *candileta*?

XXIX.

Altra, qu'es solen sangrar
 Al eixir d'una obediencia,
 Y tenen per imprudencia
 No volero practicar;
 Perque al costum s'ha de estar
 Que ha hagut sempre en lo convent,
 En qu'es estil molt corrent
 El ferse una sangrieta;
 ¿Y no es assó *candileta*
 Manifesta y evident?

XXX.

Altra, que si en un convent
 Al dimoni han dit tinyós,
 Diro totes es forçós;
 Pudent, si li han dit pudent.
 Totes dehuen, finalment,
 Dir lo que sempre s'ha dit,
 Podrit, si li han dit podrit,
 Y banyeta, si banyeta:
 ¿Y no es assó *candileta*
 Que alcança al mal esperit?

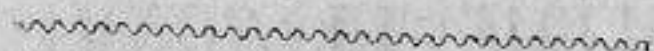
XXXI.

Altra... pero ¿qué diré?
 May acabaré d'escriure,
 D'estes coses que fan riure
 Y enjamay dirles podré.
 Pero sí concluiré
 Qu'en dir les monjes: ha estat,
 Estil, ó s'ha acostumat;
 Apenes voréu coseta,
 Que no siga *candileta*
 Sempre per algun costat.

XXXII.

Y així deixemles estar,
 Y que vixquen les pobretes
 En les sehues *candiletes*,
 Que no poden variar:
 Y en elles iluminar

Tal volta podran un dia,
Als que plens de fantasía
Presumixen saber tant,
Y al cap están ignorant
Del cel la sabiduría.

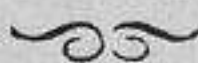

Tal volta podria un dia,
 Ala que plena de fantasia
 Presumiren saber tant
 Y al cap esta ignorant
 Del cel la sabiduria.

LOS AMORS DE MELISENDRA.

Comedia en quatre jornades.

PERSONES.

MELISENDRA, *dama.*

D. GAYFEROS, *galan.*

ALMANÇOR, Rey moro, *galan.*

L' EMPERADOR, *barba.*

ROLDAN, *barba.*

GARÍ, *segon galan.* (Almirant.)

DURANDART.

MONTESINOS.

ANÉT, *graciós.*

ACOMPANYAMENT.

LA REYNA MORA. (No parla).

La escena pasa en París y en San-
suenya.

ADVERTENCIA.

Debem fer present en aquest lloch que l' arreglo d' aquesta obra, titolada LOS AMORS DE MELISENDRA, la qual corria per ahí com totes les demás del P. Mulet, plagada d'errors, es degut á nostre bon amich lo conegut autor dramatich En Ramon Lladró y Mallí, que tingué la bondat de proporcionárnosla pera dur á efecte la present publicació.

JORNADA PRIMERA.

Ixen GAYFERCS y GARI.

GAYF. Déixam, Gari, que de rábia
Casi fora de mí estich.

GARI. Si no em fores tan amich,
Et clavara en una gábia.
Qué síes, home, tan ruch!
Eres tú gich de mamella?
Procura olvidarte d'ella.

GAYF. No veus, Gari, que no puch?

GARI. Que no pots tú?

GAYF. Com ho sents.

GARI. Gayferos, no tens rahó:
No fá temps per un piló
De pendre el cel ab les dents.
Si gastases lo humor meu,

- Já estaria ella oblidada.
GAYF. Si la tinch entravesada
 Entre lo fetje y lo lleu,
 Cóm oblidarla podré?
- GARI.** Molt enamorat estás;
 Pero bé la oblidarás
 Si fas lo que te diré.
 Cuyda qu'es lletja, morruda,
 Negra, boba y llaganyosa;
 Bocuda, jata, babosa,
 Tonta, bruta y jeperuda;
 Que tota es ossos y pells,
 Y que, demés de ser torta,
 Rastres de cascáries porta
 Sonant com á cascabells;
 Y que es potrosa, y morenes
 Té en son puesto com á figues
 groses...
- GAYF.** Calla, no m'ho digues,
 Si em vols aforrarme penes.
 ¡Ay, Melisendra, y qué móltes
 Les entranyes m'has deixat!
- GARI.** Cuyda que já s'ha casat
 Y que ha parit moltes vóltes.
- GAYF.** La qu'es honrada, no lloch
 Dá de que apleguen á ella.
- GARI.** Puix si cuydes qu'es doncella,
 Has cuydat com un badoch.
- GAYF.** Si sabés que l'han tocada
 Sols un pel—qué's sols un pel?—
 (Amarch estich com la fel!)
 Si sabés que l'han mirada;
 Si pensás que alguns morets

Li fessen alguns menieus,
 A punyades, puntapéus;
 A morrades, á giflets,
 Los fera...

GARI. Y et tornes groch?

No veus que m'estich burlant?

GAYF. Ab tals burles, almirant,

Procura anar poch á poch;

Y recórdat de hi qu'et dich,

Si es que amich meu pretens ser,

Que un amich no ha de voler

Burlarse de son amich;

Que en mon dol extraordinari,

No obstant que amich meu et dius,

Es força, si de mí et rius,

El tenirte per contrari.

GARI. Déixat de filosofíes,

Que Deu sap lo que á mí em pesa...

GAYF. ¡Ay, Melisendra, princesa

D'estes lleteroles mies!

GARI. Gayferos, aixó es morirte,

Y un sprit volgués jo darte

Pera la vida tornarte.

Vóls un rato divertirte?

Enteném de jochs no poch.

¿T'agrada jugar al marro,

U á taules, qu'es joch biçarro?

GAYF. Aburrixch aqueixos jochs.

GARI. Nomenárten puch fins mil.

Vóls lo trinquet?

GAYF. Altre en busca.

GARI. Si volgueres la patusca,

O lo buf, qu'es joch gentil...

- GAYF. A la jaldeta pensaba;
 Mes millor ho tinch pensat:
 Altre joch no s'ha inventat
 Mes famós qu'el de la taba.
- GARI. En tens una?
- GAYF. Así n'hiá
 Una de rosí y ben neta.
- GARI. Puix estengám la capeta,
 Y vá aquesta per la ma.
*(Gayferos ha tret la taba, estén la
 capeta y juguen: Gari es qui
 tira.)*
- GAYF. Alça bé, que aqueixes tretes
 Les sap un rentabudells. *(Tirant.)*
 Cul.
- GARI. Jo carn.
- GAYF. Van tres parells
 Cada joch de sardinetes.
- GARI. De jigetes ningun cas
 La ma en calfársenos fem,
 Y així mes val que juguem
 A garguirots en lo nas.
- GAYF. Lo nas he de espentolarte
 Si un joch á guanyarte atine.
- GARI. Panja. *(Tirant: torna á tirar.)*
 Cul.
- GAYF. Puix pára y vine,
 Que la trompa vullech inflarte.
(Al pany lo emperador.)
- EMP. Qué tal, oixquen mes orelles!
 Qué tal lo meu cor comporte!
 ;Qué ab lo gayato que porte
 No els rompa als dos les costelles!

- GARI. Carn he fet y te he guanyat;
(Que ha tirat de nou.)
 Paga los dos jochs qu'em faltes,
 Ans qu'et pose en eixes galtes
 Prop de mig apostolat.
- GAYF. A lo infern ab eixa treta.
- GARI. Jo guanye.
- GAYF. Ments.
- GARI. Puix, bribó,
 Fes del modo que fas jo.
(Arremetense á punyades.)
- GAYF. Ay! ay! qu'em fá la trabeta!
- GARI. Ningu mon valor iguala;
 Ni ton oncle el paladí.
(Ix lo Emperador.)
- EMP. Alçause los dos d'ahí,
 Ab molta de noramala,
 Canalla vil, disoluts,
 Mala sanch y pitjor raça:
 Així os revolcau per casa!
 Es asó la rambla, bruts?
- GAYF. Senyor!...
- EMP. Sap lo que has de fer?
 Pren la capa y no em repliques,
 Que ab aquest bastó, si em piques,
 Los ossos te he de desfer.
- GAYF. No et vullch, senyor, replicar.
- EMP. Si tan bo foses, Gayferos,
 Pera les armes jugar
 Com eres pera la tapa,
 Y altres dos mil jochs profans,
 A ta esposa, ab moros presa,
 Aniríesla á buscar.

Pésam molt, perque demés
 De ser ma filla carnal,
 De molts va ser demanada,
 Y á ningu la volguí dar;
 Que, com era sa planeta
 Casarse ab un desbragat,
 Ni ella ni jo poguerem
 De tal estela escapar:
 Si fos en altre casada,
 No estigués ella ahon está.
 Puix casares per amors,
 Cóm no la vas á buscar?
 Set anys fá qu'está captiva,
 Y Deu sap (y cóm qu'ho sap!)
 Si algun moro se está rient
 De lo que jo estich plorant.
 Puix d'aixó plores, senyor?

GAYF.

EMP.

Sí, que tinch pera plorar,
 Que Almançor ventla bonica
 No fasa algun desbarat.

GAYF.

Quant lo fasa ú l'hatja fet,
 En res estam carregats,
 Que ofenses ab un captiu,
 Sent de força y no de grat,
 Ni al pacient ni als seus los pot
 Agraviar ni deshonnar.
 Avetjam: si et captivassen
 Y lo diable los tentás
 De ferte á tú lo mateix
 Que á Meliséndra hi farán,
 Qué faríes?

EMP.

Tals paraules
 No son de lóme molt honrat.

- GAYF. Qué vols qu'et diga, senyor?
¿Y si á aquest hora quicás,
Es feta una camaroja?
- EMP. Nans de dir tal desbarat
Volgués veuret, hom fembril,
Reventar per los costats.
Oh! ¡jamés que pronunciases
Tal paraula!—Deu et quart
A camaroja no aplegue,
Perque en lo mateix instant
Qu'ella será camaroja,
Tú cornicerví serás.
Ja m'entens; no et vullch dir mes.
(*S'en vá.*)
- GAYF. Esclatares, vell orat,
Nants de dar-me tal picor.
- GARI. Coent está com un all.
- GAYF. Qué't pareix, Garí, del dicho?
- GARI. Qu'estás, á lley d'home honrat,
Obligat á anar per ella.
- GAYF. ¿Cóm per ella puch anar
Si saps tú molt bé qu'estich
Sens armes y sens caball?
- GARI. No et puch fer del meu ofert,
Perque l'altre jorn, anant
A l'horta en éll molt de presa
A collir uns pochs de naps,
Al devisar de una llegua
Una taula d'espínachs,
Se li aventá á renda solta;
Prengué carrera pels camps,
Y de tal manera aprés,
Se me vingué á entresuar,

Que en casa el tinch comprés de aire,
Y l'han de rallar demá.

GAYF. Pé sam en estrem, perqu'era
Un caball de moltes parts.

GARI. Mira, D. Roldan, ton óncle
Si et deixarà lo castany.

GAYF. Amich, assó va de veres.
Jo estich tan desbaratat,
Que sens dur á Melisendra
A Paris no he de tornar.
Al arma, honor, toca al arma,
Y la vida perdám ants,
Que altra volta un vell podrós
Vinga á dirme pap á pap:
«Si ella es torna camaraja,
Tú cornicerví serás;
Ja m'entens; no et vullech dir mes.»
Jamés que hagueres dit tant!
(*S'en vá.*)

GARI. Aguarda, espéram, Gayferos.
Qué desatinat s'en vá!
Seguirlo vullech, qu'este es tonto
Y farà algun desbarat. (*S'en vá.*)

Casa de D. ROLDAN. Ixen este y DURANDART.

ROLD. Cántam lo que hiá de nou
Per ta vida, Durandart.

DURA. Com si foses foraster
¿Em vens á mí á demanar
Qu'et diga qué hiá de nou?
¿Que tú ignores, D. Roldan,
Que está já acabat lo mon?

ROLD. Ara á viure comensam
 Com qui diu, y s'ha acabat?
DURA. Escolta, puix, y vorás
 Com s'acaba á tota presa
 O está del tot acabat.
 ¿No et recordes de cell temps
 Qu'els fadrinets de trenta anys
 No portaben saragüells,
 Sino un baquero molt llarch,
 Y jugaben ab les dones
 Ab tanta simplicitat,
 Que succehía, duhen al coll
 Cama así y cama acullá,
 Fent jagantet, y al penjarli
 Les joyes galtes aball
 A la dona qu'el portaba,
 Dirli aquesta en puritat,
 Pensant qu'eren de les Indies
 Algunes barbes de gall,
 Ab les quals la enjoyellaba,
 Mirantlo així de costat:
 «Perot, lleva aixó de ahí,
 Que á mos pares los sap mal
 Que, sens ser casada, porte
 Arracades ni orellals!»
 Anáu ara: encara es deixen
 La merda garrons aball,
 Com tots tiren á malícia
 Desde el mes gich al mes gran,
 Encara be no está en corfa
 El ou, já está el poll piant.
 Puix si anem á les usances,
 Hiá pera tornarse orat:

Quatre dies fá que usaben
 Uns saragüells emborrats,
 Que duhien tot un paller
 Sens dubte en cada camal;
 Y ara els fan ab tal estrem
 Apegats y esterquinats,
 Que home hiá que no visita
 En tot l'any ningun altar,
 Perque li venen tan justs
 Que no es pot agenollar.
 Mes hiá dona (¡cap de lleu!)
 Que no té pera comprar
 Mitja lliura de clavells
 Pera apanyar lo menjar,
 Per tenir ó no tenir
 Moltes ganes de filar,
 Y li veurán tota casa
 Rodeada de guarda-infants.
 Del mal lo menys: quant s'usaben
 Los albardons, no em digau,
 ¡Qué cordats duhien los lloms
 Y qué carregats de draps!
 Y les viudes que ara se usen,
 ¿Monden nesples?

ROLD.

DURA.

¡Cap de tal!
 No em digues res: de ordinari,
 Roldan, les veurás anar
 Mes llepades que paella
 En casa que hiá molts gats:
 Viuda hiá que dú de márfega
 La camisa, y la vorás
 Que porta, coste que coste,
 Les mánegues de cambray.

- ROLD. Y quant s'usaben los cuellos
 ¿No era, puix, gran necetat
 Veure á un sastre y un corder
 Ab un cabás emmollat
 Fer camallades? ¡Ay tontes!
- DURA. ¿Y que en lo temps que alcançam,
 Si ho miram á bona llum,
 No hiá majors desbarats?
- ROLD. Majors?
- DURA. Majors, per ma vida.
- ROLD. Puix no atine quins serán.
- DURA. ¿No hiá qui á força de plata
 Cuyda comprar calitat?
- ROLD. Dios bé, que la sanch no es compra
 Com los cóvens d'ensiam:
 ¿Qué importa Joan dirse Pere
 Si tots saben que es diu Joan?
 No eres, Durandart, tan dur
 Com jo m'habia pensat.
- DURA. ¿Quí son aquests dos butonis
 Que venen corrent en ça?
- ROLD. Semblen mon nebot Gayferos
 Y lo almirant de la mar.
- DURA. Be dius; élls son.
- Ixen GAYFEROS y GARI.*
- GAYF. Senyor oucle,
 Una cosa á demanar
 Vinch, y per cert que volgués
 Avuy no se me negás,
 Per ser cosa que m'importa.
- ROLD. Digues lo que vols.
- GAYF. Ja vaig.
 Lo emperador, sógre meu,

Ens ha trobat huí jugant
 A la taba á aquest y á mí,
 Y á escomensat á cridar,
 Dient que só pera poch
 Puix que no só pera anar
 A buscar á Melisendra,
 Aprés que set any cabals
 Per eixos valis la he buscada,
 Pasant gran part d'ells menjant
 Sangoneres y llapases
 En lloch de carn y de pá.
 Aprés que per les montanyes,
 Ab les ungles jorrant sanch,
 A peu descalç la he buscada,
 M'ha dit que soch un guará,
 Un mándria, un poltró y gallina;
 Y en fí, tan mal m'ha tractat,
 Qu'em es força anar per ella.
 Y ¿vols...

ROLD.

GAYF.

ROLD.

Armes y caball.
 Y al cap d'estar la muller
 En Sansuenya set anys llarchs,
 ¿Ara et vé la botifarra
 A lo gargamell de anar,
 Que no tens caball ni armes?
 ¿Y el teu bayo?

GAYF.

Lo he deixat
 A Montesinos, que á Hungría
 S'en anat á tornejar.

ROLD.

Pera tornejar, á peu,
 Y encara ab un peu descalç
 Podia anar, qu'els torners,
 Quant tornejen, així van.

- GAYF. A batir ab un palench
Y á lloir mon cosí ha anat.
- ROLD. Pensí que torner es feya.
- GAYF. Parlam de lo que fá al cas.
Déixesme el caball? sí, ó no
- ROLD. Cóm puch deixar lo caball??
¿Puix no saps tú que jurí
Sobre funda de orinal
De no deixar-lo á ningú?
A mes d'assó, el menescal
Lo está curant de unes llúpies,
Sobre-ossos y alifachs,
Esparabanys y torcó.
- GAYF. Per lleu, que si no mirás
(*Empunyant la espasa.*)
Qu'eres mon óncle...
- ROLD. Aute, simple;
No veus qu'em estich burlant?
Hola! traheume les armes;
Gola, peto y espaldar,
Morrió, llança y adarga.
Vóls mes?
- GAYF. Que vixques molts anys.
(*Trahuen peto y espaldar de paper;
un morrió de un cabacet; un gar-
bellet pera adarga, y una canya
per llança; tot afignut.*)
- ROLD. Dáume así, qu'et vullch vestir.
Peto mes ben acabat
No ha fet ningun trepador.
Ara et pose lo espaldar.
- GAYF. Per cert no pesa una palla.
No es bell lo peto?

- GARI. Estremat.
- GAYF. ¿Si es aquest de cells que dihuen
Fets á proba de gargall?
- DUR. No hiá dubte.
- ROLD. Lo morrió,
L'adarga, llança y caball.
- GARI. Ja está así.
- ROLD. Munta, nebot.
- GAYF. Senyor óncle, aqueixa ma, (*li la dona.*)
Y perdone si le he ofés.
- ROLD. De tot restes perdonat.
Donam eixa espasa tehua;
Pren la que porte al costat,
Y si t'apreten los moros,
En tocarli á lo espinás
Entorn de les matadures,
S'estellará lo castany
De tirar coces; bé pots
Del rosí estar confiat,
Que si no et toquen, jo sé
Que no et farán ningun mal.
- GAYF. Senyor óncle, així confie.
Adeu, adeu.
- ROLD. Qu'ell vos guart.

JORNADA SEGONA.

Ixen lo REY, ALMANÇOR *y* AMET.

- REY. Amet, ¿qué tan poch la obliga
A la infanta un real amor,
Que deixe á un Rey Almançor?
- AMET. Gran senyor, qué vóls qu'et diga?
Quiçá tinga en tú posada
La afició y et vulla bé.
- REY. Ninguna dóna hiá, que
Poch á poch no sía orada.
Rabiant estich de pesar!
Si em vol (indecís estich),
Cóm no fá lo que li dich?
Em vol fer desesperar?
Ves per ella y deixam sol,
Que vullch queixarme á lo amor

- De qu'em tracta ab tal rigor.
- AMET. Te la portaré en un vol. (*S'en vá.*)
- REY. Amor, qué vols de mí? no síes tosut:
 Prou es que d'els renyons se me ha desfet
 Un pam de greix, per creure ab un tontet
 Fill de p... babós, sort, ceg y mut:
 La culpa en té qui's fia de un gich brut;
 Que no em sé per ahón s'usa, ni es permet
 Que rodant, un descalç, pobre y nehuet,
 Al docte fasa anar y al orellut.
 Dónam já un alegró, que auar mafit
 Un hom com jo robust es desbarat,
 Y tes burles de sobra he consentit;
 O d'els desijts em tapes lo forat,
 O fes que sens mes tregua aquesta nit
 La festa tinga fi que ha començat.
 (*Ix Amet.*)
- AMET. Ja, senyor, la tehua gloria
 Vé á veuret; obri eixe pit.
- REY. Escolta, Amet; ¿no te ha dit
 Si es que de mí te memoria?
- AMET. Contant li estava una historia
 En lo jardí á ta muller.
- REY. ¡Quánt felic es lo roser
 Qu'ella toque!
- AMET. Nans anaba
 Jo collint flors, y observaba
 Qu'estaben totes jorrant.
- REY. Es qu'en véurela al debant,
 Les cau de plaer la baba.
 Quant pasa per damunt d'elles,
 Mes de un pam lo coll estiren,
 Y entre les falde regiren,

Fentli en la carn cosquerelles;
 En direcció á les mamelles
 S'emputjen camp á través,
 Per darli en lo ventre un bes;
 Sí, Amet, y de bo qu'els sap,
 Resten, menetjant lo cap,
 Com qui diu: «Qué alhaixa qu'es!»
 Ja está así. *(Ix Melisendra.)*

AMET.

REY.

MEL.

REY.

Infanta y senyora.
 No so, Rey, sino ta esclava.
 (Ab los ulls lo amor em clava
 Com si fos figa bacora.)

¿Fins quant, díguesme, traidora,
 Per aquell deu de la vena,
 M'has de tenir ab cadena?

Déixam de ta pepitoria
 Tastar la envidiada gloria;
 No la tingues de ma pena.

MEL.

¿Gloria de que ab pena vatjes
 He de tenir? desbarat!

¿Que so dóna així has pensat
 De filadís y de pages?
 No em putjes, mes no me acatjes.

Vullch, senyor, que á entendre vingues,
 Que no so de les xeringues
 Que fan anar y venir.

REY.

Mira jo en que te puch servir?
 Amet, ves sens qu'et detingues
 Fins á lo saló, y la porta
 De esta cambra guardam bé;
 Torne arrere si algu vé,
 Per qu'es cosa que'm importa.

AMET.

Já vaig, senyor. *(S'en vá.)*

- MEL. (Jo so morta!)
(Hiá dóna mes desdichada?)
- REY. (No escaparé esta vegada.)
Sénte.
- MEL. Molt bé estich de péus.
- REY. Sénte, no em fases memeus.
- MEL. No vullech serte mal criada. (*Séntense.*)
- REY. Sénte, Meliséndra;
Sénte, toch non toch
Mentres diu la llengua
Lo que sent lo cor.
Infanta pus bella
Que totes les flors,
Desde les violes
Fins los girasols;
Míram cara á cara,
Que á pintar dispost
Em sent de tes parts
Quant tenen de bo.
Front, que front á front
No goça, ni pot,
Perque no lo afrontes,
Mirarte lo sol;
Los cabells tan bells
Son, que quant et sols
Pentinar, pareixen
Rastres de fil de or;
Sobre ser ta cara
De neu un pilót,
Son perfils les celles
Negres com la por:
Puix si es vol los ulls
Contemplar de prop,

No hiá pus guadanya
 De matar ninots.
 Son les dos pestanyes
 Arqueros, tan forts,
 Que fer guerra poden
 Al Rey d'els virots.
 Lo nas es un canyo
 De buscada font,
 Que junt ab la vida
 Ens dona la mort.
 En galtes y morros,
 Segons están roigs,
 Par que de clavells
 Tinguen algun hort.
 En lo clot que tens
 En la barba, pots
 Fer que, sens qu'es vetja,
 Es caiga en lo clot.
 Ballesta molt fina
 Vé á ser lo teu coll,
 Puix ab lo coral
 Hiá cordell y anous.
 Lo pit qu'et aguaite
 Es caixa del cor,
 Que ab tapa de marmol
 Lo guarda tremós.
 Los braços son rames
 Que finen ab flors,
 Y els péus qu'et sostenen,
 Peanyes.

MEL.

Qué eloigs!

REY.

Ta veu es un órgue
 De pitos sonors;

Registres y mantjes
 Lo rest de lo cos;
 Ahon clava la flauta
 Lo mestre, si es bo,
 Y ab ella entre solfes
 Et busca los tons.
 De les parts humildes
 Que no et veu lo sol,
 Ni gayre vullch dirte,
 Ni dir puch tampoch.
 Sols volgués fiarte
 Sens mouret del lloch,
 Lo molt que't estime,
 Lo molt que no em vols.

MEL.

Almançor, Deu sap
 Si et tindré en lo cor;
 Pero casat eres,
 Y demás d'aixó,
 Si mon pare acerta
 Que te he dat alló
 Que pareix quant plora,
 Figa en Burjasot,
 Qué dirá de mí?

REY.

No hiá Rey ni Roch
 Que goçe á tocarte
 Ab un garguirot.

Rey so, y puix ningú
 Dominarnos pot,

No haurá mes lley

Qu'el qu'em sapia bo. (*Jugant en ella.*)

MEL.

No jugues de mans.

REY.

No es jugar acó,
 Qu'et vullch dar un bes

- MEL. De aquells que fan cloch.
Apártat.
- REY. No puch,
Qu'estich com un tor.
- MEL. Jesús, qué calent!
- REY. Gelat es lo foch?
- MEL. Fícat en un jarco.
- REY. Tinch por als renochs.
- MEL. També jo ten tinch.
- REY. Puix així la por
Et s'en pasará.
- MEL. Mira, el riu vé roig. *(Ix Amet.)*
- AMET. Almançor, la Reyna,
- REY. Que s'espere un poch.
Vésten per ahí,
Melisendra, al hort:
Per aquesta porta
Jo eixiré en un vol,
Que si als dos nos troba,
Ho pendrá molt fort.
- MEL. Deu t'ho pague, Amet; *(Ap. á éll.)*
Que aquest re-perrot,
Ja inflánseli els nasos,
Venía ben prop. *(S'en vá.)*
- REY. A la nit sens falta,
Si Mahoma vol,
Lo joch ham de fer
De bich y birloch. *(S'en vá.)*
- AMET. Casi de la boca
Li he llevat lo mos,
Que també hiá reys
Que son grans sabochs.
Aquesta fadrina

Pareix del bech groch,
 Y ans que se la pape
 Este animalot,
 Puix les claus jo tinch,
 Beuré'm lo eixarop.
 Esta nit que vé
 Li diré que pot
 Anar á la terra
 Donántli jo lloch,
 Y ab aquesta treta,
 Deixantla la son,
 Podrá ser li fasa
 Fer algun bïoch. *(S'entra.)*

*(Selva: Ix don Gayferos á caball,
 de la manera que restá quant lo
 armaren.)*

GAYF. ¡Malhaja lo lladre amén
 Que le ví vol beure aiguat,
 Y el que pá de daxa mentja
 Tenintlo de candeal!
 Malhatja també la dona
 Que un fill parix, puix la tal,
 Si es que lo hi maten, no te
 Qui per éll puga tornar;
 Y també lo caballer
 Que á caball vá sens criat,
 Porque si li cau la espuela,
 No há qui l'ajude á calçar:
 Malhatja també lo árbre
 Que tan sols naix en un camp,
 Puix tots los pardals que crehuen

De caguerades lo fan
 Tan blanch, que en lo mes de Agost
 Pareix que li hatja nevat.
 Cansat estich y rendit:
 Esta nit es desbarat
 Voler entrar en Sansuenya,
 Y així lo millor será
 Gitarme un rato á la fresca
 Mentres pastura el caball.
 Molt be he pensat. Puix jo apehe.
 Ay! ay! Par qu'estich baldat.
 ¡Oh, fill de gos y cóm trotes!
 Ara be, en eixe ribás
 A dos queixos lo desig,
 Y la márfega podrás
 Omplir sens qu'et diguen gayre.
 —Quina fos que s'en anás?
 Mes no, que té enteniment
 Tan castis lo tal caball,
 Que discurrir com un assò
 Y sols li falta parlar.
 Pero en fí, no es éll asoles.
 ¡Ay, Melisendra! ¿Ahón estás?
 Aquest puesto em pareix bo
 Pera poder descansar:
 Estench ma capeta en terra,
 Gítem, y del pit em trach
 De Melisendra un retrato
 Que poch ans que s'en anás,
 En senyal de qu'era mia
 Ab un criat m'enviá.
 Parlaré un rato en la copia,
 Ja que no en l'original.

Sereníssima infanta
 De aquesta pepitoria sola duenya;
 Puix pasa pena tanta
 Aquest pobre per tú que veu Sansuenya,
 Ingrata, no em despatjes,
 Que vinch caldós á tú com unes gatjes,
 ¡Qué faccions tan divines!
 Cóm es veu que son fins aquests colors!
 ¡En copia, em desatines...!
 Sens dubte, qui et pintá
 Tindrà los seus cinch dits en cada má.
 Mes ¡ay, regiradíssima!
 Qui et coneix sap lo propi qu'et ve á ser
 Lo nom de sereníssima,
 Puix tú per sereníssima pots fer
 Al mes de Juliol,
 El que á encabarse vatja ab tot sen sol.
 Com l'or estás pulida;
 Mes em reventa el cor així mirarte,
 ¡Ay vida de ma vida!
 Puix com eres bobeta,
 Tinch gran por de qu'et fasen la trabeta.
 Si defensante, honrada
 Has volgut ser après fins aquest dia,
 Mereixes que estampada
 Et porte en lo seu cor qui en tú confia.
 No síes con Lucrecia,
 Que p... primer fon y après ben necia:
 Si en hom lo llit partixes,
 Perqu'et mates après de ser gotjada,
 No del borró ten ixes:
 Honor que tú no et guardes
 No el cobrarán nijusos ni alabardes.

Lo cor fet una flama
 Tinch sols de haberte vist en calça roja,
 Que aqueixa roja cama
 Pasa perill no es torne camaroja.
 ¡De cólera em trastorne!
 Ara be, prudent es que ja et retorne
 Al lloch de ahon has eixit,
 Puix podrien robarte sens escrúpol
 Mentres que estich dormit,
 Y'es força dar al cos
 Algun rato de alivio y de repos.

(Canta dins *Amet.*)

«Per amors de Melisendra
 Almançor en rauja vá,
 Y com la gata li fuig
 Está el gat endemoniat.»

GAYF.

¿Qué veu es esta que he ohit?
 ¿Aço es hetjís ó es encant?
 Almançor y Melisendra
 He sentit que han nomenat:
 Acostarme vullech un poch,
 Que á daquesta part em par
 Está el que canta ó m'encanta.
 ¡Ay de mí, que estich mortal!

(Canta *Amet.*)

«Dies há que li va olent
 La punta del espinás,
 Pero la gata es honrada
 Y no s'ho deixa llepar.»

GAYF.

Já está entés; ¡oh lo traidor!
 Curruquejánmela vá:
 Pero qué molt si es bonica,
 Y há set anys que á son manar

La té un gat de ungles tan llargues?
 Qué puch jo fer? Lo pesar
 Major que jo tinch es veure
 Que cell vell escotiflat
 De mon sogre, m'ha de dir
 Quant estes coses sabrá,
 Lo que já em digué lo dia
 Qu'em trobá em Paris jugant:
 «Si ella es torna camaroja,
 Tú cornicerví serás.
 Pero mentira ¡per lleu!
 Perque no obstant que lo gat
 Va en amors, al seu *mix mix*,
 La gata respon, *sap, sap*.
 Sap molt bé lo que ha de fer,
 Y de que aço es veritat
 La mateixa lletra ho diu,
 Com si fos lo bé á bá;
 Perque els matjors enemichs
 Son de ordinari ells criats;
 Y si fos un altra cosa
 No digués aquest cantant,
 De que la gata es honrada
 Y no s'ho deixa llepar.

(*Canta A met.*)

«No et refregues molt á ella,
 Que per flach que sia el gat,
 Alçará el rabo en pasantli
 Per damunt lo llom la má.»

GAYF.

¿Melisendra alçar lo rabo!
 ¡Ah bribó, mal afaram!
 Que estich pera en esta llança
 Pasarte de part á part.

¿Qué faré? lo lleu em diu
 Qu'el mate, y en veu igual
 La melça em diu que no ho fasa,
 Y acerta, que ben mirat
 No em sé jo si alguns morets
 Son aquets camps llavorant,
 Y es arbolotar la terra
 Un grandísim desbarat.
 Mes pensan tho bé, lo more
 Ab lo dit no pot pecar,
 Perque ¿qué importa alçe el rabo
 En pasarli al llom la má,
 Si la gata es tan honrada
 Que no s'ho deixa llepar?
 ¿Qué poch sap éll qui l'escolta!
 Ara be, á cridar lo vaig,
 Que suposant la coneix,
 Pus em val en sana pau
 D'ella informarme.— ¡Bon hom!

AMET. Encara no so casat. (*De dins.*)

GAYF. ¡Ay, germá meu!

AMET. So pobil.

Y no tinch ningun germá.

GAYF. Puix vinga en ça, senyor galgo.

AMET. No tinch lo rabo tan llarch.

GAYF. ¿Que aso sufrixca de un perro
 Mero!... ¿Qui so jo tú saps? (*Ix Amet.*)

AMET. ¿Y saps, cristiá, qui so jo?

GAYF. No per cert.

AMET. Estem en pau.

¿Que poca pasencia tens!

GAYF. Vinch perdut d' enamorad.

AMET. ¡Enamorad! ¿y de qui?

- GAYF. De una mora.
- AMET. Y ¿ahón está?
- GAYF. En Sansuenya.
- AMET. ¿Y així vens?
- GAYF. Així, mil penes pasant.
Que com ceg pinten lo amor,
Y com jo lo tinch, ceg vaig.
- AMET. Sent tú cristiá y ella mora,
¿Saps com no te la darán
Si no renegues primer?
- GAYF. Set anys há que renegant
Estich perque no la veig.
- AMET. ¿Qué farás quant la veurás?
Si tú renegues, lo rey
Qualsevol dona et dará,
En tal que no sia una
Que té pera son regal.
- GAYF. ¿Cóm li dihuen?
- AMET. Melisendra.
- GAYF. (Amor, sofrir y callar.)
¿Eixa no es una francesa
Que la varen captivar
Prop de Paris?
- AMET. Eixa es.
- GAYF. Puix eixa es un estropall,
En comparació de aquesta.
- AMET. Hola! estropall? ¿Cóm estás
Prou fart! Si jo la tingués
Quant em manen escurar,
Eixe estropall em desfera
Fregantme lo picamá.
- GAYF. (¿Que tal hatja de oir jo
De pit á pit!) ¿Y ahón ve á estar

- Eixa fadrina captiva?
- AMET. ¿En Sansuenya no he dit ja,
Y que el rey la té y la vol
Com á sa filla carnal?
- GAYF. ¿Quánt haurá d'así á Sansuenya?
- AMET. Sobre una llegua á bon pas.
- GAYF. ¿Es molt gran la població?
- AMET. Poch menys serà que Patraix.
- GAYF. ¿Y ahón te la casa lo rey?
- AMET. En mig de la plaça está.
- GAYF. ¿Quínes senyes té la casa?
- AMET. Les que no podrás errar,
Que pot ser que á lo rey vetjes
Picant á la porta espart,
O asomat á la finestra;
Que té allí, per son regal,
Canyicos per gelosies
Y estores per encerats.
La captiva com relonge,
Si pases adins, veurás,
Puix que té los contrapesos
De Almançor á sen manar.
- GAYF. (Si es veritat qu'está allí, (*Ap.*)
Mon valor la hi trobará.)
Resta en bon hora, moret.
- AMET. Mahoma t'aparte de mal.

JORNADA TERCERA.

Plaça y palau en Sansuenya.

MELISENDRA *ix à una finestra.*

¿Per qué eres tan dura,
Fortuna enemiga?
Qué te he fet qu'em tractes
Ab tant de rigor?
Si no saps ma historia
Y vols qu'et la diga,
Pot ser qu'et mereixca
Já un poch de favor.
Jo so Melisendra
Que França admiraba
Per docta, per bona
Y hermosa també;

De un cap fins al altre
Tot hom m'obsequiaba;
Lo amor qa'em tenien
Jo sola m'ho sé.
Los moros em tenen
Avuy presonera:
A mí, que so filla
De un emperador;
Jo noble, jo infanta,
Jo tan altanera,
Esclava avuy feta
Del rey Almançor!
¿Qué son de les perles
Y les gargantilles
Que en palau riquíssim
Solia portar,
Jo, la mes astruga
De totes les filles,
Puix ninguna havia
Poguésme igualar?
¿Quánt ha de finarse,
Tan llonch captiveri?
¿Quánt deixarme intenta
Ma irada fatiga?
¿Podrá recobrar-me
Lo meu gran imperi?
¿Vindrà temps de folga
Que al cap em sonriga?
¿Set anys en Sansuenya,
Set anys asediada
Per un moro ab barbes
Que donen pahor!
¿Ahón eres, Gayferos,

Qu'em tens olblidada?
¿Ahón lo fermall resta
De cell pur amor?
Criábenme en palau sent jo giqueta,
Y al mateix pas Gayferos es criaba;
Ell era molt polit, jo boniqueta:
Ab afició em miraba y jo el miraba;
Es fea taimadet, jo bellaqueta;
Y com al mateix pas creixent s'anaba,
De les dos voluntats la errant fortuna,
En llá ab lo seu capritjo en va fer una.
Un jorn que grisa boira nit lo fea,
Gayferos, fins al hort y encés en flames,
A la cambra me duya ahon sempre'l vea;
Al aplegar darrere de unes rames,
Deixant recels apart y la perea,
Doblá els genolls y m'agarrá les cames,
Jurantme una y dos voltes molt formal,
Que ni en un pel m'habia de fer mal.
Callant, deixíli fer, mes ara em pesa,
Ara que veig lo ávol de sa écsés.
Trunfant ab son abus de ma bonesa
Aprés de em ser espos haber promés,
Mes dos orelles pesigant de presa,
A los meus juntá els morros en un bes;
Pero no satisfentse, em pegá un mos,
Y al jaure ab mí de pits, caiguí de tos.
Restí, sens saber cóm, espatarrada,
Y em obligá un dolor á pegar crits;
Em tenia l'angoixa entresuada;
Ab les mans s'em torcien los deu dits,
Y lo traidor, al veurem tan torbada,
Em pegaba ab la boca tals juplits,

Que oínse de la casa lo remor
 A la finestra ixqué lo emperador.
 Ab sa faena entonces estorbat
 S'aixeca Don Gayferos sens saber
 Qué faria, y fugint tot desbragat
 Per un forat ubert en un barcer
 Que de paret servia, com un gat
 S'en ixqué á quatre comes al carrer,
 Y jo de por de qu'em matás lo vell,
 Mig bolcada peguí darrere d'éll.
 Perdéremmos en l'hora, que corria
 Gayferos com lo llamp que al tro senyala.
 Jo, caent y aixecanme, al mont fugia,
 Y de les sues pedres fiu escala;
 Pero quant per segura já em tenia,
 La mia estela, desde entonces mala,
 Feu que ixqueren uns moros d'una penya
 Y em portasen captiva así á Sansuenya.

Ix D. GAYFEROS.

Mes ¡ay de mí! ¿Quí es aquest
 Que vé en lo rosí castany?
 ¿No sé qué tinch que á la cara
 Sench rebatarse la sanch!
 Francés es si no m'enganye.
 ¡Ah, caballer! ¿No em dirás
 Si eres francés?

GAYF. Sí, senyora;

Pea lo qu'em vulles manar.

MEL. Puix si t'entornes á França
 A Gayferos li dirás,
 Que sa esposa Melisendra
 Se li envia á encomanar;
 Y dirásli que já es hora

De tráurela d'ahon está.
 (Pero si te altres amors,
 Cóm s'en te de recordar?)
 Dirásli qu'els estafermos,
 Justes y canyes reals
 Que corre en llá per les dames,
 Ho saben así al instant.
 Dirásli mes á Oliveros
 Y á son óncle don Roldan,
 Y al Emperador mon pare,
 Que si ab tota brevetat
 A rescatarme no venen
 A l'altra part de la mar,
 Em casen ab un rey moro
 Qu'es gran peixcador de cranchs.
 Mes los amors de Gayferos (*Plora.*)
 Em tenen en tal estat
 Qu'es imposible oblidarlo.

GAYF. Molt rica, senyora, estás,
 Puix les perles desperdicies:
 Tórnales á replegar,
 Que de aqueixes encomandes
 Tú lo portador serás.

MEL. Cóm?

GAYF. Perque Gayferos so,
 Senyor de Paris la gran,
 Cosí germá de Oliveros
 Y nebot de don Roldan.

MEL. Espérat.

GAYF. Baixa. (*Ix Melisendra.*)

MEL. Gayferos,
 Dónam un bes y un abrás. (*Ix Amet.*)

AMET. Así besen! así besen!

*(Melisendra y Gayferos s'en futjen.
Ixen lo Rey Almançor y la Rey-
na prenyada.)*

REY. Quí es lo que besa?

AMET. Un gabaig

Que s'emporta á Melisendra.

REY. A Melisendra? tocau

A rebato ab dos cencerros,

Puix que campanes no hiá.

Pena de la vida, putjen

Tots los moros á caball,

Y al que aquest gabaig traydor

Mort ó viu me hi portará,

Li promet á lley de moro

Quant la Reyna parirá,

De qu'el casaré ab sa filla

Si es dona, y si fos acás

Home, jo li donaré

Per premi lo qu'ell voldrá.

Amet, ves á tota presa,

Fesme tancar los portals

Perque no s'en vatjen: corre.

AMET. Al arma! muyra el cristiá!

*(Mudas la escena, representant ara
un tros de carrer ample. Ixen per
un costat don Gayferos ab Meli-
sendra á caball, y per l'altre lo
Rey Almançor y moros.)*

REY. Sens dubte tú estás berratjo;
Monsieur, tú saps lo que fas?
Deixa á Melisendra.

GAYF.

Cóm?

Jo deixarla? feste en llá,
 Que si ploguesen pus moros
 Que pegines té la mar,
 Y eixos cels tenen esteles,
 No en tinch pera començar.

REY.

Quí eres tú que tantes ronques
 Llances? eres don Roldan?
 ¿Per ventura eres Reynaldos
 Que dihuen de Montalvá?
 ¿Eres Urgell de la Marca,
 Esforçat en pelear?

Perque ningú hiá d'els dotce
 Que se atravixca á fer tal.

GAYF.

Vésten, moret, que si em munta
 La mosqueta al cap del nas,
 Podrá ser...

REY.

Aquesta es bona!
 Haurá atreviment mes gran!
 ¿Endúrren á Melisendra
 Fent l'ofici de rufiá!

GAYF.

No per cert, qu'es ma muller;
 Y á no anar embarçat
 En ella, jo t'amostrara
 De quín modo es tiny lo blau.

REY.

Tú á mí? No em dirás quí eres?

GAYF.

Jo so Gayferos lo infant,
 Cosí germá de Oliveros
 Y nebot de don Roldan.
 No et caus mort?

REY.

Aute, Gayferos,
 Y tingam la festa en pau.
 A mí tú no pots matarme,

Perque prou estich matat
 Dels amors de Melisendra:
 Procúramela deixar,
 Y á buscar guerra no vingues
 Ahon no conegues.

GAYF.

¿Y saps
 Lo que talla aquesta espasa?
 ¿Saps lo valor de aquest bras
 Fins ahon aplega?—¿No has vist
 Véndre alborços enfilats
 Ab un junch?

REY.

Sí.

GAYF.

Puix tants moros
 Quant m'en eixirán debant
 Los enfilaré en la llança,
 Y m'els enduré enrastrats
 Com alborços; y si alguns
 Lo caball em van rodant
 Per llevarme á Melisendra,
 Los barrets bermells del cap
 Los desfaré á coltellades,
 Tan menuts, que pensarán
 Qu'el cel ha sembrat roselles
 Sobre les herbes del camp. (*Ix Amet.*)
 Que tal oixques y no el mates!

AMET.

GAYF.

REY.

GAYF.

Pera tú també n'hi haurá,
 Muyra el gabaig fanfarró.
 Deixau, goços, de lladrar,
 Y llançau ma á les espases
 Fent del modo que jo fas. (*Rinyen.*)

AMET.

Guerra, que maten al Rey!
 Al arma! muyra el cristiá!
 (*Rinyen ab forma de batalla, en-*

*trant y eixint, fins que s'en van
tots y resta lo Rey sol.)*

REY.

No he vist en tota ma vida
Hóme mes endemoniat:
Com un frenétich pelea,
O com cell,—qu'es ben igual,—
Va enamorat: lo rosí
Que porta es tan desbocat,
Que no te mes por als moros
Que jo al sigrons remullats.
(*Ix Amet.*)

AMET.

Oh, qué desditja, Almançor!

REY.

Qué hiá de nou? te han nafrat?

AMET.

No.

REY.

Puix qué es de Melisendra?

AMET.

Fora está de la ciptat,
A carcadelles rientse
Ella, el rosí y lo gabaig.

REY.

Puix per ahón s'en son eixits?

AMET.

Feren al mur un forat.

REY.

Forat al mur? no pot ser!

AMET.

Aute, Almançor, y veurás.
Poch temps há que un terretremol
Vingué á esta terra tan gran,
Que casi de la muralla
Derrocá la matjor part.
Com tú no estabes así,
Lo concell determiná
Cridasen obrers de vila,
Y es fes un mig barandat
Pera de prompte, dient
Qu'estaben molt empenyats:
Féuse; y es tanta la sort

De Melisendra, que anant
 (Un moro ab una argilaga
 Darrere de lo caball,
 Que al posarla baix lo rabo
 Lo pogués atormentar,
 Servey es torná el perill,
 Y ens restaren prou mocats.
 Aprés d'haber dat set voltes
 Y no haber pogut trobar
 Per ahon eixirsen ni anarsen,
 Rendit del tot lo animal,
 Pará en lo mur; mes anantlo
 La argilaga comisant,
 Pegá al barandat dos coces,
 Ab les quals feu un forat,
 Qu'encara que fos un cotje
 Hagués eixit; y al instant
 Qu'es veren fora, el rosí,
 Com estava escotiflat,
 El ser rosí deixá allí
 Y començá á ser pardal.

REY. Pésia de mí y de Mahoma!
 D'eixe modo se ha escapat?

AMET. No et dich que sí?

REY. Puix, amich,
 Tú has de muntar á caball,
 —Este es lo darrer remey,—
 Y has de anar atahullant
 Si resten aquesta nit
 A dormir ó descansar.
 ¡Oh, si foses tan astruch,
 Já que so tan desgraciat,
 Puix eres home de pit,

- Los peixcares descuidats!
Si tornes ab Melisendra,
No es pot dir ni es pot pensar
Lo plaher gran qu'em faríes.
- AMET. Puix, Almançor, jo m'en vaig
A buscarlos, y et promet
A Sansuenya no tornar
Sens qu'et porte rahó d'ella.
- REY. Amet, si aixó per mí fas,
No obstant que mon esclau eres,
Ab mí tindrás un esclau.
- AMET. Mahoma et garde, senyor.
- REY. Amich meu, guíet Alá.
- (Selva. Melisendra y don Gayfe-
ros á caball.)*
- MEL. Gracies al Senyor
Que á terra he vengut,
Ahon, ni en jança ó veres,
Res ens diu ningú.
Apehemse un poch.
- GAYF. ¡Qué poch cuydes tú
De lo que jo cuyde!
- MEL. Par qu'estás confús!
- GAYF. Estich tan amarch
Que dirtho no puch.
- MEL. ¿De aquest modo em págues
Lo molt que jo et vullech?
- GAYF. Há rato, princesa,
Que dirtho he volgut,
Y no goce.
- MEL. Vatja,

- No síes tosut.
Esclata el floronco.
- GAYF.** No está prou madur.
- MEL.** Vóls satjí li pose?
- GAYF.** Prop de ahí está el punt.
- MEL.** Puix de mí tens cels?
- GAYF.** Y tan clars, que puch
Gitarme á los péus
Del gloriós Sant Lluch.
- MEL.** ¿De qui los cels son?
¡Així la salut
Et prospere Deu,
Ab lo mig almut!
- GAYF.** Del moro tinch cels.
- MEL.** Vésten al açut:
¿Puix fer cas habia
Jo de un moret brut?
Teniam mes farta
Ja, que lo alcuscús.
- GAYF.** ¿Puix no es veritat
Que dormíeu junts?
- MEL.** Tan sola em so estada
Sempre com un junch.
- GAYF.** ¿Cóm pot ser, si jo
Sé que anás lo turch
Fent lo gos per óldret
Lo forat que put?
- MEL.** Lo que sía vero
Negartho no puch;
Mes ¿qué importa si
Móurem no ha pugut?
- GAYF.** A la comadrona
Demá durte vullch,

Per si estás conforme
 En us y costum;
 Que aplicant la ma
 A ton lloch comú,
 Conéixerho deu,
 Y estaré segur.

MEL. No ho fases, Gayferos,
 Que té gros lo puny,
 Y si la ma fica
 M'ho farà tot ú.
 ¡Ay, y qui tingués
 Dos ó tres almuts
 De aigua y oli!

GAYF. ¿Vóls

Bálssem de canut?

MEL. Tot es menester;
 Que de estar damunt
 Dels ossos ab punta
 De aquest rosí brut,
 Matadura porte
 Qu'em vá jorrant such;
 Y com há set anys
 Que temps no he tengut
 De esquilarme lo
 Mascaró pelut,
 Aqueixes pestanyes
 Em fan mal al cul.
 Pero ¿quí cell es
 Que ab llança y escut,
 Vé en çá tan corrent
 Que pareix que bruny?

GAYF. Ab les mies armes
 Eixirli li vullch

MEL.

A lo encuentre, nans
 Que así aplegue: y tú,
 Cubrinte ab les rames
 De cell acebuig
 Pots estar, que jo
 Tornaré en un punt. *(S'en vá.)*
 Plegue á Deu que tornes
 Ab molta salut:
 De fam y de set
 Estich que no puch
 Móurem ni parlar!
 Ab tal qual de gust
 Ara em menjaría
 Un bon cart en such,
 Un pa de á dos lliures
 Y uns dátils madurs.
 Mes sench que'm abaixa
 Calent é importú,
 Vers á la portella,
 Un poch de pixum:
 En aqueixa brosa
 Posaré lo embut
 Y es farà bledana.
 Par que venen junts
 Gayferos y l'hom:
 Si fos conegut,
 Borratja em tindria
 De goig el asunt.
 Pero si es contrari,
 De aquestos dos ulls
 Perles eixirán,
 Groses com lo puny.
(Amágas darrere de unes rames.)

Ixen Gayferos y Montesinos á caballo los dos.)

GAYF. Be pots eixir, Melisendra,
Qu'es mon cosí Montesinos
Que al molí de *Arranca-Pinos*
Anaba per esta senda.

MONT. Melisendra, que al deu Baco
Féres anar al través; *(Ix ella.)*
Dónam un abrás y un bes.

MEL. No vullch, que puts á tabaco.

MONT. Oy, cóm estás desdenyosa!
Puix no tens aqueixa fama.

MEL. No tingués gayre de dama
Sens ser un poch melindrosa.
A mí m'habien contat
Que habies anat á Hungría.

MONT. Poques voltes, prima mia,
Qui té amor diu veritat.
No so anat sino al molí
De que tens noticia certa;
Que te en mon pit porta uberta
Una moça que está allí.

MEL. Grossa ó flaca?

MONT. De manera
Está grossa—fi de puja—
Que d'els pits pot fer tramuja
Y del ventre farinera.
Un dia la trobí á soles,
Y pixaba ab tal rigor,
Que no fá tanta remor
La canal que vá á les moles;
Y al véuremela tan bella
La hi diguí á la tal fadrina:

- «Pera fer bona farina
Sols et falta taravella;»
Y ella llavors... (S'en vá.)
- GAYF. Primo, aném,
Que no nos cal descuidar
Si en Paris habem d'entrar.
- MONT. Com vulles; hi parlarém.
- MEL. Em par que será millor,
Lo millor parer salvant,
Ton cosí vatja debant
A darli á lo Emperador
Noves de qu'estám así.
- MONT. Molt bé dius; millor será.
Gayferos, dónam la ma.
Prima, adeu.
- MEL. Adeu, cosí.
- GAYF. Rosí, no em fases figures.
Xó! á quí dich? per lleu! ¿já arranques?
- MEL. Ves á plaher, que les anques
Tinch plenes de matadures.

JORNADA QUARTA.

Palau (Interior).

Ix ALMANÇOR.

REY.

Que aquest moro no parega
Ab tan gran cuidado estich,
Que mentres qu'em veig despert,
No sé qué cosa es dormir.
No tinch gust en lo mentjar;
El altre dia em trobí
En un convit, y donaba
Les sardines per perdius;
Y traentme après olives,
Als qu'em serveyen diguí:
«Mes profit fá que una oliva,
Una nata y un pastís;
Assó es viure, lo demés

No es sino voler morir.»
 ¡Ay, Amet, y si vingueses...!
 Mes éll es qui distinguiexch.

Ix AMET.

AMET. Já estarás, Rey, en memoria
 Del dia que m'en aní
 A la busca de Gayferos,
 Senyor de la gran Paris.
 Sabrás, puix, que al altre jorn
 Que m'en vaig eixir de así,
 Desde dalt de una montanya
 Tan alta, que competix
 O pot servir de puntal
 Al blau estelat çafir,
 Vaig devisar á Gaiferos,
 Y encara ab lo faldellí,
 Poch mes enllá á Melisendra,
 Que daball d'uns tamarits,
 Los donaba á uns borinots
 Pasta pera fer bolichs.
 Maní llavors á la gent
 Que portaba, qu'em seguís,
 Y rodant per uns barranchs,
 Pera agafarlos en mig,
 Ens detinguerem tant, que
 Quant arribarem allí
 Ja no estaben; sí, tan sols,
 Esta espardenya trobí
 Que pense es de Melisendra:
 Mírala, tú que li has vist
 Lo calcer mes de dos voltes,
 Si la coneixes.

REY.

¡Ay, sí!

De cella traidora es;
 Per senyes que jo la hi fiu.
 Sandalia del mes bell peu;
 Quant d'espart, que per lo humil
 Has aplegat á mirar
 Lo que no es bo pera vist;
 ¿Quí com tú, que á ser vingueres
 Funda del peu mes gentil,
 Que sols de pensarho em juple
 De ma dreta los cinch dits:
 Peu, que ab lo mes gich memeu,
 Com no portaba escarpí,
 Daba mes olors que totes
 Les aromes del Abril?
 Puix no tinch altra reliquia
 De cella per qui jo estich
 Tan enamorat, que casi
 Em té en un estrem delir,
 Penjada de aquesta jupa
 Et vullech portar en lo pit,
 Que además que mon consuelo
 Serás, podrásme servir
 De regalillo en lo invern
 Y de palmito en lo estiu.
 ¡No'm canse de manyuclarla!

AMET.

Aute un poch, si vols oir
 Lo que en aquesta jornada
 Me ha succehit fil per fil.

REY.

Digues, puix.

AMET.

Sabrás qu'entonces
 Als que venien en mí,
 Los diguí que s'entornasen,
 Y buscant un altre estil

Deixí amagá aquesta roba,
Y á un gabaig que allí trobí
Guardant unes poques cabres,
Li vaig amprar lo vestit,
Y disfraçat de cell modo
Seguirlos determiní.
Mes com may fonch una cosa
Lo córrer y lo fugir,
Sempre abantaje em portaben
En lo discurs del camí;
Si be no tant, que ans d'entrar
Don Gayferos en Paris,
Los vaig trobar que aguardaben
Lo acompanyament, que avís
Tenia lo Emperador
D'élls. Se oía desde allí
Lo gran remor qu'es portaba
Per la ciptad: los clarins
Y campanes s'estellaben:
Gábies, farols y barrils
Per terrats y per finestres
Encenien, y festins,
Máixqueres, encamisades,
Corros de bous, volantins
Preparaben, y altres coses
Com aquestes. M'en entrí
En la ciptat, y já eixía
Un gran tropell de galips
De dos en dos. En ma vida
Pense, Almançor, que m'he rist
Tant quant vaig riure cell jorn:
Lo millor rato tinguí.
Has de cuydar que acudiren

Tots los oficis servils
Al palau, que á son temps foren,
Pera que fos mes lloit
Lo acompañament y entrada,
Una crida, dient: que allí
Manaba lo Emperador,
Desde el mes gran al mes gich,
Acudiren al instant
Tots, á pena de comís;
De manera, que veuríes
Que d'els mes remots confins
Gabaigs veníen, com van
A la brica los mosquits.
Allí anaben palleters,
Moliners, escuramprins,
Manobres y crestadors,
Llencers, teixidors de lly,
Cotjeros, bodegoners;
Y après d'aquesta gent vil,
Seguíen tots los mes grans,
Com digam: lo paladí
Roldan, lo conde de Claros,
Oliveros en lo mig;
Don Reynaldos y el de Mántua;
Baldovinos, don Garí,
Durandart y lo arquebisbe,
Beltran, vellet arropit,
Y altres, que per no cansarte
Hiá precisió de omitir.
Al darse la norabona
Tots los que anaben venint,
Es besaben de manera,
Que apenes em descuidí,

Quant m'abraçá un mal gabaig
 Y em soltá quatre esclafiits:
 Peguíli dos puntapeus,
 Y llavors éll em va dir
 Qu'era usança de la terra:
 «Si es usança, bese así;
 No vullech qu'em babe un barbat,
 —Dir vaig— Que en lo meu pais
 No s'usa.» Entonces ixqué
 Ab la pompa que t'he dit
 Lo Emperador á buscar
 A Gayferos: jo no he vist
 Major acompanyament;
 Anaben molts menestrils
 Ab gaytes, donçaines, cors;
 Los cegs ab sons violins;
 Los gosos ab cercolets;
 Giulets, trompes de Paris,
 Y per atambors, portaben
 De tonyina vint barrils.
 Veníen...

REY.

Aute, moret.

¿Qué es la causa que no'm dius
 De Melisendra?

AMET.

Almançor,

Atenme: jamáy has vist
 Aprés de una tempestat
 Rellohent lo sol eixir,
 Lo qual solen los cristians
 Dirli lo arch de San Martí?

REY.

Sí, Amet.

AMET.

Puix feste tú compte
 Que tot açó que t'he dit

Son los vents, los trons, los llamps,
 Les centelles, lo granís,
 Y així, mentres dure acó,
 No pot Melisendra eixir.

REY. Puix baste la tempestat

D'aqueixa canalla vil,
 Y digues de Melisendra,
 Qu'es de lo que mes pots dir.

AMET. Sabrás, puix, que la portaben

Muntada en un rosí gris,
 Daball de un pali d'estores
 De aquestes de los cofins.

Pera lo jorn de la entrada

La hi varen fer un vestit
 De canyamaceta, ab molts
 Ribets de guadamacil.

Ab rosinyols, castanyoles
 Y morterets, trescents gichs

Li anaben sempre ballant

Al rededor del rosí,

Y ella, alegre y lliberal,

Los tiraba de panís,

Que en les mánegues portaba

Dos arrobes de confits.

Já tenien en palau

Parades taules y llits:

Donárenlos á sopar;

Anárensen á dormir;

Gitárense...

REY. Calla, Amet,

Y no m'ho acabes de dir,

Que solament de sentirho

Em vé lo cor ab un fil.

Per vida de cell profeta
 A qui venere y servixch,
 Qu'estich tan desesperat,
 Tan desatinat estich,
 Que no he de ferme la barba,
 Que seda no he de vestir,
 Ni alcuscús he de menjar
 Fins entrar dins de Paris,
 Y fer com lo rey Herodes,
 Degollar á grans y á gichs. (*S'en vá.*)
 AMET. Fet un frenétich s'en vá
 Pegant tals brams y bufits,
 Que tinch por que aquesta casa
 No caiga del estallit.
 Jo estich tan arreçagat
 De dormir, que estich así
 Y tot m'adorch; més em val
 Despullarme, y en mon llit
 Un rato trencar la son;
 Que si una vegada allí
 Vinch á estar, molt poch s'em dona
 Qu'es penje lo gran Sofí. (*S'en vá.*)

(*Gran saló en Paris. Ixen lo Empe-
 rador, Melisendra, don Gayferos
 y tot l'acompanyament al só de un
 giulet.*)

EMPE. Tornáuse, fills, á abraçar
 Ans que os aneu allá dins,
 Que de continuo alambins
 Tinch fets los ulls de plorar.
 No sé qué voldria feros.

- GAYF. Baste, senyor, que un plaher,
Si es gran, també mal pot fer.
- EMP. Cridau tots, «¡Víctor Gayferos!»
(*Responen dins.*)
- ROLD. Puix así tots junts estam,
Bésala y et daré un sou.
- DINS. Don Gayferos, guarda el bou (*Ix Gari.*)
- GARI. ¡Oh, qué desditja! fuixcam!
- GAYF. Mes ¿qué tens?
- GARI. Qu'en aquest punt,
Amichs meus, hau de saber
Que hí habia en lo carrer
Un bou, y escales amunt,
Del modo que sol la bala
Eixir del mosquet, Gayferos,
Ha romput per los argeros
Y s'en ha entrat per la sala:
A tots los que va topant
Ab les banyes s'els emporta.
- MEL. ¿Bou? ¡ay de mí! jo so morta.
(*Desmáyas.*)
- GAYF. Avuy es lo dia, almirant,
Que probarém lo esperit.
- ROLD. Mira ta muller, nebot.
- GAYF. Lo bou m'ho pagarà tot
Si em lo trobe pit á pit.
- ROLD. ¿Bous en bodes? mals agüeros.
(*Ix lo bou.*)
- GAYF. Así, Roldan, que m'acaca.
- ROLD. ¿Puix qué vols que jo li fasa?
Lliurat com pugues, Gayferos.
- EMP. Mirau, fills, que á la princesa
Lo cuerno en mal seti fica.

GAYF. Si la rascás ahon la hi pica
 No fos mala la arremesa.
 Mes ¡per lleu! que si afollar
 A la infanta fá aquest bou,
 A ell la rabia que me mou
 La hi de fer emprenyar.

EMP. Don Gaiferos, ¿qué vols fer?

GAYF. ¿Haurá sort mes desditjada?
 Ab la primer baquetada
 M'ha fet troços lo braguer.

—

Auditori, si les faltes
 Toleres de aquests escrits,
 No quedarán de ma ploma
 Jamés embotats los fils;
 Ans be en totes ocasions
 Que se os tenen de oferir,
 La honra qu'em fá la fama
 Faré qu'es publique á crits:
 Pero si alguns mosqueters,
 De aquest vers tan ters y llis,
 Quant jo dormint estaré,
 Que marmolar y que dir
 Tenen, cortés los suplique
 Que mentres los ulls cosits
 Tindré de dalt, al de aball
 Em donen quatre ronquits,
 Y en assó, noble auditori,
 Pose á la comedia fí.

FÍ.

LA INFANTA TELLINA Y EL REY MATAROE.
Comedia en tres jornadas.

LA BIBLIOTECA GENERALITAT VALENCIANA
Comissió de la Biblioteca

PERSONES.

EL REY TABALADA.

EL MARQUÉS TORRAL.

LA INFANTA TELLINA.

DONYA PIULA, *dama de Tellina.*

EL REY MATARÓT.

EL CONDE GRUMET.

SOROLLAMELÓ, *criat de Tabalada.*

TOFIU, *criat de Grumet.*

Qui vullga peixcar Tellines
Que deprenga á agarrar rates,
Que en lo secret de les unes
També s'agarren les altres.

(De la mateixa comedia.)

JORNADA PRIMERA.

*IXEN el rey TABALADA, el marqués TORRAL
y SOROLLAMELO.*

TAB. Fesli escorfoll rigurós
En alforjes y maleta,
Mírali fins la bragueta,
No'm deixes, marqués, dubtós;
Per que tinch por sia espía
Y hatja pres eixa invenció,
Pera tindre la ocasió
De explorar ma monarquía.
No el deixes anar de nit
Fent á les fosques pul, pul,
Perque li calfaré el cul
Si el trobe fora del llit.

TOR. Com les figues en lo buch

He de tindre la pasencia,
 Qu'es molta la impertinencia
 Si pegues en un cuch, cuch.
 ¿No veus qu'es embaixador
 Del rey Matarot, Grumet,
 Y del seu concell elet
 Es cosa de gran primor?
 Escóltal; mira qué vol,
 Y si descubriexes traça,
 Fícalo en la carabaça
 O tírali lo cresol.

TAB.

Bé dius, marqués, bé has pensat.
 Així eres clar com lo riu!
 Oh qué enteniment tan viu!
 Benhatja qui ta criat!
 Feslo entrar sens fer remor
 No moga pols en la sala,
 Perque Tellina está mala,
 No li cause algun dolor.
 Mes si acás porta emboscada
 Li he de mostrar gran castich,
 Y sabrá que sempre estich
 En la ballesta parada.

S OR.

¡Miren quín parell d'anells,
 Que per lo consell me dona
 Este rey cara de mona!..
 Mes já entren, ahí están élls.

GRU.

Ixen GRUMET y TOFIU.
 Senyor, á tes potes vinch
 De part del rey Matarot:
 So el conde Grumet...

TAB.

Al trot,
 Pos á escoltarte em detinch:

GRU.

Digues qué vols en un brinch,
 Com un caball sense trabes.
 No m'estigues pelant fabes,
 Perque et batré les orelles
 Y et faré caure les babes.

Puix dich, que desde un terrat,
 Matarot, rey de la Jina,
 Veu que la infanta Tellina
 Trea el cap per un forat:
 No sabent que la miraba,
 Al sol s'estaba esplugant,
 Y el sol en ella juant
 Tot lo cabell li doraba.

Lo pit de carn de doncella
 Mostraba entre contjes blánques
 Y al mirarli el rey les ánques,
 Estaba rabiant per ella.

Pentinabas la madeixa
 Que li pentjaba á la cinta,
 Y éll, mirantla per la pinta,
 De que no li es sota es queixa:
 La cara li contemplaba,

Com en l'alfals la rosella,
 Y en totes les faccions d'ella
 Un alfals novell miraba;
 Volgué peixcarla en la má,
 Y á la que remor sentí,
 En les contjes se encobrí
 Y lo rey burlat quedá.

Está tan enamorat
 De la infanta, Matarot,
 Que pareix un borinot
 Quant les ales li han cremat;

Y es de tal modo el encant
 De este amor tan falaguer,
 Que va com gat en giner
 Per les teulades maulant;
 Y pera casarse en ella
 Te la vinch á demanar,
 Y si no la vols donar,
 Has de tindre gran querella.
 Mira, puix, com ha de ser
 Pera que son gust se logre,
 Que á tú te tinga per sogre
 Y á ta filla per muller.
 Já les gales se están fent
 Y despatjat un martjant,
 Pera que compre en l'encant
 Les joyes d'or y d'artjent.
 Anells, collars, arracades,
 Brasilets, perles, manilles,
 Botons pera les cotilles
 Y unes pantofles picades.
 Qué'm respons?

TAB.

Que eres un asse.
 ¡Puix no has pensat que ma filla
 Gamay ha portat cotilla,
 Y així no es temps de qu'es case?
 En tota terra de Babia
 A ningun arbre (assó es cert),
 Se li pot posar empelt
 Sens que li puje la sávia.
 Em té molt esbalait,
 Que'l que de gran rey se pica,
 Vol casarse en una gica
 Que encara es pixa en lo llit.

Díguesli al rey de ma part,
 Que es molt tendra Tellineta
 Pera ferli la trabeta,
 Y encara está vert l'espart.

GRU. Espera, senyor, aguarda,

No'm respongues tan eixut,

TAB. Ves enhoramala, brut,

Ans que aferre la alabarda.

(S'en van Tabalada, Torral y Sorollameló.)

TOF. Senyor, molt bé t'ha respost

A tan solemne embaixada.

Este es lo rey Tabalada?

Mes pareix un tros de porch.

GRU. Tcfiu, estich aturdit;

Pero presto em vengaré,

Y á Matarot li diré

Lo que ha de fer esta nit.

¡Si en sa casa no estiguera,

Y si no parlara tant,

Huí li embocaria el guant

En mig de la cervellera!

Mes jo sé que Matarot

Pendrà severa vengança,

De aquesta mala criança

Que m'ha fet este escarriot... *(S'en vá.)*

TOF. Jo mire que assó va mal

Y que ha de haber calvisó.

Per si acás tinch ocasió

Vaig á esmolar lo punyal. *(S'en vá.)*

Ixen la infanta TELLINA y PIULA.

PIULA. Alégrat un poquet, no t'amohines.

Lo enteniment pedrás si t'enrocines.

TELL. Ay, Piula, amiga! ¿cóm he d'alegrarme
Si'mté 'l pare lo péu sempre al ferrarme?
¿Sempre he de estar tancada,
Sense poder eixir una vegada
Ni á lo sol ni á la sombra?
Cóm vols qu'estiga alegre en tanta pena?
Una dona com jo, ¿no es trista cosa,
No tindre qui en lo niu li fique brosa?

PIULA. Calla, calla, no plores,
Que be pot ser que abans de poques hores
Estigues já casada;
Perque huí já ha vingut una embaixada
De Matarot que á demanarte envia.

TELL. Així que fora! ay, que bé em sabria!
Y quín nom dius que te lo que'm demana?

PIULA. Matarot, rey de Jina ó de la Jana.

TELL. Matarot! may quin nom! cosa mes lletja!.
Sien mí se vol casar, cóm no em festetja?
Mal nom te pera les dames!
Deu me lliure de caure entre ses cames!
Y tú, Piula, l'has vist?

PIULA. Si moltes voltes
Pelant fotjes lo viu per Carnistoltes,
Y atra volta allá en Cotes
Estaba en un sequiol peixcant granotes.

TELL. Es home de bon tall, de bona traça?

PIULA. Escoltam y et diré tot lo que pasa.
Lo rey Matarot, senyora,
Es home tan ben tallat,
Que no hiá en tota la Llontja
Qui li pose el péu dabant.
Ample de pits, gros d'espales;
Los múscles com uns bastaix,

Els braços com dos biguetes,
Y com dos forques les mans;
Y així en igual proporció
Es de lo mig en aball:
Parle de lo que li he vist,
Que lo demés éll s'ho sap.
Les cames com dos ballestes,
Pero que no es estebát;
Els péus de ratjola y mitja;
Lo ventre com un tabal;
Lo cap com una barcella;
La cara com un jagant;
D'assó lo que mes li agracia
Es una berruga el nas,
Com una grossa albartjina,
Que fins la barba li cau;
Com te la boca esgarrada,
Y les dents pareixen claus,
Sobre les dents la berruga,
Pareix que diga: mentjau.
Les orelles llargues y amples,
Sobre les galtes pentjant,
Van fent aire á la berruga
Com si fosen dos ventalls.
Uns ullasos com un jónech,
Ni vé negres, ni vé blaus,
Perque son d'estrany color
Entre vert y naquerat.
Si veres la cabellera!
Cert que la hí pots emvetjar
Pera afetgir á la cúa
Del caball mes regalat;
La barba la te molt negra,

Y com es barbicerrat,
 Per entre la gimenea
 Pareix qu'estiga aguaytant.
 En fi, senyora, es tot éll
 Un ramellet acabat,
 Que gallardament compon
 Les mes belles flors del camp.

Lo llicsó, la regalicia,
 Lo all porro, lo lliri blau,
 Lo morritort y la ruda,
 La col, lo rabe y lo nap.

TELL.

Puix amiga, es molt polit,
 Si es com tú me l'has pintat,
 Qu'els homens es bo que siguen
 Molt membruts y apersonats.

Y qué haurá respost mon pare?
 Lo cor se me va calfant,
 Puix si mon pare fá el ase,
 Jo començaré á bramar.

PIULA.

No tingues pena, senyora,
 Que traçes no en faltarán.
 Jo faré que en éll te cases
 Si tú ho deixes en mes mans;
 Pero m'has de dar paraula
 Que en Grumet me casarás
 Lo privat de Matarot.

TELL.

Quede desde ara atjustat.

PIULA.

Y cóm sabrem lo que pasa?

TELL.

Tú que saps disimular,
 Ves, y com qui no es d'aixó,
 Procurau esquadrinyar.
 Jo m'en entre á lo aposento,
 Perque si vé en lo entretant,

Mon pare á parlarme asoles,
Em puga asoles parlar.

PIULA. Puix, Tellina, lo dit, dit.

TELL. Piula, lo tractat, tractat.

PIULA. Grumet?

TELL. Matarot?

PIULA. Adeu.

TELL. Amor, no em fases pelar! (*S'en ad.*)

Ixen MATAROT, TOFIU y GRUMET.

MAT. ¡De mí ha fet escarni y mofa

Tabalada! puix á fé

Que si em lleve la pantofla

Conde, ab allá li faré

Que li pase la garrofa.

¿Es éll de millor llinatje

El belitrot desbragat,

Que no es farta de formatje?

O per ventura, ¿he estat

Jo per algun temps son patje?

Soch jo per cas palleter?

Soch rey de burles acás?

Soch sastre? soch sabater?

¿O en granereta y cabás

M'ha vist jamay femater?

Es éll mes rey ó mes rich?

Es acás mes poderós?

Rabiant de cólera estich,

Com si tinguera algun gos

Que'm juplara lo melich.

GRU. Senyor, tot aixó li he dit,

Mes diu que sa filla es téndra

Pera sufrir un marit.

MAT. Tota dona que pren céndra

- Já no te por al enfit.
- TOF. Senyor, si com á criat
 Que soch del conde Grumet,
 Se me permitix parlar,
 Jo vos diria en un tret,
 Que el porcut de Tabalada
 Mes que un forn de cals encés,
 Al oir vostra embaixada
 Tan porcament respongués,
 Que jo el ficara en lo niu.
- MAT. Y cóm te dihuen de nom?
- TOF. Em dihuen, senyor, Tofiu.
- MAT. A ton pare y á ta mare
 Els coneguí allá en lo riu,
 Quant jo granotes peixcaba.
- TOF. Y jo qu'encara mamaba
 Aquella batalla viu.
- GRU. No et vullech lo demés contar
 Del modo que ma respost,
 Deixemho per ara estar,
 Jo portaré al forn la post,
 Que á fé que ho ha de pagar.
- MAT. Home mostra ser boçal
 Y de poca discreció:
 Poch ho ha pensat lo animal,
 ¿Rey en ma comparació,
 Ahón lo ha de trobar igual?
 Y en volerli dilatar
 A sa filla el casament,
 Mostra enteniment poch clar,
 Que la dona y lo eixárment
 Son prontes en aferrar;
 Guarde, guarde bé á sa filla,

Pero jo que sápia vull
 Que en la tardança perilla,
 Que la figa si no es cull
 Per punts sen pasa y clevilla.
 Demá li tinch que fer guerra,
 Y vorá quánt millor fora
 Dar gust á mes pretensions
 Lo gran babós de la Alcora.
 Compra esta nit perdignons
 Y unes dos onces de pólvora,
 Fesme flascos de una banya,
 Y vatjen apercebets.
 Soldats en llançes de canya,
 Y en fones en que á esclafits
 Ho arrambleu tot.

GRU.

Una manya
 He pensat jo molt millor,
 Que pendencies y batalles
 En materia del amor,
 Pareix cosa de rialles.
 Díguesla.

MAT.

GRU.

Mira, senyor;
 Donya Piula es una dama
 Que cuina y bull á Tellina,
 De molt gran llinatge y fama,
 Y es la que li pren la orina
 Sense ferli alçar la cama.
 Aguda com una arista,
 Y té uns ulls com á cresols,
 Que qui en lo Mercat l'ha vista
 Que sol vendre caragols,
 Es del temps de la conquesta.
 Els dos nos volem casar,

Já jo ho tinch tractat així,
 Y m'ha promés atjudar
 A ensillar lo teu rocí
 Perque pugues cabalgar.
 Si tú et cases en Tellina,
 Y á mí en donya Piula em cases,
 Vorás sens pendre mohina,
 Sens que en guerra te embaraces
 Cóm Tabalada se afina
 Apurat de nostres traçes.
 Assó vatja en gran secret,
 No ho penetre Tabalada,
 Perque apurat lo pertret
 Si no n'ix vé la bugada,
 No traurém lo cendrer net.
 Vístet un vestit, bribó;
 Jo et daré certa invenció,
 Entra en sa casa, y espera
 Eixir en la pretenció;
 Que una volta dins de casa
 Tindrás la pasta en les mans
 Y pots fer bona fogaçà.
 Per qué no ho has dit abans?
 Me pareix bona la traça,
 Mereixes per lo consell
 Una gran demostració.
 Home eres de gran cervell,
 Jo et cubriré lo rinyó
 Pera que descansas vell;
 Y puix dius qu'et vols casar,
 Lo vestit de sempiterna
 Que tinch ahí et vull donar,
 Y et posaré una taberna

MAT.

En lo carrer de la Mar.
Unflat de content estich!
Oh! y lo que m'has obligat!
Sempre et tindré á mon abrich,
Perque estigues amantat
Com lo matjo de Alberich.
Mira así la clau de casa,
Fes d'ella ta voluntat,
Pren lo barral y la taça,
La casoleta y el plat,
Lo setrill, la carabaça,
Orinal, basí y perols,
Y pendrás també la estora
Si pera un vestit la vols;
Sols no em toques la escudella,
Perque si la treta no érre,
Y del nas ó de la orella
A donya Tellina aférre,
La puga mentjar en ella.
Mon sello real pendrás
Que jo mateix m'el he fet
De la ma de una matrás,
Y ab éll, puix eres discret,
Tot lo que vullgues farás.
En mon nom pentja y despentja,
Fes nous fueros, nova lley,
Posa síes, petjos, tatja;
Sols en senyal de ser rey,
Em reserve la borratja,
Que es donació universal;
Es bé que en ella repare
Per la autoritat real,
Y ser consell de mon pare.

- GRU. ¡Ton pare fou gran pardal,
Y en tot lo temps que vixqué
Perdé la borratja de ull!
- MAT. Fer son negoci sabé,
Y així, conde, fer jo vull
A sa imitació també.
- GRU. Que eres son fill, bé es coneix;
Lo enteniment com un eix
Tens en quatre dits de greix.
- MAT. Tornant á nostre negoci,
Vetjam cóm se mata el peix;
Ves á buscarme un vestit,
Pera que nostra invenció
Efecte tinga esta nit.
- GRU. Vaig á buscarte un gipó. (*S'en vá.*)
- MAT. Ves corrent, conde polit.
¡Amor, atjuda esta traça
Já que'm tens rendit y esclau,
Mira que la sávia es pasa,
Y puix que jo tinch la clau
Deixam entrar en la casa! (*S'en vá.*)
- TOF. Jo que asoles he quedat
Já mes contes em vull fer:
Ells tots se busquen muller,
Y Tofiu qué buscará?
Jo tinch, pensaments dos mil,
De quí será esta Piuleta?
Ella pareix muixquereta
Y dona enamoradisa,
Y pot ser qu'en la pallisa
Deixe á Grumet per Tofiu,
Que la palla pera el niu
Es cosa molt adequada,

Y estant la guerra enredrada,
Mes que siga á vora riu
Es pot armar la enfrascada.

JORNADA SEGONA.

Ixen TELLINA y donya PIULA.

TELL. No sé qu'em tinch allá dins,
Si es alegria ó dolor;
Pareix que en lo cap y el cor
M'entren relintjant rocins.
Ni puch pendre dos bosins
Ni una gota traspasar,
Que no'm pose á sospirar
Y em quede com á encantada.

PIULA. No, que estás enamorada.

TELL. ¡Ay Piula! deixam estar.
Digues, Grumet qué t'ha escrit?
Vetjam la carta qué diu.

PIULA. Qu'el pardal diu qu'en lo niu
Ha d'estar aquesta nit:

Tú, ves, gitat en lo llit,
Fesli á ton pare el paper,
Lo demés jo ho he de fer;
Y, puix, dius no pots dormir,
Gitada podrás ohuir
Lo que pasa en lo carrer.

TELL.

Puix amiga, jo men entre,
Perque si mon pare vé;
Pero no sosegaré,
Que m'están rascant lo ventre:
Que tant lo amor se concentre!
Gran senyor deu ser lo amor,
Puix sense causar dolor,
Pasa el cor y el cor traspasa,
Y com una dolça brasa
Se va fent del cor senyor. *(S'en vá.)*

PIULA.

No sé si vindrán per terra,
Ells já están determinats;
Já está cridada la guerra;
Si Tabalada se aferra
Han de tindre gran pesar;
Pero jo em vull retirar,
Que crech que senyal han fet;
Putje á la gabia Grumet,
Qu'ell descobrirá la mar.

Ixen TABALADA, TELLINA y SOROLLAMELO.

TAB.

Qué tens, infanta Tellina?
Alégrat, llévam la por
Qu'em causa voret mohina;
Mira qu'em cubrix lo cor
Una taranyina negra;
Vetja jo ma filla alegre,
No em fases estar dubtós,

Qu'estant trista em pots matar;
 Puix com si portara bos,
 Ni puch veure ni mentjar.
 Si vols festes, si vols jochs,
 Mira quins serán millors,
 Castells, invencions de fochs,
 Caballs, homens corredors,
 Dançes de espasa lluenta;
 O vols el joch de la piu?

TELL.

Senyor, res d'aixó em contenta.

TAB.

¿Es posible qu'estich viu
 Y que la terra em sustenta?
 Oh malaventurat pare!
 Cóm me fora estat millor
 Pendre un caputjo de frare!
 Ahón tens, ma filla, el dolor?
 Per ventura es mal de mare
 O quin mal es?

TELL.

No senyor.

TAB.

Prunyons ó mal de quijal?
 Traume, ma filla, de penes,
 Qu'et fare curar lo mal,
 Dant als dotors grans estrenes.

SOR.

Senyor, á mí me pareix,
 Que jo, sense ser doctor,
 Diré lo que té la infanta.

TAB.

Puix tú, Sorollameló,
 En quin llibre has estudiat?

SORR.

En lo Fleuri y el Cató,
 Y aprofitant bé lo temps,
 A una novia de un doctor,
 La curí dins de dos hores
 De un atjaque molt penós,

- Y la deixí sosegada.
- TAB. Home, qué dius? Y cóm fon?
- SOR. No li vaig encontrar febra,
Ni cursos, ni menys prunyons,
Sols tenia cusquerelles
De les mes groses.
- TAB. Ahón?
- SOR. Si ho he de dir mes clar
En lo rat penat, senyor;
Y á mí em pareix que la infanta
Té la mateitja pasió.
- TAB. ¿Y quín remey li aplicáres,
Dignes, Sorollameló?
- SOR. Li posí caldo d'olives,
Such de faba y albercochs,
Que's un remey molt probat.
- TAB. ¿Per Deu qu'em pareix doctor
Lo diable del criat!
Y tú, Sorollameló,
¿Curaríes á la infanta?
- SOR. No poses dubte, senyor.
- TAB. Filla, si tens cusquerelles,
Mira, lo remey millor
Es posar caldo d'olives,
Such de faba y albercochs.
Es, puix, aixó lo qu'et mata?
- TELL. Ay, senyor pare! jo tinch
En lo aposit una rata...
Qué dich una rata... cinch,
Qu'em desperten.
- TAB. Si aixó et mata,
Cóm á curarte em detinch?
Hola! criades, criats,

Preveniu una llanterna
 Y porteume ben lligats
 Quatre dotcenes de gats
 De la primera tabérna.
 Aneu presto com lo fum,
 Y torneu també en un tranch,
 Y mireu que porteu llum,
 Que já aquesta nit molt fanch.

MAT. Matarratorum, Matarratorum. (*Dins.*)

TAB. Ven, aquell home, pintetes,
 Camarrojes ó ven setes?

SOR. No ven coses tan perfetes,
 Sino pera matar rates
 Unes gallardes boletes.

TAB. Puix crídalo, borinot.

SOR. Senyor, pera matar rates,
 Such de faba y albercochs.

TAB. No'm sigues tan bachiller,
 Fes lo qu'et mane, virot!

SOR. ¡Per Deu, qu'el rey Tabalada
 Es grandísim tabalot. (*S'en va.*)

TELL. Si es Matarot el que pasa!
 Si fos esta la invenció!

Ara el ficarán en casa;
 Si es éll, venturosa so,
 Puix hauré acertat la traça.

TAB. (Si este home fora valent
 Y les rates li matara.)

TELL. No sé en lo ventre qu'em sent
 Qu'el cor m'está fent trich trach.

Ixen MATAROT y SOROLLAMELO.

SOR. Já tens ahí al Rey present.

MAT. Qué mana sa majestat?

- TAB. Qu'em tens llansat á tes portes.
 Home, Deu t'em ha portat
 Pera matarme unes rates,
 Vull qu'em servixques de gat.
- TELL. Per vida mehua qu'es éll, (*Ap.*)
 Per les senyes el conech.
- MAT. Já'l tinch agafat del bech (*Ap.*)
 Y á Tellina en lo llibrell.
- TELL. Mes jo vull disimular, (*Ap.*)
 Que no entenga que una infanta
 Es molt fácil de pelar,
 Pero com l'amor m'encanta
 No el puch deixar de mirar.
- TAB. Díguesme, sabrás matar
 Cinch rates grosses que solen
 A la infanta despertar?
- MAT. Si son penades y volen
 Jo no les puch agafar.
 Si son terrestres, no en deixe
 En una casa ninguna,
 Que de mes tretes no's queixe;
 Y si tinch bona fortuna
 O les romp, ó les esqueixe.
- TAB. Y aixó es un llas corredor
 Visch ó gabia paradora,
 O alguna trampa de llop?
- MAT. Si es rata grossa ó traydora,
 Es menester mes primor;
 Jo he de estar en l'aposeno
 Perque en sentirles rascar,
 No se m'escapen, y á tento
 Bellament les sé agafar.
- TAB. Unflat estich de contento;

- Home, Deu t'em ha portat
Pera ma consolació.
- SOR. Senyor, aixó es desbarat;
Such de faba y albercochs.
- TAB. Sorollameló já et dich
No'm fases desbaratar;
Fícat en fer los bacins
Perqu'em tens molt enfadat,
No t'ho diga altra vegada;
Filla, quína hora ha tocat?
- TELL. Les deu.
- TAB. Puix já es ocasió
De vore esta albelitat.
Jo em recullch á la pallisa
A esperar el bon succés;
Tú d'éll en un crit m'avisa.
- TELL. Senyor pare, ¿em dirá res
Si'm veu este home en camisa?
- TAB. Ell pareix home discret;
Bé pots estar descansada,
Gítat cara la paret.
- MAT. Per Deu, qu'el rey Tabalada
Li habem ahurtat lo tret.
- TAB. Preveniuse al eixercisi,
Bon home, qué jo men vaig;
Feu molt bé vostron ofici,
En res ne tingau empaig.
- MAT. No soch, senyor, tan novici;
Molt presto vorás la pell
Treta á la rata mes grossa,
Que so en l'ofici gat vell.
- TAB. Puix jo't promet una cosa.
- MAT. Qué es?

TAB. Un çagal d'una pell.
 MAT. Puix deixeume estar.
 TAB. Adeu. (*S'en vá.*)
 SOR. Jo'm vull deixar cremar viu
 Si así gran trampa no hiá,
 Y Tabalada vorá,
 Que pera curar la infanta
 De la rata que la espanta,
 S'encontren remeys molt poch;
 No curavit si no pren
 Such de faba y albercochs. (*S'en vá.*)
 TELL. Jo em comense á despullar,
 Fiques deball del llit vos.
 MAT. Primer me tens d'escoltar
 Estant asoles els dos.
 No scch, bella infanta,
 Com te pensarás,
 Jo quí mate rates;
 Sí soch jo el matat,
 De dos matadures
 Matjors que dos plats,
 Qu'eixos bells ullasos
 Tan amples les fan.
 Lo rey Matarot
 Soch que vaig penant,
 Desde que una volta
 Et viu en lo ball,
 Allá en l'hort d'Encendra
 Pasant disfraçat,
 Veente que ballabes...
 Pero ¡ay! quín ball!
 Com una cabreta
 Pegabes los salts,

En dos castanyetes
En aqueixes mans,
Que acostant la llengua
Les fees parlar,
Em parí á mirarte
Tellina d'espay,
Que altre no poguera
Detindrem un pas.
Que parar un Rey
Bé á ser (ben pensat)
Com parar un carro
De bous arrancat.
Moltes altres dones
Habia en lo ball,
Mes ninguna d'elles
Te arribaba al nas.
Qu'es gran diferencia
De Juan á Joan;
Belles hembres eren,
Mes ton brio y tall
Les deixaba á totes
En la pata en alt.
¿Tú has vist un ganado
Quant vá á pasturar,
Y entre les ovelles
Un gran asse va,
Y la diferencia
Y ventatja gran,
Qu'entre totes elles
Lo gran asse fá?
Puix així, senyora,
En aquell ramat
De tantes ovelles,

Tú eres l'asse gran.
¿Has vist una balsa
Quant s'está secant,
Y que un llixó téndre
En mig de ella naix,
Té unes fulles amples
Y unes flors gallarts?
Já m'entens! jo entonces
Dich, qui es tornarà
Asse, per poder
En dos mosos grans,
Mentjar eixes flors;
Les que dus dabant,
Que les de darrere...
Eixes flors al gat.
Lo cor, al mirarte,
Tot em fea tric trac;
Ni puch desde entonces
Dormir ni mentjar,
Y em sentí ferit
Desde els peus al cap.
Fuí al embaixador
Perque t'em donás
Per muller ton pare
Y m'ha respost mal,
Dient qu'eres téndra;
Aixó tú t'ho saps.
En la millor traça
Qu'es pot alcançar,
He entrat en ta casa;
Asoles estám;
Mira, infanta bella,
A qué m'ha portat

La tehua hermosura,
 Puix m'ha fet esclau.
 No á matar les rates
 Vinch, perqu'el matar
 Sols pera tú es guarda,
 Que bellament saps.
 A morir, senyora,
 Vinch á vostres mans,
 Si remey no'm dones
 Com mas dat lo mal.
 Jo faré la rata,
 Tú l'agafarás,
 Obri la ratera
 Y deixam entrar,
 Casémnos, Tellina,
 Donam eixa má,
 Rey soch com tú Reyna,
 No estigues pensant.
 Tinte, Rey, escolta,
 Puix jo t'ha escoltat.
 No es bé qu'estes coses
 Se apresuren tant.
 Já saps qu'el amor,
 De tratarse naix,
 Y bosí per força
 Sempre sol fer mal.
 May has posat llenya
 En lo meu corral,
 Junts en un estable
 May habem estat,
 Ni may t'ha dat palla,
 Que es dicho vulgar;
 ¿Puix cóm vols tan pronte

TELL.

Putjarten tan alt,
Que á tocar arribes
En lo mes sagrat?
De lo embaixador
No sabia art ni part,
Si bé donya Piula
Despres m'ho contá,
De tan gentil gracia
Em pintá tes parts,
Qu'et cobrí afició
Y et vaig desitjar.
Be veig que no aguarden
Al oritginal
De aquella pintura
Les perfectes parts;
Tú eres Matarot
Y no ho puch dubtar,
Que altre no poguera
Fer fet tan romá.
El cor desde entonces
Es va encendre tant,
Que bastaba á encendre
Un manoll d'espart.
Tú has vist un cresol
De fresch apagat,
Per lo fum que llança
La flama, abaixar
Y tornarse á encendre
Del que crema dalt?
Puix així les flames
Del cor abrasat
Per lo fum baixaben
Al cresol de baix.

Cóm quedí jo entonces!
 Ja t'ho pots pensar;
 Tan sols sabré dirte
 Qu'es traïdor lo mal,
 Puix cremant acaba
 Y en fum començá.
 Alló de les rates
 S'em oferí acás
 Y que tú acertares
 Al ferme putjar,
 La mateitja traça,
 Cosa es de admirar;
 Cridarte mon pare,
 Ferte en casa entrar,
 Deixarnos assoles,
 Son clares senyals
 De que la fortuna
 Está de la part,
 Y hasta que en mí et cases
 No t'he de deixar;
 Pero vullech qu'em digues
 Una veritat;
 Diu que eres potρός?
 No á fé de cristiá!
 Tota es ferramenta
 De acer ben templat,
 Que no farà gantjo,
 Primer se romprá.
 Sens tindre quebrasa,
 Fulla, ni altre dany
 Es lo que jo porte;
 La proba ho dirá.
 Espera que á Piula

MAT.

TELL.

- Cride en un instant,
Y farà testich.
- MAT. Aixó no ho farás;
No penses que siga
Home tan boçal,
Que deixe t'en vatjes
Já del meu costat,
Abans que la rata
Estiga en lo cau.
- TELL. Puix vine tú en mí.
- MAT. Puix vesme guiant,
Perque jo á les fosques
Puch entropeçar.
- TELL. Vine puix, seguixme.
- MAT. A seguirte vaig. (*S'en van.*)
Ix TOFIU arrebosat.
- TOF. S'haurá vist encant com este?
Ahón dimonis m'han ficat,
Rodant sales y mes sales?
Assó es palacio encantat!
El meu amo y Matarot
S'en han eixit disfraçats
De casa, y jo per seguirlos
Casi m'ha romput un bras.
Ells van tots plens de secrets,
Mes calents que un forn de cals;
Assó bugada em pareix,
Y jo en ella tinch d'entrar,
Que pera qualsevol cosi
Porte el canó de colar;
Já sabeu que em dich Tofiu,
Y encara que arrebosat
Vinch á este puesto, no tinch

Part ninguna que amagar.
 Ay ¡si encontrara jo á Piula
 Per así asoles! (sagrat!)
 Li diria dos requiebros
 Y tentaria en la ma
 Pera veure... mes sent pasos
 Y capa así acaminant!
 Venen sense detenció.
 Ahón me podré jo amagar?
 Pare Francisco de Paula,
 De por estich tremolant,
 No encontraré porta, armari
 Ni caixa... mes así hiá
 Un raconet; jo m'amague
 Y vorém lo que eixirá. (*Se amaga.*)
 (*Ixen Grumet y Piula.*)

PIULA. Molt atrevits son els homens!

Cóm has entrat tan secret?

GRU.

Quant Matarot á la porta
 Es fintgí Matarrater,
 Los criats de Tabalada
 L'han cridat, y li han ubert;
 Y éll m'ha agarrat baix lo bras
 Com qui agarra un albaet,
 Y m'ha entrat per mig de tots
 Sens que ningú em conegués,
 Y arrimantme baix la escala
 Em deixá en un raconet.

Jo entonces et sentí céndre

Y á tento y á boniquet

He anat seguint lo remor,

Y á tú t'ha encontrat cernent.

TOF.

Carro y qué bona bugada

Entre els dos van component!
 Vetjám assó en lo que para,
 Que já em relintjen les dents.

PIULA. Sols fea com qui cernía
 Per fer remor y fer temps;
 Molt la fortuna os atjuda,
 Puix que tot nos ix tan bé.
 Entrémnos así en la cuina
 Que pareix que parlar sent,
 No siga el Rey Tabalada,
 Y caigam en les mans d'ell. (*S' en vá.*)

TOF. No he quedat ben apanyat?
 Que bé digué un palleter
 En asunte de les dones,
 Que son com en l'aigua el peix,
 Que quant pensa ú qu'es segur
 Y sens ningun dubte el te,
 Fica la ma, y en un punt
 Se li esmuny y no pareix.
 Jo que enamorat de Piula
 Un titilimundi fet,
 Me arriesguí á entrar en palacio
 En lo perill que me veig,
 Pensant posarli el canó
 Que porte pera el intent,
 La encontre feta un dimoni
 En lo meu amo Grumet,
 Y éll torbat com all y oli!
 No pot parar assó en bé;
 Jo no he de tindre el fusil,
 Allí dins m'encontraré,
 Y com jo els trobe en la cuina,
Liberanos Domine.

No coneix amo ningú,
Já supon Tofiu que te
Este moro en la estacada,
Aferra el canó y á éll,
Ixca ó no ixca la bugada;
Mes que'm quede sens dinés,
Que en calfárseli á ú el cap
Tot lo demás te calent.

No se puede decir que el
 mundo sea perfecto. Todo
 tiene sus defectos y sus
 virtudes. Lo que importa
 es que sea útil y que
 nos enseñe algo. El mundo
 es un libro abierto que
 todos podemos leer.

JORNADA TERCERA.

Ixen TABALADA, TORRAL y SOROLLAMELO.

TOR. Ahón vas d'aqueixa manera
Senyor, sense saragüells?
TAB. Amor, la quietut me altera,
Pareix que mil cascabells
Me sonen per la mollera.
Desde el punt que m'ha gitat
Este cuidado de rates
M'ha tingut tan desvelat,
Que si no el ull del tracer,
Ningun ull s'em ha tancat.
Volguera saber si acás
A este home li ha caigut
Alguna rata en lo llaç;
Entra marqués fent lo mut,

- Molt quietet y pas á pas,
 Y pera consolació
 De un pobre Rey que t'espera,
 Examina en atenció
 Si ha parat bé la ratera,
 O si ha caigut lo piló;
 Descálçat eixes çabates
 Perque fases menys remor,
 Y no espantes á les rates.
- TOR.** No tingues pena, senyor,
 Que no tinch tan grans les potes,
 Jo entraré de puntilletes,
 Que no em sentirá un mosquit.
- TAB.** Si este home de les boletes
 A lo que ha promés ha eixit,
 Ell te, per lleu, belles tretes.
 Y pareix també home honrat,
 Y complirà exactament
 En lo que se m'ha obligat,
 Sino vol estar calent.
- SOR.** Senyor, vostra matjestat
 No ha tengut jens de rahó
 En comprarse en sos dinés;
 No poder dormir de por,
 De este diable de rates,
 Y sabent molt bé que jo
 Tenia una medicina
 Com os vaig já dir á vos,
 Y may volgueren ohuirme,
 Sent així que molts autors
 Posen pera matar rates
 Such de faba y albercocs.
- TAB.** Calla, no me aflixques mes,

Calla, Sorollameló,
 Que quant mes ho vaig pensant,
 Mes coneix que tens rahó.
 (*Ix Torral asustat.*)

TOR. No entrar molt mes me valguera,
 Que vore lo qu'ha vist jo.

TAB. Ah, senyor, qué gran desditja!
 Qué tens, qué? qué t'amohina?
 S'han mort les rates?

TOR. Ni mitja.

TAB. Puix, qu'és?

TOR. La infanta Tellina
 Qu'está feta una saljitja.

TAB. Cóm?

TOR. Jitat en lo seu llit

El senyor matarratorum,
 Li está trencant el enfit.

SOR. *Domine labia mea aperies.*
 El meu pronostich ha eixit.

TAB. ¿Cóm un home foraster
 Ha segut tan atrevit?

TOR. Els dos baix la manta están.

SOR. *Requiescant in pace, amen.*

De segur s'han ofegat
 En lo perfum de les rates.

TAB. Semetjant atreviment
 En un foraster me espanta,
 Pero si Torral no ment,
 Pobre d'ell y de la infanta,
 Pendré vengança al moment:
 Están desperts ó dormint?

TOR. Roncant com dos borinots.

SOR. ¿Puix per qué no els aplicabes

TAB. Such de faba y albercochs?
 Puix han estat atrevits,
 Portam de pell los açots
 (*S'en vá Torral.*)
 Que jo els ventaré els mosquits.
 No vull entrar allá dins
 Per no pendre mes pesar;
 Ves tú, busca dos fadrins
 Que els sapien molt bé lligar
 Com qui trava dos rosins.
 Tria los mes esforçats,
 Y alçades les camisetes,
 Vinguen ben aparellats.

SOR. Senyor, qué'stem en Ibiça?
 Perque d'allá en les presons
 Porten al coll la camisa,
 Putjant radere els pendons,
 Qu'es cosa de molta risa.
 ¿Y qué dirán los mirons
 Quant vetjen diciplinats,
 En comedia tots parats
 Rientse com á badochs?
 Perque no els han aplicat
 Such de faba y albercochs?

(*Ix Torral y li dona uns açots.*)

TAB. Ves y cridam á Piuleta
 Que prenga al coll á Tellina,
 Y porta una gamelleta,
 Perque si de por se orina
 No embrute la camiseta.

TOR. Senyor, doneume pasencia,
 Quín dimoni m'ha ficat
 Ara á la mehua vellea,

Sent conceller afamat
 Del Rey, en les porqueries
 De veure y esquadrinyar,
 Si paren be la ratera,
 Si les rates van matant?
 Y élls paren com á dimonis,
 Jo aixó no ho puch aguantar,
 Que encara que vell, me encench
 Sens podero remediar. (*S' en vá.*)

TAB. Que'm dones tal ocasió
 Sobre volerte jo tant,
 O filla de un mal cabró!
 Portémela así dabant,
 Que tinch sobrada rahó.
 Estos açots están sechs,
 En saliva els vull banyar,
 Per Deu qu'els ha de açotar
 Per mes que se posen prets.

TOR. Bons açots se posen élls,
 Piula en la cuina gitada
 Y li está fent cusquerelles
 Un home.

TAB. Y tú l'has trobat?
 Puix traula de les orelles.
 Y es tot un home, ó son dos?
 Dignes, Torral, ho has mirat?
 Que'm pareix dificultós.
 Y el matarrater que ha entrat
 Has vist si portaba gos?
 Mirau bé, no els desbarates,
 Examina les accions,
 Que quicá eixes invencions
 Son pera matar les rates.

TOR. Si es gafen d'eixa manera
 Molt gustós es el ofici,
 Ells obrin la ratonera
 Y els troben el orifici,
 Y els incensen la tracera;
 Mira assó cóm ha de ser,
 No queden sense castich;
 Que abatollen l'anohuer,
 Y assó heu coneixerá un gich
 Que entjamay ho hatja vist fer.
 Dignes presto lo que vols
 Qu'está la gent aguardant,
 Y se apaguen los cresols.

TAB. Puix fes qu'els vatjen portant
 Embolicats en llansols;
 Dúme á Piula de la ma,
 Siga la primera qu'entre,
 Gallardament cantarà.
 Y probat lo atreviment
 Els causaré tal horror,
 Qu'els servirá d'escarment.
(Ixen Torral y Piula.)

PIULA. Qué mana vosté, senyor?
 Vol un tragué d'aiguardent?

TAB. Pórtamen un barralet,
 Que no he dormit esta nit,
 Y pera els tocats del pit
 Es lo remey mes elet.
 Sempre jo á aquesta fadrina
 Li he conegut voluntat,
 Que á tindreli amor me inclina;
 Pot ser que se hatja enganyat
 Torral, perqu'ella es molt fina.

(*Ix Piula en un barril; beu Tabalada.*)

PIULA. Bégasel tot, qu'es molt bo.

TAB. Ay piula! Deu que t'ho pague.
Perque tú m'has fet del só;
Díguesme, ara men adone,
Punt per punt lo que ha pasat.
Dins de la cuina gitada
Quí es l'home qu'estaba ab tú?
Decláram la enserrellada,
No'm fases ser importú.

PIULA. Senyor, jo...

Ix SOROLLAMELO y porta lligat á TOFIU.

SOR. Per Deu sagrat,
Que t'ha de fer mil banderes.

Así está este home lligat.

TAB. Home ó dimoni, quí eres?

SOR. Has de saber, gran senyor,
Que habent entrat allá dins
A triar fadrins forçuts,
Pera tindrelos al coll,
Al pasar per l'antesala
Em fiquí en lo corredor,
Quant oixch una veu que diu.
«Ay Piuleta del meu cor,
Ahón estás que no t'encontre?
Mira que porte el canó
Pera fer bé la bugada.»

Me parí á escoltar millor

Cap á quina part s'ohuía,

Veig que ixía del racó

De les palletes, ahon tinch

La caixa y el servidor;

Y com estabem á fosques,

- Quí eres? li pregunte jo,
 Y em diu: puix que no'm coneixes?
 Tofiu soch l'amolador
 De canons y de llançetes;
Norte de este corazon,
 Jo já rebente per férteu,
 Traume y dúme al dormidor.»
 Jo m'animí, y agarrantli
 La primer çarpada al coll,
 De aqúeste modo lligat
 Os lo conduixch á vos,
 Perque diga qué buscaba.
 TAB. Dígues, atreuit, bribó,
 Cóm has tengut la osadía
 De putjar los escalons
 De este palacio real?
 TOF. Senyor... será... si... quant... jo...
 El meu amor... la bugada.
 TAB. Ah! grandísim recabró,
 Puix dona bona resposta!
 TOF. Quant vaig ohuir lo pregó,
 Que tots á matar les rates
 Vingueren, agafant jo
 La ratera baix lo bras...
 SOR. Sí, pero en la má el canó,
 Y buscabes á Piuleta.
 TOF. Vinguí á seros servidor.
 SOR. Tet aixó es pura mentira.
 Eres un arredrador!
 ¿Per qué dies qu'et portara
 Donya Piula al dormidor
 Jo que rebente per férteu,
Norte de este corazon?

- TOF.** Dormia y ensomiaba,
 Y pensaba en la pasió.
- SOR.** No lliga bé el fill de p..
 En totes estes rahons:
 Senyor, no li traurém punta:
 En un garrot sobre els lloms
 Tot liu faré confesar;
 Tin, tin, que despres els dos
 Asoles...
- TELL.** (*Dins.*) Ay, senyor pare...
- TAB.** Ay! bagasa sense amor!
 Que jo, en lo punt que sa mare
 La ofegá en lo servidor,
 M'habia de haber fet frare!
 Vés, pórtala ben cuberta;
 Si té la tellina oberta,
 Reconeixli si té sanch,
 Que si li ha picat lo cranch,
 Catarrotja descuberta.
 Com jo se já les bugades
 Que m'han fet estes fadrines
 Si están les dos concertades,
 Faré vindre les madrines
 Per veure si están prenyades;
 Y lo que ha fet el pillot
 Tú, cabró, ho confesarás,
 Já que fees de alcabot,
 Y per lo clar me dirás
 Tes perverses intensions,
 O sapies que morirás,
- TOF.** Ampara, Santa Cleopatra,
 Al pobre Tofiu, que está
 Fícat en tanta aflicció,

Que jo't promet arraçar
De contado el meu canó,
Perque no'm torne á tentar.

Ixen PIULA y TELLINA.

TAB.

Já no es temps de perdonar!
¿Aqueixes eren les rates?
Digues, bagasot polit,
Qué't rascaben les çabates
Y et corrien per lo llit?
Mala febra! encara esclates?
Y com te donara un ou
Si sospetjara jo tal!
Que anares del ou al bou,
Y de ser dona real
Et feres dona d'á sou:
Y en quín home t'has ficat!
En el que no mereix ser
Pera donarli el tracer,
Y el delanter li has donat!
Son tes accions poch medides
Pera á ton pare afrontar;
Puix de la sanch tú te olvides
Per Deu que t'ha de ficar
Allá en les arrepentides.
Tú já may heretarás
Mon estat y patrimoni;
Puix digues ahón anirás?
O qué has pensat fer? dimoni
No't cayguera en terra el nas!
Bé la pots arromangar,
Que encara qu'es pose en creu
Lo tracer li he de calfar.

(*Al temps de pegarli, ixen Matarot y Grumet.*)

- MAT. Detinte, rey Tabalada!
Deixa els açots de la mà,
Que está ta filla guardá
A salvaguardia real.
Em coneixes?
- TAB. No eres l'home
Qu'et fintjixes mata-rates?
Te he dat en m'ha casa entrada,
Y tú en lloch de matar rates
M'has matat la pasterada.
- MAT. Jo soch, mes no á matar rates,
Tellines vinch á matar;
Que les tellines de terra
No son fácils de agafar;
Víula una volta, mirantla
Perque no la viu de pas,
Y del ou al bou com dihuen
Quedí de ella enamorat.
Soch el gran rey Matarot,
Aquell que pegant un bram,
A Carlo Magno espantí
Y al Cid el fiu tremolar:
En una barca de canya
En l'Albufera embarcat,
No vaig deixar fulla verda
En les costes de Alfaraig.
Entrí en Valencia la bella,
Y per un festen en llá,
Al gran Miramamolí
Fiu com un drap mal llavat.
Entre Rascanya y Robella
Molts coneixen estes mans,
Lo que feren estes ungles
En dos tropes de soldats;

Vaig arribar á la Llontja
En un gros pedrer al cap;
Já les torres tremolaben,
Já tremolaba el Tros-alt,
Y veent que tots se rendien
Alsí bandera de pau.
No hiá rey que no'm tremole;
Los quatre de millor tall
Qu'es troben en la baralla,
Están sempre á mon manar.
Estes y altres valentíes
He fet, com tot lo mon sap,
Y últimament á Tellina
Dins de la contja he peixcat,
Y tinch per matjor haçanya
A Tellina haber pillat,
Que guardar oros y moros
Y mil castells encantats.
Volguí lograrla en quietut,
Y per la rahó de estat
Fiu embaixador, y en éll
Te la envie á demanar;
Negáresmela, y entonces
Putjantme la mosca al nas,
Mes encés que un pebre roig,
Mes que morritorts picats,
Mes que un ariçó puntjós,
Mes que una retrama amarch,
Mes vengatiu que una dona,
Mes que un tartamut parlant,
Y mes que dos toros braus,
Determiní móuret guerra
Y portaro á foch y sanch.

Juntí la gent, llançí bando,
 Y m'armí de punta en blanch.
 Lo conde Grumet entonces,
 Veentme tan desesperat,
 Me vá donar esta traça
 Que já has vist, y que com saps
 Fiu com qui vaig matant rates;
 Crídesme y em fas entrar,
 Déixesme en Tellina asoles,
 Peu per peu y ansa per ma.
 ¿Puix quí haurá tan regran asse
 Que estant propet del alfals,
 No pendrá dos bossins d'herba
 Si ella es tendra y éll té fam?
 Per qué crides y qué et queixes?
 Qué vas fent el embobat?
 Quí te fica en fer jamensos?
 Pera qué crits ni barrats,
 Si Tellina es ma muller?
 Gica y aixó es veritat?
 Sí, senyor pare.

TAB.

TELL.

TAB.

Y est'home
 Es Matarot?

TELL.

TAB.

TELL.

Clar está.

Y tú el coneixes bé?

Em poden
 Engañar á mí els senyals?

TAB.

TELL.

TAB.

Digues quins son.

Tinch vergonyes.

Carro, no te *expliques mas*;
 No digues que tens vergonyes,
 Ma filla, no digues tal;
 Tota dona de vergonyes

El all y oli sol tastar,
Y en vore má de morter
Reventa per picar l'all.

TOF. Ay, senyor, que no'm coneixes!
Mira á Tofiu com que está
Ficat entre eixos judícs,
Y com un Cristo llagat.

GRU. Y cóm es que así ha vingut?

TOF. Aixó es molt llarch de contar;
Despres te daré rahó.

GRU. Sapia vostra magestat,
Que Tofiu es criat meu;
Y així, qu'el manen soltar
Li suplique.

TAB. Sóltalo;
Basta que s'hatja empenyat
Lo senyor embaixador.

TOF. Deslligam, tros de animal.

PIULA. Puix jo també soch casada.

TAB. Y en quí?

PIULA. En aqueste galan.

TAB. Tú t'has casat en Grumet!

Y aixó cóm ho provarás?

PIULA. Já ham regat ans en la cuina,
Já está fet y publicat,
Y té son sello pendent,
Y els testimonis pentjant.

TAB. Puix si les dos son casades,
Jo em folgue de emparentar
En Matarot y en Grumet.
Víxquen ses mercés molts anys;
Torrall, fesme vindre pronte
Los macers de la ciutat.

Que ab ses maces y ses cotes,
Y ab trompetes y tabals,
Vatjen cridant, que baix penes
Posen per los carrers draps,
Posen cresols á les portes,
Fasen bous, festes y balls,
Traguen afora les Roques,
Ixquen nanos y jagants;
Tots los tabals y donçaines,
La diablera, el Rat penat,
Els giquets de Sant Vicent,
Les orates y elsorats;
Vull que ixquen tots los oficis
Y els homens del centenar:
Toquen donçaines y flautes
Lo ball y lo mustaçaf
Y tota la gent d'esgrima,
Qu'es molt just que ixquen á honrar
Lo casament de ma filla
En un rey tan afamat.
Fasas la festa cumplida,
Sapien qu'es festa real;
Crida á tots los carnicers,
Y fes que maten en tant
Cinchcents bous, docentes vaques,
Gallines, capons y galls,
Perdius totes les qu'es troben
En la plaça del Mercat;
Tota la volatería;
No em sigues marqués escás,
Y pera la cansalada
Tots los porchs del Maestrat.
Dónau tot á un pastiser,

Y fes que vatja volant
 A Inglaterra, y se acomode
 Molt curios y aparellat,
 En un pastís á la usança
 Y que el porte en quatre naus,
 Y que en assó es done presa
 Que es pera demá á dinar;
 Que se óbriguen les tabernes,
 El ví que no estiga aiguat,
 Y en les fleques les fogases
 Ben fetes y de bon pá;
 Taula franca pera tots,
 Mentjeu y begau... *aralls!!*
 Sapiau que un rey generós
 Sap en ocasions gastar.

TOF.

TAB.

Bé está, senyor: y dinés?
 Embolicats en un drap
 Trobarás allí sinch sous,
 Que temps há que vaig guardant
 Pera una ocasió com esta.
 Mireu com es bó guardar!
 Gastau tot.

MAT.

Senyor, detinte,
 Que lo que fas es sobrat.
 Y donam ara llicencia
 Pera besarte les mans,
 Puix que já eres tú mon sogre.

TAB.

Veu así sa magestat
 Que em folgue de véurelo
 Com si un asse fos, volar.

TELL.

TAB.

Y á mí també, senyor pare.
 Bésam y et daré un abrás;
 Mes no t'em acostes molt,

Que si estás bruta de sanch,
Com vaig sense saragüells
Me embrutarás lo faldar.

PIULA.

Y á mí, senyor?

TAB.

(*Se tira un pet.*) Vine, Piula,
Que bellament has piulat.

PIULA.

Tanca, que has obert la porta.

TAB.

Corre molt aire de baig,
Y eixa finestra traçera.

May la ha poguda tancar.

Perdona si t'ha fet pols,

Que Grumet t'espolsará.

Y nosatros cóm quedem? (*A Torral.*)

TOR.

Músties les qrestes, pentjant,

Com una almánguena rotjes,

Qu'em sobreputjen al nas.

Pareixen galls de les Indies,

Girant lo de amunt aball.

TAB.

Puix busca dos matrimonis,

Y fes que es fasa entre tant

Un ball redó, mentres entren

Els ous d'estos desposats.

TOR.

Qui vullga peixcar tellines,

Que deprennga á agafar rates,

Puix en lo secret de aquelles

Solen estes agafarse.

SOR.

Qui tellines vol peixcar

Si no porta alguna traça,

No podrá, per mes que fasa,

Una tellina agafar.

(*Canta Sorollomeló.*)

«Puix te lo remey mes gran
Encara que no es doctor,

Pera trencar un enfit
 Val mes Sorollameló.»
 «Pera curar cusquerelles
 No já altra cosa millor,
 Que posar caldo de olives,
 Such de faba y albercochs.»

FÍ.

INVENTARIO Ó DESAPROPIO

QUE

EL COLEGIAL MULET HIZO EN ORIHUELA.

Precepto es, Padre Rector,
De vuestra paternidad,
Que inventariemos hoy cuanto
En nuestro poder está.

Y esta ley me toca á mí
Al revés de los demás,
Los otros porque lo tienen
Inventario de ello harán.

Pero yo, triste de mí,
Estoy en estado tal,
Que para poderlo hacer
Me lo tengo de inventar.

Mas por hacer lo que todos,
Mis bienes he de pintar,
Y distará muy poquito
Lo pintado y natural.

Un hábito es lo primero,
Pero miento, sin piedad,

Porque sí el *hábito* es
Muy difícil de apartar,
Hábito no será el mio,
Ni lo podrá ser jamás,
Porque se me vá á pedazos
Con grande facilidad.

La capa, Padre, lo es,
Hasta dar en un zarzal,
Porque nunca *es capa* donde
Hay quien la pueda agarrar.

Si el interior manifiesto
Me parece, que haré mal,
Porque la Iglesia interiores
No se pone á averiguar.

Que aqueste mi interior sea,
Nadie lo podrá negar,
Porque tiene el pobrecito
Muy mucho de espiritual.

De dos jubones que tengo,
Jubilado el uno está,
Y el otro se hace pedazos
Por llegarse á jubilar.

Las camisas, ya sin mangas,
Una allá, otra anda acá,
Mas que camisas parecen
Roquetes de sacristan.

Como en un pobre las llagas
Son bocas, que piden pan,
Piden las roturas suyas
Hilo para remendar.

En las medias no hallo cosa
Que huela á dificultad,
Porque el punto mas difícil

No está en ellas por soltar.

No tiene medias, mas medias,
Todo el mundo en general,
Si es que es media cualquier cosa
Que le falta la mitad.

Del peor de mis zapatos
Es de gato el cordoban,
Pues sin estar apretados
Rien hasta reventar

Y no es el sacar las uñas
De su coraje señal,
Pues como unos descosidos
Se van sin querer parar.

Es mi manta tan gran manta,
Tan poco en todo cabal,
Que me hace ver las estrellas
Por su mucha flojedad.

Pensativa está la infanta
Bajo la manta; yo mas,
Porque me hace ver la mia
Mil cosas en que pensar.

Sábanas herejes son
Las de Holanda y de Cambray;
Las mias cristianas viejas
Deshechas en caridad.

Se deshacen por poder
A los pobres remediar,
Lamiendo van las heridas
De hospital en hospital.

Y como de cada dia
Disminuyéndose van,
Más tienen de sabanilla
Que de sábana en verdad.

Parches son preservativos
 Del lance triste y fatal,
 En que del colchon lo duro
Me há de descostillar.

Si el tablado es mio ó no,
 No me atrevo á averiguar;
 Tambien si es mesa ó tablado
 No tengo seguridad,

Porque la poseen otros
 Y son de tal calidad,
 Que á comer empiezan ellos
 Cuando empiezo yo á soñar.

Mas no es mesa ni tablado,
 Sí cadalso criminal,
 Y los que asisten, verdugos,
 Pues me van á degollar.

Lo demás que hay en la cama
 Muy bien lo puedo dejar,
 Que es por demás lo de menos
 Que en la mia se hallará.

Lo que un tiempo fué cortina,
 Harnero parece ya,
 Porque una fiera polilla
 Fué su destruccion fatal.

Antes que correrla puedan
 Dos mil pedazos la harán,
 Que como está tan raida
 De todos se reirá.

O será que ella en correrse
 Se ha querido adelantar,
 Porque se corrió ella misma
 De ser tan pestilencial.

Tengo una arca, que á su cuenta

Le dejo el manifestar
Lo que hay dentro, pues lo enseña
Por acá y por acullá.

La sogá tras el caldero
Es de mi pozo el refran,
Pues la sogá que hay en él,
Tras tener caldero va.

Como es cuerda estropeada,
Correr mucho es por demás,
Y así va tras el caldero
Y no lo puede alcanzar.

Mas para qué son razones?
Hablemos con claridad,
La sogá siempre va á onza,
Que una onza es el pozal.

Esto es todo cuanto tengo,
Mas si va á decir verdad,
Solo tengo de lo dicho
Estrema necesidad.

DECIMAS DE UNA MONJA

AL P. MULET,

que llevando un papel se ensució en el locutorio
de su convento.

A fraile tan desatento
Como el puerco ha sido hoy,
Este título le doy
Segun su merecimiento.
Pues hizo en este convento
Una accion tan mal mirada,
Que aun referirla me enfada
Por tan soez y grosera,
Como lo fué el que viniera
A ensuciarnos una grada.

De accion tan puerca imagino,
 Y ello se deja entender,
 Que el bigardo debe ser
 Un grandísimo cochino;
 No llegara repentino
 Un rayo que le matara,
 Para que otra vez no osara
 En semejante ocasion
 El bigardo porcaton
 Ser súcio tan á la clara.

—
 Juzgo que hubo de criarse
 Sin ayo el muy descortés,
 Porque la accion suya es
 De hombre que sabe ensuciarse,
 Y creo no ha de lavarse
 Con cuanta agua tiene el mar:
 ¿Por qué no se fué á ensuciar
 El frailecillo grosero
 Al corral del Matadero,
 Que era su propio lugar?

—
 Y fuera menos notorio
 Que en lugar de bacinilla,
 Se ensuciara en su capilla
 Que acá en nuestro locutorio;
 Lo mismo en su refectorio,
 Para si se vé apretado;
 Y á quien fué desvergonzado
 En tan descompuesta accion,
 Déjolo para cagon
 Y quédese muy cagado.

RESPUESTA DEL PADRE MULET Á LA MONJA.

¡Cierto es ese convento desgraciado!
 Pues llevando el papel me hallo sentado
 (Reinas mias), cagando con buen brio
 Al servicio de ucedes con el mio.
 Que llevando el papel á la redonda
 A mi culo le dije:—uced responda.
 Y respondiόμε él (así va escrito),
 —Pues ¿aquese convento no está ahito
 Con una mierda? Quede satisfecho,
 Y que les haga á ucedes buen provecho.

Abrí el papel, y con notable enojo
 Lo pasé (reinas mias) por el ojo,
 Y ninguna de ucedes se me afrente,
 Porque vino á ocasion muy escelente;
 Y así mi culo á todas lo declara,
 Si no hubiera el papel no se limpiara.
 Pero como mi ojo está sin niña
 No lo pudo leer, y así aunque riña
 El convento, y murmure mi lisonja,
 Por niña he de poner allí una monja.

Preguntar quiero aquí con disimulo:
 —¿Siempre han de hablar ucedes de mi culo?
 Es muy bueno que finjan sentimiento
 Cuando sé que no caben de contento
 Con el grande agasajo que les hice;
 Pues en llegando á oler, cada una dice:

(Sin que el caso la admire, ni la asombre,)
—Olamos, que aunque es mierda, huele á hombre.

Versos le pide una señora á un fraile
Por respuesta, pudiendo en el instante
Escribirles: —Si á ucedes les agrada,
Trasládense los que hay allí en la grada.
Si no los han borrado con el susto,
Versos encontrarán de muy buen gusto;
Tómenlos de memoria les suplico,
Porque jueguen mis versos en su pico,
Y aunque ucedes se juzgan ya vengadas
No han de poder librarse de cagadas.

RESPUESTA DE LA MONJA

al padre Fray Francisco Mulet.

Ya en sus versos habemos conocido
Que es un fraile cagon descomedido,
Y no hay duda, que el tal se habrá criado
Entre bestias monteses y ganado.
Que á no verse criado entre terrones,
Tuviera diferentes atenciones,
Que las que dá á entender el majadero
En palabras, y en obras de grosero,
Y no sería tal su grosería
Si enseñádole hubieran cortesía.

¿No mira el bigardon, que es mucha mengua
El traer tanto estiércol en la lengua,
Y que el que en tanto estiércol se ha metido

No hay duda que tambien lo habrá comido.
 No tan solo comido; yo he pensado
 Que de estiércol el puerco se habrá hartado;
 Aprenda el fraile á ser mas primoroso,
 Y no sea tan súcio y asqueroso
 Como en todos sus versos hemos visto;
 Mala mierda le ahogue, plegue á Cristo.

Lo que me causa mas desabrimiento,
 Que sufra á un tan gran puerco ese convento;
 Todos los religiosos dén de mano
 Luego al punto al marrano,
 En viendo la porcada,
 Que la casa estará mas aseada.
 Porque á fraile tan súcio y desatento
 No es razon que le tengan en convento,
 A todos ensuciando cada dia
 El convento inundado en porquería.

Y vuelva á responder si se le ofrece,
 Que poniéndole iré como merece,
 Y advierta que es mi musa mas discreta
 Que la suya metida en la secreta;
 Porque segun su musa está cagada,
 La hubo de sacar de la privada.
 Haga versos aprisa el majadero,
 Y envíelos acá, que los espero;
 Y advierta el frailecillo que ha topado
 Con quien le ha de dejar muy bien cagado.

RESPUESTA DEL M. R. P. FRAY FRANCISCO MULET.

Cáusanme desabrimiento
Sus versos, y me dá pena
Que digan á boca llena
Que les cagué su convento;
Hoy de tanto atrevimiento,
Me vengaré, pues me toca,
Porque ha sido accion muy loca
Divulgar mi porquería,
Cuando creí, que no habia
De salirles de la boca.

Señoras, este es un vicio
Antiguo en mí, no lo niego,
Que en viendo una monja, luego
He menester un servicio;
De cámaras doy indicio
Si alguna se me avecina,
Que, como amor no me inclina,
Las quiero tan al revés,
Que el ver cualquier monja es
Echarme una disciplina.

Con una monja me hallé
Y antes de empezar á hablar,
Me dió ganas de cagar
Al punto que la miré.
Caga repentina fué,
Y si mi culo lo siente
Solo en el caso presente,

Consideren con cuidado,
Cuál cagará de pensado
Quien caga así de repente.

¡Vive Dios! que estoy corrido
Y temo volverme loco,
Solo de pensar lo poco
A que les habrá cabido;
Pero la falta que ha habido
Fácil remedio tendrá;
Y pues digo que lo habrá,
Tengan el diente aguzado,
Que he de cagar de contado
Si vuelvo otra vez allá.

APENDIX.

UN ALTRE POETA.

Pláunos molt donar á coneixer en este lloch á un altre poeta valenciá, autor del famós *Coloqui de Nelo el Tripero*, que alguns lil'atribuïen al P. Francesch Mulet, y de algunes altres composicions del género festiu, que mes abaix insertem, les quals nos han segut facilitades per l'apreciable familia de En Joan Alberti, descendent encara de aquell per part de son amable esposa.

Naixqué lo autor del *Nelo el Tripero* en la ciutat de Valencia lo 28 de Octubre de l'any de 1772, y fon batjetjat als dos dies, per má del vicari En Mariano Campos, en la parroquia de Santa Catalina Mártir (ahon consta la sehua partida de batisme), baix lo nom de Pasqual, Simon y Tadeo, fill de Pasqual Martineç, corder de ofici, y de Mariana García, sa muller, dels que recibí una bona y molt cristiana educació.

Consagrat Pasqual Martineç al ofici de son pare, cultivá per afició les lletres llemocsines, en les que demostrá son festiu ingeni, principalment en lo tan celebrat com divertit *Coloqui de Nelo el Tripero*, y lo graciós sainete, dividit en tres parts, que ab lo títol de *La Novela de Cañorra* escrigué en *caló*, llenguatge que deprenqué mentres estigué treballant de son ofici de corder en l'arsenal de Cartagena, y que en altre temps se representaba en lo teatre que hi habia junt al portal de la Trinitat (ahon huí está l'almagatcen de provisions y utensilis militars), y que lo públich l'aplaudia sempre tant ó mes qu' *El soldado fanfarron*, que llavors ne fea les delícies de nostres abuelos.

Ab lo títol de *Baltasariyo er Gitano*, també compongú en *caló* una relació en pareats, que en companyía del referit sainete y los demás coloquis qu'en aquest llibre insertem, com hem dit já, ens ha facilitat la familia del Sr. Alberti, oritjinals tots de puny y lletra de son autor Pasqual Martineç y García, que morí solter en esta ciutat, als 70 y pico d'anys.

A la sehua ploma, puix, y no á la del P. Mulet, com alguns aseguraben, se li deu lo famosíssim *Coloqui de Nelo el Tripero*, en lo que ab tanta gracia com exactitut nos pinta la desgarrada vida y miracles del mes rematat tipo del granuja de l'antich Mercat de Valencia.

L'insertém así tot lo mes conforme que habem pogut en l'oritginal, que obra en nostre poder, acceptant, n'obstant, algunes variants y correccions introduïdes posteriorment en éll, y que, en nostre

concepte, ans li donen que li lleven ningun mérit. Entre les modificacions que habem admitit, se conta la divisió del romanç endos parts, divisió qu'en l'oritjinal no es troba, y qu'es fá necessaria per sa llarga estensió.

Per tres rahons nos habem determinat á estamparne en este llibre lo tan conegut *Coloqui de Nelo el Tripero*: per demostrar en primer lloch, que no li pertany, com se diu, al P. Mulet; segon, per conrearlo así un poch millor que en les moltes é incorrectes edicions que d'éll s'han fet; y últimament per aumentar lo llarch catálech d'escriptors y poetes valencians que tenim, afetjitne lo nom de Pasqual Martineç y García.

Nos pareix que tot assó no ho pendrán á mal los lectors amants de les coses de la patria; ans bé, creem que nos han de agrahir los nostres desvels per donarlos á coneixer tots los datos y noticies, que pera la historia de la literatura llemosina puguen serne de utilitat algun dia.

Tal, al menys, es lo nostre propósit.

NELO EL TRIPERO.

PRIMERA PART.

En esta bola redona,
Quant se escarrama el compás,
Pilla à la oveja el cordero,
Y tots sen van garretjant.
Assó no es palla, familia,
Volen mes grans desenganys?
Tots los fosars están plens
En uns grans enratjolats;
Aquí yace don Fulano,
Murió de un dolor de cap;
Y si no mes fora que estos!
Altres se fan barca en alt,
De pedra, en gosos de guarda,
En banderes y timbals,
Y les llibreríes plenes
De vides de capitans.
Puix quant se vendrá la mehua

Sí que tindrà bon despaig!
 Vostés já voldrán saber
 Quí soch? puix á diro vaig:
 Soch el so Nelo el Tripero,
 El que ha deixat asombrat
 A tot lo mon y les Indies,
 Que pera haberme criat
 Sense coneixer mon pare,
 He eixit ben aprofitat,
 Fill del carrer de Canyete,
 Pea lo que vullguen manar,
 Y ma mare era la jata,
 La que pelaba pardals;
 M'agüela, la castanyera
 De la plaça de Serrans.
 Em pasareu á mamades
 Entre Nela la dels cranchs
 Y Huisa la granotera,
 Y la Moma em desmamá.
Teniendo tan buenas amas,
 Jo no podia eixir mal:
 A la que tres anys vaig tindre,
 Ma mare em tirá el ramal,
 Y em digué:— fill, dos mans tens,
 Pea lo que pugues delmar.
 Acsió que no la faria
 Un nano per un jagant:
 Correguí les Escaletes,
 La Creu Nova, el Forn Cremat,
 Y me tirí á fer mandados
 A les giques del Mercat.
 Así encomensí carrera
 Y ixquí un joro tán probat,

Qu'em feren entre altres pillos
Primer falcó del ramat.
Corretjes, agulles, pintes,
Les evilles, els collars,
Les boljaques en redó
En monedes y didals,
En decir, vente conmigo,
No tenien que buscar,
Perque entre els saltetjadors
Cada hu té sa habilitat.
Allá ahon habia donçaina
Allí em tenien ficat;
Pera puar els diners,
Encara que me está mal
Alabarme, que ixca un altre:
Desde el cul d'un cosi gran
Traia jo els lleonets.
La paella? otro que tal:
Pera arrancarli els menuts
Sense eixirne mascarar,
Sempre he segut el asombro,
Pera el barró ensabonat,
Sempre m'enduya el pollastre
Quant repartien el pá,
Al dabant de les donçaines
Fent les voltes á dos mans.
Y despres á parar cera;
Pera fer la guala, cap
S'encontraria com jo.
Pera els pets de baix lo bras
Sempre m'ha pintat á soles,
Com la lluna que farà.
Pera parar formagets,

Les figues, y repicar
 Les castanyetes de pedra,
 El mestre mes consumat;
 Pera parar una unflada,
 Mes que fora de un soldat.
 Entench de tots los oficis;
 Quant habia Centenar,
 Me buscaben els pellers
 Pera ferli al gran sultan
 El grande salamelé
 Al estil de Tetuan,
 En lo plomallet al tos,
 Ragudes selles y cap.
 Quant habia bous reals,
 Y putjaben á mig duro,
 Dia:—carrega la má:
 Cuant el soldat dia:—*abajo*,
 Per fora el entabacat
 M'enfilaba jo á la sombra;
 Assó já es acsió de gat.
 Les tabes y la baralla
 Sempre en lo barret ficat.
 Al pati de sant Francesch
 Tenia jo el meu descans;
 Corregudes dels alcaldes
 En tenia á cada pas,
 De entre les mans dels serenos
 M'enfutjia á cada instant.
 Em fiu amich de uns murcianos
 Que es vingueren á curar
 La tinya, y me l'apegaren,
 Y en l'hospital general
 Me posaren el casquet,

Y en lo cap empaperat
A buscar grans de raim,
Y als batetjos de sant Joan.
Y quant tiraben els pinos
Entre els gichs ficaba el cap,
Y tots me feen un rogle
Com á un toro de quatre anys.
Quant se putjaba campana
En qualsevol campanar,
Sempre anaba á cap de corda
Com si fora un sentenciat.
A veure entrar la triada
Era tan aficionat,
Que hasta el corral no'ls deixaba,
Y me esmeraba jo tant,
Que en lo carreró del mig
Era jo el mes afamat;
Pera tirar de la corda
Quant els bous solen matar,
Sempre me daben la bufa;
Carrera de un home gran!
Sense tindre ningun fre,
Per ahon anaba pasant
Tots dien: «Guardeuse de eixe,
En presidi parará;
Já no hiá misericordia:»
A ohuir missa en los fosars,
Perque en totes les esglesies
M'ahuixaben els escoláns,
Perque els apandaba els ciris
Quant estaben descuidats.
Tots ixqueren en la sehua:
Una nit tiren el rall,

Y m'atraparen dormint
 Debaix la taula dels caps;
 Em planten en sant Arcis;
 Com no em morí del pesar,
 Senyal que no'n prenguí gens.
 Y el Alcait em preguntá:
 —¿*Tienes quien saque la cara?*
 —El botjí me la traurá,
 Li diguí; y me respongué:
 —Puix si no, et van á ferrar.
 —Pose ferro, no li dolga,
 Perque ara em vullech abear.
 Em planten en la sombreta,
 Y en lo dia menys pensat
 Em viu entrar al notari
 En los papers baix lo bras,
 Y em diu:—no hiá que asustarse.
 —Susto jo? ni ara ni may,
 Li diguí, vinga bolea.
 Y escomensá á relatar,
 —*A los reales bageles*
Sentenciado per quatre anys,
 Y així, tingues bon viatge,
 Moltes memories allá.
 —Quedará vosté servit;
 Já tinch pá pera quatre anys;
 S'empasaren en un pet;
 Perque com era jalan,
 Arribí á ser entre tots
 El jojo del capatáç.
 Arreglí jo ma llicencia,
 Y á Valencia vaig tornar,
 Y m'ampará un palleter;

Y feu una acció lleal,
 Qu'em doná s'aria y palletes
 Pera vendre y baratar,
 Y en companyia de un altre
 La práctica vaig pasar.
 Pero es várem desavindre
 Perque jo em volia casar
 En sa filla, que parlaba
 Baix del pont en los soldats.
 M'ixqué un altra conveniencia;
 En la plaça dels bous reals,
 Anar tapant en arena
 Tots los jarquets de la sanch;
 Si dura mes me fas home!
 Mes ja em dol lo gargamell
 De tant de representar;
 Vetjam si queda en la bota
 Algun poch de soliman,
 Pera acabar el coloqui
 En l'altra segona part.

SEGONA PART.

Jo sé que alguns d'este rogle
 Estarán já desitjant
Saber en lo que paró
 Els oficis tan honrats
 Y les maravelles fetes;
 Puix seguiré, cap sagrat,
 Pósen atenció, senyores:
 Veentme desacomodat,
 Em posí á tira cordeta,
 Y em vingué á solicitar

Un cert escortja rocins,
 Y en éll em vaig arreglar;
 Jo pelaba, jo mataba,
 Y éll se tiraba la part.
 Com jo estava mal content,
 Un gran amich del corral,
 Estant els dos en conversa
 En la tenda dels jagants,
 Diu:—Nelo, já saps que sempre
 S'ham profesat amistat,
Te quiero mas que este mundo;
 Jo já et tinch acomodat
 En tota sal y sandunga.
 Y em va deixar colocat
 En la caldera del seu;
 Tenia un canonicat
 Y em desgrací á lo millor,
 Perque me varen plegar
 Venent gijarró als cotjeros
 Del que solia delmar.
 En punt de les deu del dia
 Varen cercar lo corral,
 Y pera escaparme pronte
 Jo me vaig despentjollar
 Desde el terradet á terra,
 Ixquí com un condenat
 Atropellant la placeta;
 ¿Saben ahón aní á parar?
 A Naçaret! m'encontrí
 A la vora de la mar,
 Fiu junta en uns bolintjers,
 Hasta que pasá el llevant,
 Y la nit que menys pensaba

La tenda varen cercar,
Y me baixen á Valencia
Lo mateix que un noviciat.
Em tánquen en sant Arcís;
Si'm traurán, si no'm traurán,
Al cap se apanyá la cosa,
Perque una amigatja gran
Que tenia en la galera,
Lo negre tot ho feu blanch;
Y si ella haguera estat solta,
Tan sols pres no haguera entrat.
Ixquf la vespra del Corpus,
Y á l'endemá em vaig tirar
Al aigua de corriola;
Y vaig pendre bon pesar,
Que peguí en uns amigatjos
Que ho prengueren tan á mal
Com si fora algun afronte,
Puix me varen encaixar
Que era una partida torta,
Y el cànter em vaen trencar.
Em tragueren de la volta,
Y la ganancia es gastá
Dins de la peixcatería.
Allí no hagué res escás,
Les quatre aixetes obertes,
Tot lo mon bega de ras;
Els rollos en all y oli,
Sardines, pebreres y alls
Tocaben unes en altres;
Y la funció es celebrá.
Mes com sempre la fortuna
La he tenguda tan á má,

Me caigué la lotería,
Y un terno me va tocar;
Perque me quedí á dormir
Estant molt repantigat,
Y quant estava en mis glorias,
Com si fora llit en alt,
En lo banch de la tonyina
Casi mig ensomiant,
Sent que dihuen: —tinte al rey!
Y quant vinguí á despertar,
A les barres de la taula
Já me tenien trincat,
(Pensament de algun dimoni
O algun mal intensionat,
¡A tar á un hombre durmiendo!)
Y em dihuen:—Pasa dabant!
Y dentro de una calesa
En sant Arcis m'han plantat.
Por indicios de un bolsillo
Que me trobí en lo Mercat,
Ans qu'el seu amo el perdera;
No pot haber home gran
Que no siga perseguit!
Pero al cap tot se apanyá
En deu anys de Filipines.
Vaig anar y vaig tornar,
Y em tirí als camps del Remey;
Entre corretja, didals,
Anohuetes, la baralla,
Y algun mocador jorat,
Ho pasaba com un rey
Y millor que un cardenal;
Y aquelles de baix lo pont

Sempre estaben gatinyant
Per vindre á la mehua sombra
Y tándrem ben regalat.
Este es el home de estrela,
Y de assó em puch alabar;
Si no hubiera pechos blancos
Del meu modo de pensar,
¿En las reales galeras
Quí tenia de remar?
Arriba al palo mayor,
¿Quí tenia de putjar
Y arriar los gallardets?
Puix el conte está ben clar,
Que si faltarem nosatros
Haurien de tirar má
De alguns dels que están ohuint,
Y es morien de pesar.
Porque ternes al compuesto,
Gran patilla y ben barbats,
Que en decirles, tente al rey!
Já els tenen tot equallats
Si els tánquen en calabòços,
Tot s'els en pasa en plorar;
Y si els carreguen de ferro
Acabe usted de contar!
Mare, búsquem un empenyo
Qu'em traga d'así al instant;
Mare, que les panderoles
Me roseguen l'espínás;
Mare, que no ho faré mes;
Puix y ara, guapo cagat?
Y ara, so terne *de merda?*
¿Qué surra en un drap banyat!

El pa meu de cada dia
 En tú ha segut solimá;
Del número de los hombres
 Mereixies ser borrat,
Aquí quiero ver la gente;
 ¿Que tot ha de ser jillar
 A la porta de la tenda
 En lo mocador al cap,
El capote puesto en facha,
 El jorí desanvainat,
 Pera asustar á les dones
 El fiero mes acabat?
 El terne que ha de ser terne,
 Ha de tragelar el pá
Por otro estilo irrisivo;
 Y en ser que já hatja lograt
 Lo que jo (en bon hora ho diga),
 Já es pot tindre per pintat.
 Vostés dirán, ¿les açanyes
 De este gandul ahón están?
 Sense gastar molta flema
 Les aniré relatant;
 Com son tan anomenades
 Les diré en la cara en alt.
 Jo soch la envetja del mon,
 El planyante consumat
 Que se encontra *en estos tiempos;*
 Y lo que tinch ho he guanyat
Con mis divinos didales;
 Ixca un altre mascarar
 Que s'hatja mentjat el ferro
 En lo calabóç tancat,
 Com jo me mentjí els grillons

Y no tenia set anys;
A los quince mal cumplidos
Já m'encontrí retjentant
La vara de la comuna,
Governador consumat;
Quant m'ha jalat á retundis,
Sempre m'ha vist amarrat
A la primera parella,
En ma bandereta en má.
La sombra de la crehuera
Es lo puesto reservat
Para la gente morena.
Per ahon anaba pasant
Ningú em miraba la cara,
Tots me miraben les mans;
Si he aplegat al *cuartelillo*
He segut tan estimat,
Que á tots els tenien solts
Y á mí em tenien ferrat.
Ceuta, Melilla, el Penyó,
Cartagena, l'Arsenal,
Málaga, les Filipines,
En l'altre Penyó y Orá,
De grumet y pagecillo,
Lo que dihuen gat de nau,
Escoles de ma carrera
De tant m'han aprofitat,
Qu'endevine desde fora
Lo que té un baul tancat.
A questo es vivir, a questo,
Lo demás es cavilar;
El que mire á home de bé,
El matarán á pesars;

El puntillo, el si está bé,
 La honra y el qué dirán,
 El durán á la goleta;
 Naste, naste, nasterá,
Conmigo no se entiende eso;
 Jo tinch á gust el estat,
 Y estich en bona carrera.
 Els meus papers ho dirán;
 Sis llicencies de cumplit
 (Y ninguna de soldat)
 Tinch en la mehua carrera,
 Totes son d'home abonat.
 Y en lo discurs de ma vida
 (De assó me puch alabar)
 Ningun sastre m'ha pres mida,
 Ni el vicari m'ha trobat;
 Ni he pagat lloguer de casa,
 Sempre m'ha quedat al ras,
 Manco quant ha estat en guaja,
 O en l'estaribel tancat.
 En la comedia del mon
 Sempre he fet un paper gran;
 Sino, díguenho els meus braços,
 Que s'encontren tots pintats
 De sols, de lleons, de estreles,
 Ensenyes de lealtat,
 D'haber transitat *los mares*
 En les galeres remant.
 En los treballs de este mon
 Ningú tinga que esquallar;
 Prenguen tots els meus consells,
 Y tindrán un bon pasar.
 Quant mes á troços, mes julo,

Quant manco honra, mes pá,
Quant manco pinos, mes broma,
Quant manco roba, mes sá.
Amprar y no tornar *nunca*;
Treballar, *nunca* ni may;
Ni os traurán obrers, ni alcaldes,
Retjidors, ni diputats,
Y os donareu una vida
Com jo me la estich pasant;
Assó es lo que vos convé;
Si no ho voleu fer, abant!

JOSEPH PATRICIO GANDUMBES.

Afora, que vá de bo;
 Já no puch sufrir mes puses,
 Puix totes les cusquerelles
 Del cap als péus me s'en putjen;
 Y així en sa bona llicencia,
 Perdonen si es que m descule
 O parle algun desbarat,
 Puix no em trobe pera burles.
 Que en pensar en esta gica,
 Les potencies me s'enturbien,
 Les sentits me bamvoletjen,
 Y em trobe ple de corruixes,
 Pitjor qu'els gats en Giner,
 Que á foch y á sanch tot ó duhen.
 Víula un dia en cert ballet;
 Así entre les matadures,

Tan emprendat quedí d'ella,
De ses graciositats jules,
Que no els ho puch referir
Ni en paraules ni en pintures.
Discurrint quánt be ballaba
Aquells saltets y postures,
Busquila per varies parts,
Per Torrent y les Alcubles;
Y al cap de que já tenia
Les esperances perdudes,
Víula un dia vora á un martje
Collint regalicia y jufes.
Jo li vaig dir ple de goig:
—Quánt bellament te vellugues,
Cap sagrat! quí t'agarrara
Entre les cols y lletugues!
Que habiem de fer, per lleu!
Lo que usen y acostumen
Lo Pericot y Pendanga,
Que barallant élls s'ajunten.
Ella vingué capa mí
En les potencies tan turbies,
Que asentada vora un martje,
Em digué:—fes lo que vullgues.
Jo logrant de ma ocasió,
Valentme de mes cordures,
Li diguí:—despay estem,
Fem un atjust si t'atjustes,
Que si les coses no es parlen,
May creuré que se efectúen,
Y si el amor naix del tracte,
Ara pot ser qu'el meu nugue.
Jo m'ha de casar en tú,

A pesar de tot quant vullguen;
No em tens que posar reparos
Ni em tens que buscar excuses;
Suponch que voldrás saber
Quí soch, així hu especule;
A mí em dihuen, ma senyora,
Joseph Patricio Gandumbes,
Campanut, per sobre nom;
Perdónam si així em descule.
El meu nom está sonat
En lo Puig, así y en Tuneç.
M'hacienda ningú la ignora,
Ma presencia no la jusgues.
Puix qué aguardes, cap sagrat!
Dónam el sí, no em refuses.
Suponch que voldrás saber
Si lo que tinch jo son puses;
Puix així sense amostraro
Eixirás de tot lo dubte.
Tinch un tros de regadiu
Ple de llegums y de fruytes;
Mançanes com á melons;
Els codonys son com lo sucre;
Els melons de lo mes bo;
Lo mes bo es lo que jo busque,
Que es la mel. Eixa, tú eres;
Bon codonyat t'asegure.
No faltant á ton manar
Sebes, naps, cols y lletugues,
Les jerebíes de garvo,
Les panolles ben peludes;
Demana de totes coses,
Perque jo de tot abunde.

Si acás vols abelles blanques,
 Cert faré que te les duguen;
 Y atén estes decimetes,
 Que jo mateix me les jusme;
 Mastégales be, sol meu,
 Que pot ser qu'els dits te juples:

Afondar, sagrat, pretench,
 Já que naixquí en tan mal signe,
 En que ha pecat este indigne
 Contra tú, que no ho comprench.
 Sies sols perqu'et vullech, jo entench,
 El mateix delit hu esplica,
 Que el que té gica bonica,
 Té de lo bo lo millor,
 Puix es lo delit matjor
 Del home, no tindre gica.

Sols volguera esquadrinyar
 Pera pasar uns recels,
 Deixant á una part los eels
 Que per tú tinch de pasar,
 En qué t'ha fet jo anutjar
 Pera que així em castigares ;
 ¿No naixqueren los demés
 Y es casaren si volgueren?
 Puix, digues, ¿quín conte es feren,
 Que á mí m'ix tan al revés?

Naix lo caragol y porta
 Tota en pes la sehua casa;
 Al aire sons treballs pasa,
 Y al sol ses penes comporta;

Quant va á un melonar de l'horta,
 Del cansanci fatigat,
 Trau los cuernos descansat,
 Y pastura un si es, no es;
 ¡Y podent jo dur mes pes
 No tinga de ser casat!

—
 Naix lo burro molt content,
 De sa mare es desaferra,
 Perque veu que per la terra
 Segur te el manteniment;
 Y mes llautjer que no el vent,
 Gotja de sa llibertat,
 Puix está ben confiat,
 Que sens tindre tot ho troba;
 ¡Y que jo en cabal y roba
 No tinga de ser casat!

—
 Naix la granota bicarra,
 Salta y pega algun botet,
 Y apenes fent el arquet,
 Mirant al sol s'espatarra.
 Estenentse á çarpa y garra
 Tropa la profunditat,
 Y furgant, já s'ha ficat
 Baix de lo mes dur cudol;
 ¡Y jo podent tocar sol
 No tinga de ser casat!

—
 Naix del ou de la gallina,
 Piant, piant lo pollet,
 Y apenes pollastre fet,
 A ser gall se determina;

Quant canta, lo coll empina
 Mirantse tan ben armat,
 Y á lo caballer montat,
 Amo es de son galliner;
 ¡Y tenint jo'l menester
 No tinga de ser casat!

—
 Naix lo cequiol, per ventura,
 Rompent martjes y tarrosos,
 Rientse á trosos y á mosos;
 Pero de ningú murmura
 Quant entra per la verdura,
 Regant lo qu'está sembrat,
 Y sense eixir del regat
 Posa el julibert que nada;
 ¡Y jo soltant la parada
 No tinga de ser casat!

—
 Naix negre com lo tió
 Lo borinot á porfía,
 Y apenes llunar del dia
 O bolantí borrelló,
 Quant olvida la pasió
 Del pare que lo ha entjendrat;
 Fá pilota abofegat,
 Y á recul així s'encona;
 ¡Y que jo com á persona
 No tinga de ser casat!

—
 Naix en lo martjal lo tabe
 Tan de mala inclinació,
 Que apenes es ahulló
 Del gran cabró qu'el alabe,

Quant á la paret qu'es clave
 Embestix encarniçat,
 Desde el rocí mes matat
 Hasta el toro mes atrós,
 ¡Y jo podent pegar mos
 No tinga de ser casat!

—
 Naix lo grill de mala raça,
 Mal marcat á son despich;
 Molt pagat de son rich, rich,
 Canta com fill de bagasa;
 En lo alfals la fam li pasa,
 Hasta que per descuidat
 En lo alfals l'han atrapat,
 Y el fiquen en la grillera;
 ¡Y que jo d'esta manera
 No tinga de ser casat!

—
 Já has obuit les decimetes
 Y em pareix que les maestrulles,
 Puix abans que proseguim,
 Lo demés, si no em perturbes,
 Jo et diré lo que farém,
 Perqu'el meu ingeni estudies.
 Els llauradors del meu bras,
 Els casats com accstumen,
 Se lleven de matinet,
 Poch abans qu'el sol apunte,
 Prenen la lligona y martjen
 A regar, perque no es mustien
 Los arbrets, árbres y plantes,
 Y la bona sávia jupen,
 Y despres d'haber regat

S'asenten y se dessuen
Fent mil pronóstichs del temps,
Si á son temps vindrán les plutjes;
Quant s'alçen, roden el camp
Per llevarse dos arrugues;
Quant así cullen un rabe,
Allá albercochs, allí prunes,
Y s'en van á veure á Pepa,
A dirli quatre tendrures,
Quant la solen encontrar
Mirantse á voltes les puses.
Ella li fá la enutjada
En melindres y postures;
Ell li amostra els albercochs
Pera que se desanutje,
Dientli: «Qué tens, sol meu?
¿Es posible que així pugues
Donarme tan gran pesar,
Quant jo agradarte procure?
Mira qué albercochs qu'et porte,
Tástals, que son com lo sucre;
Mira qué prunes de frare,
Méntjales, qu'están madures;
Mira quín rabe qu'et porte,
No l'agarres per les fulles,
Perque allá diu un adatje,
«De veres venen les burles.»
Se solen mamprende á mosos,
Y á pesichs, que s'ablauren.
Ell li tira, ella li pára,
Y pára en lo que tú vullgues;
Y així, estrela matutina,
Mil vegades de penures;

Mira, si no has de ser mehua,
 Qu'els gitanos te s'enduguen,
 Qu'els estudiants t'apedreguen,
 Y qu'et fassen mes blaures
 Que fulles hiá en lo meu camp,
 Pera que de mí no et burles.

L'EMBARCH DE L'ALBUFERA.

Já está así qui tot hu enten:
 Vostés haurán sopat já,
 Y tindrán la pantja bona,
 Puix tan alegres están.
 Puix jo ne veig desd'así
 Que encara están claretjant:
 Y em demanen un coloqui?
 Demanen un bon sopar
 De caragolets y ví,
 Y deixen el carrer plá,
 Que *aquí vive la alegría*
 Y no volem espantalls.
 ¿Já estém tots los qu'ham de ser?
 ¿Y per ahón li ham de pegar
 Que se pugam riure un rato
 Sense ofendre als escolans?

Els diré la mehua vida,
 Que enjamay s'ha publicat:
 Qué ne traurán de mirarme,
 Si no me coneixerán?
 Mes que me gire de cul,
 Y rode els quatre costats,
 Se quedarán tan detjuns,
 Com aquell que no ha almorçat.
Préstenme un poco silencio,
 No'm tinguen que resollar,
Porque como he viajado
 Tinch política á grapats.
Hay mas ditja chijarron,
 Que poderlos jo contar
 Les coces, mosos, relintjos,
 Que ha pegat el meu mal cap?
 Amaguen totes les carpes,
 Esgarren tots los romans,
 Y ningun guapo de Andúcar
 Se me pose al meu costat,
 Perque en *nombando mi nombre*
 Tots se posen á burlar.
 Pera ser mes que Pinela
 ¿Saben que me vá faltar?
 Qu'em cautivaren els moros,
 Despres haber renegat
 Y casarme en la Sulema,
 Y despres haber tornat
 Ben carregat de perlotes
 A Naçaret á parar.
 Jo so el so Tat per así;
 Fill del so Tat per allá,
 Y Gima Quich-quiriquich;

Net del so Cacaracach,
Nebot de Coch-corococh;
Parent del so Cordial,
El que matá un borinot
En la trompa de peixcar,
Y va roder per lo mon
Per no pagar el pecat.
Aquell que mata en la trompa,
En lo pantjot morirá;
Assó no es palla, familia,
Que així me hu han amostrat.
Deixem el meu naiximent;
Já sé qu'estich atroncat
En tots los barrons dels Corpus,
Pero no em vullech alabar,
Porque en el paño mas fino
Se sol el setrill volcar.
Aném als capdellets grosos
Que escomensí á disparar
Quant el bigot m'apuntaba,
Quant volia festetjar,
Quant me se feu la veu grossa,
Quant já solia fumar;
Que comensí á dar quefer
Y el mon á escandalicar
En les mehues travesures,
Sent el açot dels bergants,
Lo espantall dels llautinents
Y el fré de tot animal.
Asoles dos fetes mehues,
Les té el mon de colocar
Entre láminas d'argila,
Damunt les motes del vall,

Para escuela de cobardes.

Ixcamne de este regat,
Y pasem al meu pasatje,
Motiu de ma atrocitat,
Causa de mi amarga ausencia
Y peu del meu desengany.

De tiempos antepasados

Té mon pare escriturat
El plantarli el tumbo al amo
En lo dia de Tots Sants,
Y jo aguardaba este dia
Per lo asunto de emborrar
Y arreplegar cremellons.

El tal dia, en un sert any,
Pegarem capa Valencia
En capotillos morats,
Mon pare en la cua feta,
Jo en la burra del ramal.

Carregarem les fustotes
Y uns drapots negres pintats
En unes calaverotes
Que casi feen plorar,
Y *el llisensiado* de casa

Venia en los cirials
Todos pintados de verde,
Cera de morts ó tronar.

Aplegarem á una esglesia,
Que no la vullech nomenar,
Armarem nostra barraca,
Tirarem damunt los draps,
Plantarem els candeleros,
Picarem lo esquer, y al pas,
En la palleta de lladre

Encenem els cirials,
Alçarem el un drapot
Y s'amagarem daball.
Mon pare fea el rum, rum,
Rodant y despavilant,
Perque tenia uns ditasos
Tan grosos, que en un arrap
Despavilaria una hatja,
Mes que fora de alquitrá.
Pera jo y *el licenciado*
Teniem un berenar
De taulettes de abadetjo,
Y mitjeta en un barral;
Anaben entrant les dones,
Rodaben el enfilat,
Traïen son rosariot,
Enseníen lo estadal,
Jo lo drap alçant anaba,
A les dones asustant,
Y els fea tat per así!
Tornaba, tat per allá!
Quant divisí á la vesllum
Que el lladre del estudiant
Se comia la merienda,
Y jo li diguí: jah bergant!
Aragonés consumado,
Caga lo que t'has mentjat,
Famolenco y atrevido;
Y allí es varem agarrar
Els dos á çarpa la grenya;
La esglesia es vá amotinar
Al veure que anaba el tumbo
Capa amunt y capa avall;

Es pensaben que allí havia
 Algun mort resusitat;
 Allí es perderen çabates,
 S'en quedaren desmayats;
 Els que prengueren la porta
 Ixqueren mes ben lliurats.
 Ferem á troços el tumbo,
 Romperem los cirials;
 Jo deixí al aragonés
 Tot esgarrat y aranyat,
 Y en un bon girlo en lo tos
 Que quedá ben ordenat.
 Jo també quedí calent,
 Perque lo escolá mes gran
 Em vá cinglar en los morros
 Tot lo guisopo al pasar,
 Y els pelutjos en les dents
 Se me varen enredrar,
 Y em vá arrancar en redó
 La serrada de dabant.
 Men aní capa ma casa:
 Entre mí considerant,
Soy cabeza de tumulto;
 Puix ja qu'estich empastrat,
Poner tierra de por medio
 Será lo mes acertat.
 Em fiquí un bollo en la faixa,
 Y dich:—toca per abant.
 Vaig y desperte á la gica,
 Li contí la atrocitat,
 Y pera que de mí sapies,
 Te escriuré de quant en quant;
 Ha sta que vinga un indult

No me tingues qu'esperar.
 Baix de la sehua finestra,
 Vaig fer mes necessitats
 Perque de mí s'en recorde.
 ¿Fon acsió de *fino* amant?
 Com lo pecat duya rabo,
 La terra m'aná faltant,
 Y em tirí á navegació.
 Me embarqué en lo Petjinar
En un navio mercante,
 De estos que solen portar
 Fanch pera fer les barraques
 O brosa de formigar.
Me metí en él muy gustoso,
 Y li diguí al capitá:
 —¿*Para dónde es el viaje?*
 Y em respongué molt formal:
 —*Si la suerte no se muda*
 A les Indies orientals.
 Jo dich:—¿pasem per Sueca?
 Y em diu:—Se queda á un costat.
 Entonces jo li diguí,
 Groch, macilent y asustat:
 —Si haguera sabut jo assó,
 Fas confesió general
 Y arregle mon testament
 Y aniria descansat.
 Nos despedirem de molts
 Que allí estaben treballant;
 Casi tots nos abrasaben,
 Tots se quedaren plorant,
 Y tots dien, Deu que os guie
 Y os deixe en salut tornar.

Pera arrematar rahons,
 L'áncora varem çarpar,
 Y ixquerem d'aquella cequia,
 O millor diré canal,
 Ni sé si era la de Lóndres,
 La de Brest ó altra mes gran.
 U furgaba eu un bastó,
 Y el altre anaba tirant
 Dalt del martje en una corda:
 Com poguerem, navegant,
 Lograrem eixir al ample,
 Y al llarch varem devisar
 Una isla molt pomposa;
 Jo li diguí al capitá:
 —¿Alló es la isla de Cuba?
 Y éll em respongué:—Germá,
 Les barraques del Saler.
 Jo dich:—M'habia enganyat.
 En estes y altres rahons
 Vent en popa nos entrá;
Tocó la quilla cristales
 Y estenguerem el velam,
 Que pareixia un llansol
 Tot trabucat de forats.
Yo que ví el cielo estrellado
 Y era de dia ben clar,
 Dich:—O el signo se ha mudado
 O en les Indies estem ja.
 Prosequim nostres asunts
 Y algunes coses parlant,
 Aplegarem al Putjol;
 Y allí un poquet mes abant,
 Está el golfo de Lepanto,

Y al llarch varem divisar
Unos corsarios piratas
 Dels que van á fitorar;
 Jo, així que m'els divisí,
 Li diguí al meu capitá:
 —*Amigo, perdidos somos!*
 Si ens arriben á plegar,
 Nos llevarán el recapte.
 Y em respongué molt formal:
 —Si es lo meu já el poden pendre,
 Perque tot se bé á arreglar
 En un bollo de forment
 Y dos melons de tot l'any.
 Jo, plé de por y reparos,
 Li preguntí al capitá:
 —¿Dich, home, alló son judíos?
 Ells porten llança en la má;
 Y em respon:—Pitjor que hebreus!
 Eixa nació es molt fatal,
 Perque son Catarrotjins.
 Jo diguí:—Deu que nos quart.
Quiso Dios que no fué nada,
 Puix nos varem escapar.
 Aplegarem á la Santja,
 Vent en popa nos entrá;
 Allí prenguerem el bordo,
 Y vinguerem á parar
 Enfront del oliolero,
 Que está á un costat del Palmar.
 Allí varem donar fondo,
 Y traguerm lo escandall
 Per si habia moltes brases,
 Y em vá dir el capitá:

—Germá, no já que afitjirse;
 Ja pot lo pit resollar.
 Estem en pam y mig d'aigua,
 Y per no mentir, dos pams;
 Así já estarém segurs,
 Eixa isla es lo Palmar.
 Jo diguí:—Ahí em quedaré
 Si á vosté no li vé mal,
 Perque tinch ahí uns amichs
 Que al vorem s'alegrarán.
 En estes y altres rahons,
 Al port varem aplegar;
Yo que me ví libre y sano,
 Y que á terra vaig saltar,
 Tres voltes m'agenollí
 Y la terra vaig besar,
 Donantli gracies á Deu
 De que m'habia lliurat,
 De tan gran navegació.
 Miren cóm vinguí á parar,
 Que ni coneixia les gents,
 Ni m'agradaba el mentjar.
 Així qu'estiguí algun rato
 En la isla del Palmar
 Mirant aquelles junqueres,
 Y aquells arbres afamats
 Que fan les figues de pala,
 Tal qual em vaig sosegar,
 Perque peguí en un amich,
 Y de colp me convidá
 A dinar en la barraca.
 Quant habiem acabat,
 Li diguí el intent que duya,

Que estava determinat
A correr todas las Indias;
Callantli la calitat
De com anaba roder.
Y el amich m'aconsellá:
Per tot lo que val lo mon,
No te tornes á embarcar.
Ara viatja per terra,
Que prou aigua has travesat.
Jo dich:—Home, desenganyam
De si podré jo enviar
Un escritet á la gica,
Qu'está á les motes del vall.
Y em diu:—Home, no podies
A millor hora parlar;
Unes carretes de bous
S'en anirán al instant,
Y este correo es seguro,
Que dú arrós á la ciutat.
A d'asó bé *un licenciado*
En lo manteu esgarrat
Que demanaba per Deu,
Y li diguí:—So galan,
Me dará usted dos plumadas
Darrere este paper blanch?
Y em digué:—*Lo que usted quiera,*
Pero tintero no hay.
—*Aquí tengo yo carbon,*
Já pot vosté escomensar.
¡Ingrata, lo que me cuestas!...
Jo vaig per lo mon rodant,
Y tú mentjant bones figures
Y bons mandrugos de pá.

Tienes á mi corazon
 En un calaboc tancat,
 Tot plé de rates penades
Por tu, talecon de sal;
 Y la casa de Cupido
 Apresa se está cremant
 Y no li vols tirar aigua!
Mirate de quant en quant
 En lo de baig la finestra,
 Y així no m'olvidarás;
 Pero si em tens afició,
 Crech que t'hen haurás mentjat;
 Adios, adios pera sempre,
 Que Deu sap quánt me vorás;
 Y al cap de porch de ton pare
 Pégali un mos en lo bras.
Ara fasa punto y coma,
 Y no pase mes abant;
 Mes aball píntem un cor
 Entre les flames cremant;
 Ara píntem un bon cervo
 En un armaçó ben gran,
Para que sepa que soy
Su ciervo calificat.
 Apeguí mon billetet
 En una molla de pá,
Y entre confuso y turbado
 Al correu l'il vaig donar.
 Em despedí dels amichs
 Y m'atjuntí en un baldat,
 Que de la Misericordia
 S'en habia desertat.
 Deu los cria y ells s'atjunten;

També tenia mal cap,
Puix éll em tentá á que fera
Lo que no habia pensat:
Arreplegar caragols
Avellanenchs y cristians.
Y en nostra caragolada,
S'en vinguerem á parar
Dabant de Montolivet,
Y un caçador del veinat,
El cabró me conegué,
Y els quatre gosos m'ahurtá;
M'agarren de les orelles,
Y em dugué á casa arrastrant.
Mon pare no'm coneixia,
Vingué á véurem el veinat,
Les abueles m'abrasaben,
Tots me tenien rodar;
Jo els parlaba *en castellano*,
Contantlos d'assí y d'allá
Les mehues grans aventures,
Veent que já habia tornat,
Y totes les nostres coses
Se podien arreglar.
Puix, y tantes guaperies,
¿En qué han vengut á parar?
En fer l'asse, anar y vindre,
Y al fí haberse d'aquietar.
Escarmenten, valentons,
Sempre mirant al dabant,
Y aquell que no vnllga fero,
Que escarmente en lo meu cap.

LOS AFICIONATS Á COMEDIES.

Si per mí demana el poble,
 Así estich á son manar,
 Arrimen tots los reparos
 Y já poden demanar;
 Lo que desitje es servirlos.
 ¿Mes per ahón li ham de pegar
 Que no salte algú y em diga:
 «Amich, aixó ho sabem já?»
 Puix jo els tocaré una tecla
 Qu'en lo dia es molt del cas;
 Jo els diré ma parentela
 Hasta ahon té els arreals;
Mi nacimiento, crianza,
 Casament y casa apart,
 Y el jasco que me donaren
 Uns pillos entravesats

De entremésistes, pasillos,
D'estos que hiá aficionats
A predicar relacions
Y voler representar;
D'estos que van á tot hora
En lo fardo baix lo bras,
Y el papel en la otra mano
A fer lo ensayo al terrat,
Y la comedia en lo portje;
No els desitje ningun mal,
Pero ¡així qu'es veren tots
En los frares al capsall!
Perqu'el jasco qu'em donaren
No fon pera cordial,
Puix pera pasarme el susto,
M'hagué el ferrer de rallar
Una lletrota en la cuixa,
En vinagre refrescar,
Draps en aigua de romero
A les juntes ven jopat,
Y tal qual ne poguí eixir
De entre mans del merescal.
Mi padre, aunque labrador,
Ne té en la caixa arjivat
Un peluquí ó pelucota,
En una coa tan gran
Com un pino de fil negre,
Y es del nostre antipasat,
Que fon *un grande guerrero;*
Dihuen que aná á conquistar
A la terra de les mones,
Y despres va apresonar
A tot lo joch de les birles,

Y á Ruçafa el va portar.
 Com pasá en lo seu viatge
 El estret de Gibraltar,
 Hasta el peluquí te gracia
 Pera les que van de part.
 Quant se gatinya en ma mare
 Sobre punts de llealtat,
 Já está el peluquí en lo rogle,
 Y diu mon pare enfadat:
 —*Saca de tu parentela*
 Una antigalla mes gran;
 Ma mare tira çarpada
 Y va el peluquí á rodar,
 Pero al cap se apanya tot,
 Porque diu aquell refrany,
Que entre marido y mujer
Dinero falta no mas.
De este feliz matrimonio
 Naixquí als set mesos contats
 Qu'els daren la bendició,
 Y me varen batetjar
En aquella grande pila
 En que se vá fer christiá
 El senyor Mosen Tarugo;
 Y á mí me varen posar
 Durango el del Peluquí,
 Y gracies que ho puch contar,
 Puix á no tindre el cap dur
 D'allí vaig al soterrar.
 Puix sens saber cóm, *ni cuándo*
 El padrí se descuidá,
 Y em pegá contra la pila
 Un tosoló tan regran,

Que tirí una llesca en terra,
Y encara está allí el senyal.
Al mig any me desmamaren,
Y ma mare em va criar
Com la lloca cria als polls,
Sempre cloch, cloch, al costat.
Seguia jo mon destino,
Já entrecabant, já llaurant,
Quant me vaig encontrar home
Bo pera matrimoniari;
Escomensí á unflar els nasos,
Rascarme els pits á dos mans,
Revolcarme en la pallisa,
A cantar y á relintjar;
¡El cor, quínes bitsocades
Em daba de quant en quant!
Y mon pare, coneixent
La mehua ferocitat,
Em digué un dia:—Durango,
Si es que vols matrimoniari,
Já t'ha buscat una gica,
Que patix lo mateix mal;
Jo dich:—la boca fá joch,
No s'aguardem á demá.
Tan obedient á mon pare
Enjamay habia estat.
Li dien Escolapía,
(Quin bollo de candeal!)
Li parlarem á son pare
En la pretenció formal,
Y digué que era gustós
Del casament arreglar,
Y em daren entrada franca;

Jo sempre anaba buscant
 La pilota al rebotet,
 Pera poderla juar.
 Lo primer que li vaig dir
 Així qu'em vaig encarar,
 —Per vosté no pasen dies;
 Y em respongué molt formal:
 —Vaya, Durango, no em corques;
 Pero, qué! *con quánta sal,*
 Jo li diguí:—*no es tu trono*
Para poderlo corcar;
 En que te entregues á bones,
 No tinch mes que desitjar.
 Ans que vinguera la quinta
 Ferem el ceremonial
 De municions y les cartes;
 Li daren un figueral
 Junt en una barraqueta,
 Allá prop de vora mar.
 Jo la dotí en quant poguí;
 També li vaig regalar
 Una cotilla en portetes,
 Jipó en mánegues de astral,
 Y un cabás de tota roba
 Com se acostuma en tal cas.
 El dia que nos junyren
 Hagué donçaina y tabal,
 Olla en conills de les Indies,
 Y una salseta de naps;
 Y á caigudeta de sol
 Nos varen acompanyar
 Hasta la nostra barraca.
 Vostés se deurán pensar

Que anabem á pasar glories;
Puix va ser pera pesars.
Así s'atasca la burra,
Puix va ser en aquells anys,
Que tots los moros de Alger
Anaben çarpant la mar
En les sehues galeotes,
Atalant els melonars
Y cautivant llauradors;
No mes se ohuien treballs.
Així qu'es fea de nit
Já estaba jo tremolant,
Aguardant al artjelino!
Así fon lo jasco gran;
Que un dumentje al amaneixer
Encara estaba roncant,
Cansado de mi tarea,
Em diu la dona:—Mardá,
Despértat, que som perduts,
Já están ahí en lo canyar.
Ella salta en camisola
Reclamantse á Sant Nadal;
Jo qu'em sent el laberinto,
Entre confús y terbat
Li diguí:—*Cautivos somos,*
Y criden desde el Canyar;
—¡Victoria per Barbarroja!
Así me vaig esquallar.
¡Entre mans de este bigotes
Habia jo de parar!
Sen putjarem á la andana,
Pareixiem escolans
Els dos en camisoleta.

Ma muller se va agarrar
 En la capsa del adrés,
 Que tingué en lo temps pasat
 De aquells torrons de Xixona
 Que regalen per Nadal.
 Jo li diguí:—No te asustes,
 Que si aplegaren á entrar,
 Ni tan sols ú pera sopes
 A seves n'ha de quedar;
 Y oixch qu'em dihuen:—*Ah del moro!*
 Jo respenguí:—Quí va allá?
 —*Yo que otra vez te encomiendo,*
Valiente heróico Sinan,
La defensa de este puerto.
 Jo diguí:—Feste cremar,
Vuélvete á tu galeota,
Que no me cautivarás.
 L'altre em dia:—*Cristianillo,*
Que tú no renegarás
Y te vendrás á mi ley?
 —*A tu ley?* ni ara ni may,
 Primer moriré en graelles;
 Jo sé qu'el teu Deu es fals
 Y per lo meu no el barate;
 Sé que mana el Alcorán,
Que ninguno beba vino,
 Y lo que vulch jo es bufar.
 —Vols casarte en la sultana?
 Em dia un altre animal.
 Jo dich:—Jo no vulch sultanes,
 Perque jo já soch casat
 En una llauradoretta,
 Filla de pares honrats.

La dona em dia:—Ah! Durango,
 Que tú allá te casarás
 En alguna mamaluca!
 Jo li dia:—Tú ho farás;
 Qu'et portarán al Serrallo,
 Y si agrades al sultan,
 Te quedarás en sa casa;
 Jo aniré al jardí á llaurar.
 Y em dihuen:—Si no t'entregues,
 La barraca ham de cercar,
 Y os pasarem á degolla.
 Y els responguí molt formal:
 —*Una vez puesto en defensa,*
 Já no me vullech entregar,
 Puix tinch así dalt l'andana
 Vivers pea cinch ó sis anys.
 Entre giulits y algaçara
 Em dihuen:—No tinga por!
 Y traga eixe tros de cara.
 Al colp óbrich la finestra
 Y em veig ma casa rodada
 De jovenets de Valencia;
 Em quedí fet una estaca!
 Nos vestirem com poguerem,
 Abaixarem de l'andana,
 Y els varem obrir la porta
 Y tot va parar en çambra,
 Perqu'es vingué.á declarar
 Qu'ensayaben la comedia
 Que té aquell nom afamat,
Cárlos V contra els tunos.
 Jo els diguí, pasen abant,
 Prosequixcas la funció,

Lo pasat, siga pasat.
 Gresca com la que mogueren,
 Ni els gitanos la entendrán.
 El ú:— *Tome usté su puesto.*
 — *Usté ocupa ese lugar.*
 — *A kora es el centro mio.*
 — *Eso se debe atajar.*
 — Esa entrada es por delante
 Y ustet la hace por detrás.
 Entre *mutis*, *voces dentro*,
 Al pié, *ataja* y saltam baix,
 Acabaren el ensayo
 Sense haberlo comensat.
 Tots volien fer los amos
 Y ningú fer los criats,
 Y digué el que mes cridaba:
 — Puix senyor, hiá novetat.
La dama pide zapatos,
 Y si no, no acudirá.
 — Depositém á quincet,
 Per aixó no ha de quedar.
 Pera arrematar rahons
 Començaren á arreglar
 La funció pera la nit.
 (A tal hora á començar
 A la puerta Granedós
 Con bayoneta y turbant;
 Centinela al vestuario;
 A la naya principal
 Se le pondrá un pabellon;
 Deu aranyes de cristal;
 Les tartjes á gent de llustre.)
 Tants de preámbuls y plans,

Que *el hombre mas entendido*
Haguera caigut de cap,
Quant y menys jo que no he vist
Enjamay representar.
No contents en este jasco,
Altre m'en varen donar;
Qu'es mostraren agrahits
Y es varen encasquetar
Que á la nit á la funció
Els tenia jo de honrar,
En la mehua Escolapía;
Jo diguí:—La dona en casa,
No siga qu'estos gambaires
Em peixquen la novensana.
Em daren una cartilla
O alló que dihuen la tartja,
Y em dihuen:—*Hasta la noche.*
Mire, que no haga usté falta.
Em daren be les ensenyes,
Y quant font la hora aplegada,
Em plante mon capotillo,
Ma muntera y capa blaba,
Y peguí capa Valencia;
Vaig aplegar á la casa,
Y així qu'em veren entrar
Armaren tal gori gori,
Que no els ho puch explicar.
El amo em digué:—Compare,
Já ha fet tart pera sopar.
(Y encara no eren quatre hores.)
Jo dich:—Já vinch arreglat.
Així qu'es va fer de nit,
Em portaren casi en alt

Ahon se fea la funció
 En tota formalitat,
 Y apleguem á una escaleta
 Y un caragolet d'escala.
 De guarda habia un sereno
 En son farol y alabarda.
 A mitat caragolet
 Habia ú rebosat,
 Y em digué:—La contratarja.
 Jo dich:—No m'en han donat.
 Trecentos y tants escalons
 Habia de dalt á baix;
 Jo qu'em vaig veure en lo portje
 Em diguí, assó pára en mal.
 Dalt de un empostat de llit
 Estaba el teatre armat;
 Com jo em quedí tan suspens
 Diu lo pare del galan:
 —Entre y vorá motacions
 Y primors qu'els homens fan.
 ¿Vosté veu eixes cadires
 Tapades en eixos draps?
El muro de la goleta.
 (Allí habíeu tots d'estar,
 Y aquells que os crehuen també.)
 —Per allí vorá putjar
 En les escales de asalto;
 Tu turrutut, já vorá!
 Em tragué á la part de fora
 Y em va asentar en un banch;
 En assó ve un borinot
 Y me va dir:—Só galan,
 Alces, qu'eixe puesto es meu.

Jo dich:—L'amo m'ha manat
Que m'asentara jo en éll.
—Quín amo, ni quín reall!
Si no li huide el mondongo...
—Home, tinga caritat!
Y m'asentí mes arrere.
Ve un altre desaforat
En una tia manola,
Y me diu:—¿Quí li ha manat
Que s'asentara al marlotes
A la punta d'eixe banch?
Jo li responguí molt sério,
Encara que tremolant,
El pare de Cárlos Quinto.
—Puix qu'eixe home qué ha pagat?
Qui mana así es Barbarroja!
Vivo, já se pot alçar.
Tans ne varen acudir,
Que al últim vinguí á parar
A uns caus de coloms peters
Que habia mig derrocats
Dalt de un sostre, dalt l'ascula.
Alló s'omplí en un instant
De dones en creatures,
Y el sopar en un cabás;
De homens en cos de camisa
Y la bota al coll pentjant.
L'altre dia en lo carrer:
—Que traga el cap lo galan!
—Mira que así el só Vicent
No nos vol deixar putjar,
Ni á mí, ni á les creatures.
—Dus la guitarra.—Así está.

—Puix díguesli al só Vicent
 Que jo mane y putjarás.
 Els que feen la funció
 No mes traïen lo nas,
 Y demanaben ahulles,
 Mocadors y devantals;
 Em demaná ú la capa
 Y al colp li la vaig donar.
 L'altre em digué:—Llaurador,
 ¿Vosté em farà caritat
 De la faixa y capotillo?
 Sí senyor, pase en ma en ma;
 No es temps de cobrar contraris,
 Y em deixaren com Adan
 Baix del arbre de la roca.
 Com estava un poch mes alt
 La ú em dia el governador;
 El altre em dia el jurat;
 Em tiraren tramusades;
 M'aplegaren á giular,
 Y el cor em dia:—Durango,
 Altre apreto has de pasar.
 Si s'encontra ma muller
 Nos hagueren emplomat.
 Encengueren tres cresols,
 Quín canyaret no s'armá!
 Per ahon no vol lo dimoni
 Qu'es mogué una gran troná,
 Y aigua á Deu misericordia;
 Escomencen á jorrar
 Goteres, y mes goteres;
 Darrere de un tró, rellamp;
 Les dones albolotades;

Les creatures plorant,
Y la comedia parada.
Jo, entre mí, considerant
Per ahón dançaba la capa,
Y aquella roba novial.
Pareixia un purgatori
El portje recondenat!
Quant loscaus se nos despentjen
Per la mateixa humetat,
Y sens dir ahí es quedeu
Peguí caragol aball;
Mes de trecentes ratjoles
M'anaben atropellant,
Y entre els crits y el laberinto
Una veu com un mardá
Em digué: «Adeu, llaurador,
Deu que t'hatja espentolat.»
Vaig caure tota l'ascala
Hasta eixir al carreró.
Si no m'ampara un sereno
Me s'engul un albelló!
Y entre bales, y entre fanchs,
Y travesant carrerons,
Prenguí el portal del Real,
Y pasí la nit fresquet
En la Alameda gitat,
Fent tres mil capturaments.
Si m'hagueren cautivat,
Si me s'en porten á Alger
Els moros de veritat,
N'haguera eixit molt millor.
A casa men vaig tornar,
La dona no em coneixia;

Enfangat, espentolat,
Famolench y sense roba,
Y casi descopronat.
Prenguen tots en mí escarment,
Y si els van á convidar
Y els emboquen en un portje,
No se tinguen que queixar.
Ni per trenta Cárlos Quintos,
Ni per moros, ni christians,
Ni per sombres, ni dançantes,
No se tinguen que fiar.
En tres quincets de alvellon,
Comedies de veritat,
Y están entre gent de jolla;
No es fien de aficionats
Si no volen recordarsen;
Que vatjen allá á enganyar
A la pusa de ses mares,
Que á mí no m'enredrarán.

FÍ.

INDIS.

	<u>PÁGS.</u>
Apunts biogrífics del P. Mulet.	5
Lo Torn de Sant Christófol.	17
Tractat del Pet..	31
La Candileta..	56
Los Amors de Melisendra.	71
La Infanta Tellina y el Rey Matarót.. . . .	131
Inventario ó desapropio que el colegial Mulet hizo en Orihuela.	187
Décimas de una monja al P. Mulet.	192
Respuesta del P. Mulet á la monja.	194
Respuesta de la monja al P. Mulet.	195
Respuesta del M. R. P. Fr. Francisco Mulet. .	197
APENDIX. —Un altre poeta.	199
Nelo el tripero.	203
Joseph Patricio Gandumbes..	218
L'embarch de l'Albufera..	227
Los aficionats á comedies..	240

INDICE

PÁGS.

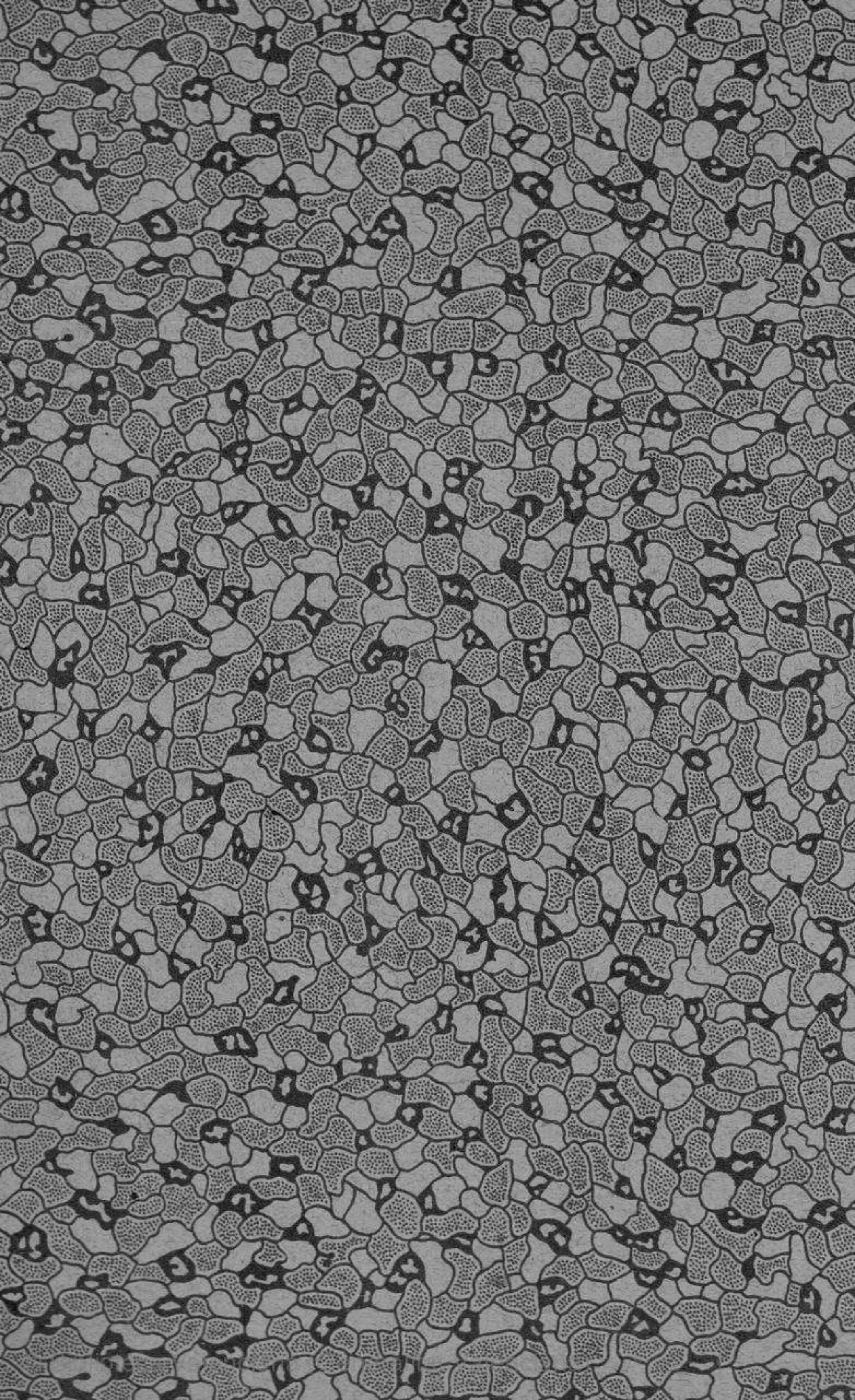
3	Aguila Real de 1714
17	La Torre de San Cristóbal
31	Tratado del Rey
58	Las Caudales
71	Las Ánimas de Madrid
141	Las Ánimas de San Juan de los Rios
181	Las Ánimas de San Juan de los Rios
187	Las Ánimas de San Juan de los Rios
193	Las Ánimas de San Juan de los Rios
194	Las Ánimas de San Juan de los Rios
195	Las Ánimas de San Juan de los Rios
197	Las Ánimas de San Juan de los Rios
199	Las Ánimas de San Juan de los Rios
203	Las Ánimas de San Juan de los Rios
218	Las Ánimas de San Juan de los Rios
223	Las Ánimas de San Juan de los Rios
229	Las Ánimas de San Juan de los Rios

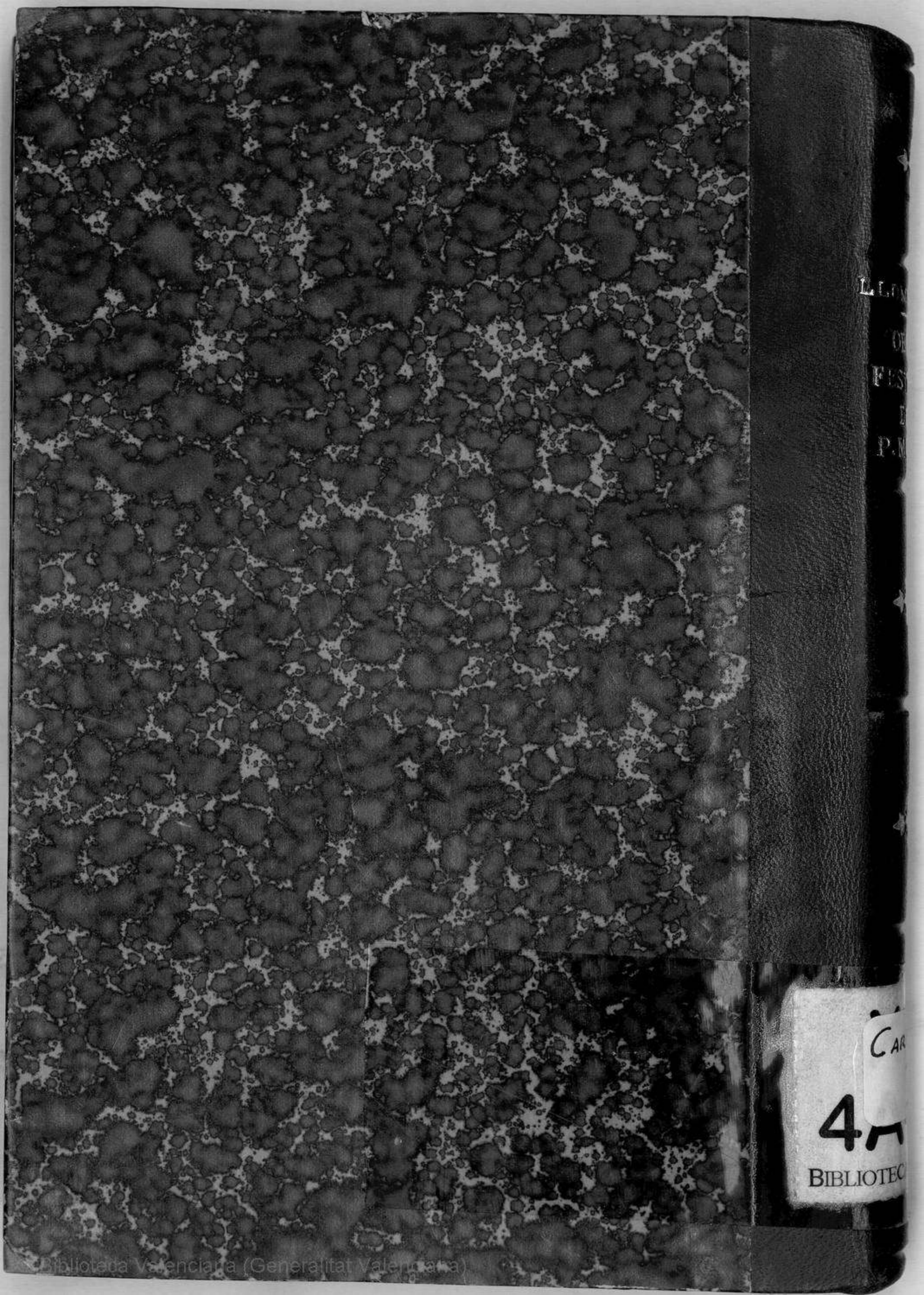
PREUS Y PUNTS DE VENDA.

Aquest llibre se troba de venda, als préus de **8 quincets** l'eixemplar en Valencia, en la llibrería de son editor En Francesch Aguilar, Mar, 24, y en la de son germá En Pasqual Aguilar, Caballers, 1.

Fóra d'esta ciutat, á **10 quincets** cascún eixemplar, en totes les principals llibrerías d'ahon se parla nostra llengua, ó enviantli lo préu á dit editor, lo qual lo trametrá en seguida, franch de port.

LIBR
ON
FES
E
P.M

CAR
4A
BIBLIOTEC

LOMBARDI

OPERE
FESTIVE
DEL
P. MULET

CARRERES

3

BIBLIOTECA CARRERES